

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ROMA DÖNEMİ FLORANSA KENTİ
VE GÜNÜMÜZE GELEN İZLERİ**

Mimar Gülhan KILINÇ

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cengiz CAN

İSTANBUL, 2010

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ	iv
ÖNSÖZ.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	1
1.2 Kapsam	1
1.3 Yöntem.....	2
2. ROMA KENTİ KURGUSU.....	4
2.1 Bölgesel Planlama; “Centuriazione”	4
2.2 Kentsel Planlama	6
2.3 Roma Dönemi Yapıları	8
2.3.1 Forum.....	8
2.3.2 Tapınaklar	9
2.3.3 Bazilika	10
2.3.4 Hamam.....	11
2.3.5 Tiyatro.....	12
2.3.6 Amfitiyatro	13
2.3.7 Konutlar	14
2.3.8 Su Kemerleri.....	16
3. FLORANSA KENT TARİHİ.....	17
3.1 Roma Döneminde Floransa	17
3.2 Erken Ortaçağ	24
3.3 Ortaçağ.....	27
3.4 XV. ve XVI. Yüzyıl	30
3.5 XIX. ve XX. Yüzyıl	34
4. KENT ARKEOLOJİSİ.....	44
4.1 Tarihi Kent	44
4.2 Kent Arkeolojisi Olgusu	45
4.3 Kentsel Katmanların Koruması.....	46
5. GÜNÜMÜZ FLORANSA’SINDA ROMA DÖNEMİ İZLERİ	52
5.1 Piazza San Giovanni	53
5.2 Piazza Della Republica	60
5.3 Torre Della Pagliazza.....	66
5.4 Piazza Della Signoria.....	70
5.5 Palazzo Vecchio.....	77

5.6	Via Del Proconsolo	84
5.7	Amfitiyatro.....	87
6.	DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	91
KAYNAKLAR.....		96
EKLER.....		99
ÖZGEÇMİŞ.....		102

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1.1	Centuriaione ölçümleri yapan bir Romalı canlandırması (Mazzucconi, 1985)....	5
Şekil 2.1.2	Bir arazide günümüzde dek ulaşmış Centuriiazione izleri (http://www.unipd.it).5	
Şekil 2.1.3	Soletto haritası üzerinden centuriiazione izlerinin takibi (Federico ve Pompilino, 1997)	6
Şekil 2.2.1	Pompei Kent Planı (www.wikimedia.com).....	7
Şekil 2.2.2	Aosta Kent Planı (Erder, 1999).	7
Şekil 2.3.1.1	Pompei'deki forum (Ministero per i Beni ..., 2000).	8
Şekil 2.3.1.2	Forum Romanum, rekonstrüksiyon perspektifi (www.edehist.uu.se).	9
Şekil 2.3.2.1	Maison Carrée, Nimes, Fransa (www.wikipedia.com).	10
Şekil 2.3.2.2	Panteon Tapınağı, Roma (www.historum.com).	10
Şekil 2.3.3.1	Basilika Ulpia planı (www.vitruvius.be).	11
Şekil 2.3.4.1	Caracalla hamamı, hava görüntüsü. (www.caracalla.it).....	12
Şekil 2.3.5.1	Aspendos Tiyatrosu planı (www.arkeolojidunyası.com).	13
Şekil 2.3.5.2	Aspendos Tiyatrosu kesiti ve sahne görünüşü (www.arkeolojidunyası.com)...13	
Şekil 2.3.6.1	Collesseo'nun rekonstrüksiyon maketi (www.khaetnina.pochta.ru).....	14
Şekil 2.3.7.1	Domus Aurea, kısmi planı (Roth, 2002).	14
Şekil 2.3.7.2	İnsulae, Ostia (www.ostia-antica.org).	15
Şekil 2.3.7.3	Pompei, Villa dei Misteri (www.pompeiiinpictures.com).	16
Şekil 2.3.8.1	Gard Su Kemer, Fransa (www.wikipedia.org).....	16
Şekil 3.1.1	Günümüz hava fotoğrafı üzerinden Floransa'nın kurulduğu yıllara dair bir çalışma. (Comune di Firenze, 2009 kaynağındaki bir çalışma baz alınarak yapılmış renklendirme, Gülhan Kılınç)	18
Şekil 3.1.2	Centuriiazione planının ve kurulan koloninin ilk sınırlarının antik yollar ile birlikte gösterimi (Fanelli, 1985)	19
Şekil 3.1.3	Günümüz Floransa'sında Roma dönemi şehri aksları (http://www.vps.it)	20
Şekil 3.1.4	Firenze Com'era Müzesi'nde bulunan ilk köprü maketi (Kılınç, 2009).	21
Şekil 3.1.5	Limanın bulunduğu bölgenin günümüzde havadan görünüşü (www.maps.google.com).....	21
Şekil 3.1.6	Floransa, Museo di Firenze Com'era, İmparator Hadrian döneminin maketindeki limanın görünümü (Kılınç, 2009).	22
Şekil 3.1.7	Florantia'nın M.S. II. yy.da batıdan doğuya görünümü. Firenze Com'era Müzesi'ndeki rekonstrüksiyon maketinde sıra ile Capitoline hamamı, su kemeri, Campitoglio tapınağının hakimiyetindeki forum, günümüzdeki Piazza della Signoria'ya konumlanan hamam kompleksi, Tiyatro ve kent duvarları dışarısındaki Amfitiyatro (Kılınç, 2009).	23
Şekil 3.2.1	Roma-Bizans kent planında, kent sınırının güney bölümü tam olarak bilinemediği için çizgi farklılığı ile ifade edilmiş ve daha güneydeki duvarın II. yy.da eklendiği iddia edilmiştir. Roma surlarının iç bölümünde ise Bizans surları gösterilmiştir (Hardie, 1965).	25
Şekil 3.2.2	Bankacı ve tarihçi olan Giovanni Villani'nin ortaya çıkardığı gravürde Gotlar'ın Floransa'ya saldırısı betimlenmiştir (www.wikipedia.com). 26	
Şekil 3.3.1	Piazza San Giovanni'deki Loggia Del Bigallo'da bulunan XIV. yy.dan kalma bir duvar freski (Fanelli, 1985).	28
Şekil 3.3.2	Beş kent surunun bir arada gösterildiği harita. Surların yanında yapıldığı tarihler belirtilmiştir. İkinci olarak yapılan Bizans surları, Roma dönemi surlarının içinde yer almaktadır. Daha sonra yapılan surlar ise büyüyen kentle orantılı olarak dışa doğru genişlemişlerdir (Hardie, 1965).	29

Şekil 3.4.1	XV. yy.da kentten bir görünüm. Resmin üzerinde Floransa'nın o dönemki ismi "Fiorenze" yazmaktadır (Fanelli, 1985).	30
Şekil 3.4.2	Savonorola'nın yakılmasının betimlendiği freskte Piazza Della Signoria'nın XV. yy.daki durumu gözlenebilmektedir (Fanelli, 1985).	31
Şekil 3.4.3	Floransa kent merkezini gösteren 1427 tarihli haritada, Roma dönemi forumundan dönüşen Mercato Vecchio meydanı görülmektedir (Sframeli, 1989).	32
Şekil 3.4.4	Palazzo Vecchio'da bulunan Republica adlı duvar freskinde Ortaçağdaki Mercato Vecchio ve Colonna Dell'Abbondanza resmedilmiş (www.wikipedia.org).	33
Şekil 3.5.1	Mercato Vecchio için tasarlanan fakat uygulanmayan Fransız meydanı projesi (Fanelli, 1985).	34
Şekil 3.5.2	XIX. yy. yıkımlarından önce Colonna dell'Abbondanza'nın etrafını sarmış olan yapıları gösteren ve 1881 yılından önce çekilmiş bir fotoğraf (www.wikipedia.org).	35
Şekil 3.5.3	1885 yılından önce getto bölgesinden bir görünüm. Henüz yıkıma uğramamış yerleşim alanı ve Roma dönemine ait olduğu düşünülen ve hala kullanılmakta olan bir su kuyusu fotoğrafta görülmekte (www.wikipedia.org).	35
Şekil 3.5.4	Rehabilitasyon adı altında yapılan yıkım çalışmalarından bir fotoğraf (Fanelli, 1985).	36
Şekil 3.5.5	Yapılan ilk yıkımlardan sonra meydandaki Loggia Del Pesce ve Colonna dell'Abbondanza'nın çevresi boşaltılmış durumda (Fanelli, 1985).	37
Şekil 3.5.6	Vittorio Emanuele II heykeli dikilmesi sırasında meydanda yapılan kutlamalar (www.wikipedia.org).	37
Şekil 3.5.7	Meydanın batı yakasındaki binanın yapımından sonra meydanın görünümü (www.wikipedia.org).	38
Şekil 3.5.8	XIX. yy.daki kavşak meydan projelerinden perspektif bir çizim (Fanelli, 1985).	39
Şekil 3.5.9	Mimar Vittorio Mazzucconi'nin Floransa için tasarladığı projenin maketi ve yapıların isimleri (http://www.vittoriomazzucconi.it).	40
Şekil 3.5.10	XIX. yy. da kente yapılan müdahalelere ilişkin bir harita. Açık gri lekeler mevcut dokuda değiştirilen yapı adarlını ifade etmektedir. Ayrıca kuzeydeki sekizgen Vaftizhane yapısı batısında kalan piskoposluk sarayının orijinal yeri de gösterilmiştir (Fanelli, 1985).	41
Şekil 3.5.11	II. Dünya Savaşı'nda bombalanan Ponte Vecchio çevresinin bir fotoğrafı (www.wikipedia.org).	42
Şekil 4.1.1	Roma kentinde arkeolojik kalıntıların sergilenmesi (Kılınç, 2009).	44
Şekil 4.3.1	Verona tarihi kent merkezindeki erken dönem kalıntıları yaya dolaşımı sağlanan döşemedeki boşluk ile sergileniyor (www.picasaweb.google.com/KYArchitect/ItaliaVerona).	48
Şekil 4.3.2	İtalya'nın Verona kentindeki Scavi Scaligeri Müzesi'nde sergilenen Roma dönemi kalıntıları yapı içerisinden ve tavanda açılan boşluktan da dışarıdan da görülebilmektedir (http://veronadailyphoto.blogspot.com).	48
Şekil 4.3.3	Scavi Scaligeri Müzesi'nden bir diğer görünüm. Roma dönemi kalıntıları ile yeni yapılan duvar, tavan gibi yapı elemanları müze yapısının bileşenlerini oluşturuyor. Ayrıca cam döşeme gibi bileşenlerle kalıntılar sergilenirken korunması amaçlanmış (http://veronadailyphoto.blogspot.com).	49
Şekil 4.3.4	Scavi Scaligeri Müzesi'nden bir diğer görünüm (http://veronadailyphoto.blogspot.com).	49

Şekil 4.3.5	Londra'daki bir sanat galerisinin bodrumundaki Roma dönemi tiyatrosu kalıntılarının farklı görsel bütünlemelerle sunumu (www.tiredoflondontiredoflife.com).....	50
Şekil 4.3.6	Roma dönemi tiyatrosunun kalıntılara eklenen rekonstrüksiyon görselleri ile yapılan etkili sunum (www.tiredoflondontiredoflife.com).....	50
Şekil 4.3.7	Fransa, Vesunna kentindeki arkeolojik alanda Jean Nouvel'in tasarladığı müze (www.arcspace.com/architects/nouvel/Gallo-Roman).	51
Şekil 4.3.8	Müze de arkeolojik kalıntılar düşünülerek çelik ve cam elemanları bir arada kullanılmış ve kalıntıların bütüncül olarak anlaşılabilmesi için plan izdüşümü tavana işlenmiştir (www.linternaute.com/.../52740/).....	51
Şekil 5.1	M.S. II. y.y. İmparator Hadrian dönemi rekonstrüksiyonu (Ministero per i beni ...,2000).	52
Şekil 5.1.1	Piazza San Giovanni'de Vaftizhane ve Duomo'yu gösteren bir fotoğraf (Polat, 2010).....	53
Şekil 5.1.2	1) Palazzo Arcovescovile'in güncel yeri. 2) Sarayın eski sınırları ve 1895 yılında yapılan kazılar. 3) 1897 yılında yapılan Roma konutu kazıları. 4) 1912-1915 yılları arasında yapılan vaftizhane kazıları. 5) 1971-1972 yılları arasında meydana yapılan kazılar. 6) 1965-1974 yılları arasında yapılan katedral kazıları. Katedralden önceki kilise Santa Reperata'nın planı açıkça görülebilmekte (Toker, 1976).	54
Şekil 5.1.3	Corinto Corinti koleksiyonundan Kuzey Kapısı kalıntılarının planı ve cephe rekonstrüksiyonu çizimi (Cesati, 2004).	54
Şekil 5.1.4	Vasari'nin Palazzo Vecchio'nun tavanına yaptığı fresk (Toker, 1976).	56
Şekil 5.1.5	Vaftizhanede yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan konut döşemesi mozaikleri (Toker, 1976).	56
Şekil 5.1.6	Katedralin içerisinde yapılan kazıdan bir fotoğraf (Toker, 1975).....	57
Şekil 5.1.7	Santa Maria del Fiore adındaki katedral altında sergilenen Roma dönemi kalıntıları (www.operaduomo.firenze.it).	58
Şekil 5.1.8	Katedral bodrumundaki müze de Roma dönemi yapıları ile erken dönem kilisesi Santa Reperata kalıntıları bir arada sergilenmektedir (www.operaduomo.firenze.it).....	58
Şekil 5.1.9	Roma dönemi yapısı döşeme mozaikleri (www.operaduomo.firenze.it).....	59
Şekil 5.1.10	Roma kalıntılarının arasından çıkan sonraki dönem taşıyıcı elemanı (www.operaduomo.firenze.it).....	59
Şekil 5.2.1	Günümüzde Piazza Della Repubblica'nın görünüşü (www.wikipedia.org).	60
Şekil 5.2.2	Günümüz kent dokusunda forum ve tapınak kalıntılarını gösteren bir çizim (Ministero per i beni ...,2000).	61
Şekil 5.2.3	Kentin Roma dönemini çalışan bir grup tarafından yapılan tapınağın üç boyutlu modeli (www.florenceonearth.comune.fi.it).	62
Şekil 5.2.4	Piazza Mercato Vecchio'da Roma tapınağı Campidoglio kalıntıları üzerine yapılan bina cephesinde, tapınak cephesinin restitüsyon şeklinde gösterimi (Cesati, 2004).....	63
Şekil 5.2.5	Roma Dönemine ait mermer kabartmada Arno Nehri tanrısı betimlenmiş (Comune di Firenze, 2009).	64
Şekil 5.2.6	Terme Capitoline'nin arkeolojik kazılar sonucunda yapılan plan çizimi (Ministero per i beni ...,2000).	64
Şekil 5.2.7	Forum, Tapınak, su kemeri ve hamamın Firenze Com'era Müzesi'ndeki rekonstrüksiyon maketinde görünümü (Kılınç, 2009).	65
Şekil 5.3.1	Hava fotoğrafında görülen adanın ortasında bulunan yarı silindirik yapı Pagliazza Kulesi (www.maps.google.com).	66

Şekil 5.3.2	Torre Della Pagliazza'nın güncel bir fotoğrafı (Polat, 2010).....	67
Şekil 5.3.3	Kulenin restorasyonundan önceki halini gösteren bir fotoğraf (www.it.wikipedia.org).....	68
Şekil 5.3.4	Restorasyon öncesi kulenin üst kısmından görünüm. (Istituto di Restauro dei Monumenti, 1974).....	69
Şekil 5.3.5	Pagliazza Kulesi'nin altındaki kalıntılardan bir fotoğraf (Malesci, 2007).	69
Şekil 5.3.6	Kulenin içinden bir fotoğraf (www.wikipedia.org).....	70
Şekil 5.4.1	Palazzo Vecchio ve Piazza Della Signoria'nın güncel fotoğrafı (Polat, 2010).....	71
Şekil 5.4.2	Piazza Della Signori'daki yapılan kazılardan bir fotoğraf (Comune di Firenze,2009).	72
Şekil 5.4.3	Piazza Della Signoria'daki kazılardan bir görünüm (Comune di Firenze, 2009).	73
Şekil 5.4.4	Piazza Della Signoria'da yapılan arkeolojik kazı planı 1)İmparatorluk dönemi Roma Hamamı 2)Fullonica 3) M.S. VI. yy. Santa Cecilia Kilisesi. 4) Santa Cecilia'a adanan IX. yy. da yapılan ikinci kilise 5) Uberti'ye ait Ortaçağ kule- evi 6) Ortaçağ kuleleri 7) IX. yy. San Romolo Kilisesi 8) Castellum Aquae adındaki su deposu (Ministero per i beni ...,2000).....	73
Şekil 5.4.5	Hamam kompleksinin rekonstrüksiyon perspektifi (www.flickr.com/photos/portaleragazzi).	74
Şekil 5.4.6	Piazza della Signoria'da 1997 yılında yapılan arkeolojik kazı planında mavi ve yeşil çizimler Roma dönemi kalıntılarını, turuncu çizimler ise Ortaçağ kalıntılarını göstermektedir (www.archeofirenze.unisi.it).....	75
Şekil 5.4.7	Hamamın VI. ve VII. yy. dönemindeki rekonstrüksiyonu. Tahribata uğramış hamam kompleksi ile birlikte harap halindeki tiyatro yapısına yaslanan yapılar da görebilmekte (http://www.flickr.com/photos/portaleragazzi).....	76
Şekil 5.4.8	Piazza della Signoria'da Roma dönemi kenti ve meydanın Roma dönemindeki durumuna ilişkin bir bilgilendirme levhası (Polat, 2010).	77
Şekil 5.5.1	Tiyatronun planı. A)1875 yılındaki buluntular B) 1935 yılındaki buluntular (Ministero per i beni ...,2000).	78
Şekil 5.5.2	Firenze Com'era Müzesi'ndeki rekonstrüksiyon maketinin tel ile sınırları belirlenmiş saray altında kalıntıları bulunan Roma tiyatrosu ve sol tarafında bulunan hamam kompleksini gösteren fotoğraf (Kılınç, 2009).	78
Şekil 5.5.3	Corinto Corinti grubunun açığa çıkan Roma dönemi tiyatrosu kalıntıları ışığında yapmış olduğu plan rekonstrüksiyonu çizimi (Cesati, 2004).	79
Şekil 5.5.4	Palazzo Vecchio yapılmadan önce tiyatro ve içerisine yerleşen yapılar ile henüz boşaltılmamış Piazza della Signoria'yı gösteren üç boyutlu bir bilgisayar modeli (www.archeofirenze.unisi.it).	80
Şekil 5.5.5	XIX. yy. ve XXI. yy. arasında meydan ve saray günümüzdeki yapısı üç boyutlu olarak modellenmiş (www.archeofirenze.unisi.it).....	80
Şekil 5.5.6	1998 yılında yapılan kazılardan çekilmiş bir fotoğraf. Tiyatronun tonozları üzerine gelmiş daha geç dönem yapılarına dair taşıyıcı elemanlar görülmekte (www.archeofirenze.unisi.it).	82
Şekil 5.5.7	Palazzo Vecchio altındaki arkeolojik kazılara ait bir fotoğraf. Fotoğrafın ortasında görülen Roma tiyatrosunun ışınal odalarından biri (www.archeofirenze.unisi.it).	82
Şekil 5.5.8	Palazzo Vecchio kazılarından bir başka fotoğraf. Muro radiale: Tiyatronun ışınal duvarlarından biri, Atacco della volta: tiyatro tonozuna yaslanmış, Archi sostruzione: erken ortaçağ döneminde yapılan kemerler (www.archeofirenze.unisi.it).	83

Şekil 5.5.9	Bu fotoğrafta ise Tiyatro yapısındaki bir tonoz görülebilmekte (www.archeofirenze.unisi.it).	83
Şekil 5.6.1	Kazılar sırasında sokağın durumu (Comune di Firenze, 2009).	84
Şekil 5.6.2	Via del Proconsolo'da Roma dönemi duvarındaki silindirik kulenin plan olarak izi döşemede gösterilmektedir (Polat, 2010).	85
Şekil 5.6.3	Via del Proconsolo'da bulunan iz hakkındaki bilgilendirme tabelası (Polat, 2010).	86
Şekil 5.7.1	Hava fotoğrafından amfiteyatronun sınırlarını takip eden yapı adasının görünümü (www.maps.google.com).	87
Şekil 5.7.2	Borgo Dei Greci'de yapılan kazılar sonucunda Corinto Corinti grubu tarafından çizilen plan rekonstrüksiyonu (Cesati, 2004).	88
Şekil 5.7.3	Amfiteyatronun sınırlarına konumlanan yapı adası çevresindeki sokaklardan biri olan Via Torta'dan güncel bir fotoğraf (Polat, 2010).	89
Şekil 5.7.4	Yapı adasının güncel planı (Fanelli, 1988).	90
Şekil 6.1	XIX. yy. müdahalelerinden önceki tarihi kent planında yeşil renk ile arkeolojik kazıların ve sokaklar üzerinde Roma kent kurgusunun gösterimi (www.archeofirenze.unisi.it).	93

ÖNSÖZ

Rölöve-Restorasyon Programı bünyesinde hazırlanan bu tez çalışmasında, tarihi Floransa kentinin günümüze gelebilen Roma dönemi izleri ele alınmıştır. Böylelikle bir kentin kültürel mirasına dahil olan kentsel izlerin, kentin bütüncül bir biçimde korunmasındaki yeri ve önemi vurgulanmak istenmiştir. Bir akademik yıl boyunca öğrenci değişimi çerçevesinde bulunduğum Floransa'nın çok bilinilmeyen bir dönemini ve günümüze gelen izlerini araştırmak, yurt dışındaki tarihi süreç ve koruma yaklaşımlarının irdelenmesi bakımından çok iyi bir deneyim olmuştur. Türkiye'de devam ettiğim bu tez çalışmasının, kendi coğrafyamızda bulunan tarihi kentlerdeki arkeolojik mirasın öneminin anlaşılması ve bu konuda daha verimli çalışmalar yürütülebilmesi için faydalı ve örnek olacağını düşünmekteyim.

Öncelikle bu tez çalışmasının İtalya ve Türkiye süreçlerinde, konunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar katkı ve desteklerini eksik etmeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Cengiz Can'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, bana her türlü konuda yardımcı olan Rölöve-Restorasyon Anabilim Dalı'ndaki tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmak isterim. Tüm hayatım boyunca olduğu gibi bu çalışma sürecinde de, her zaman yanımda olan ve maddi, manevi desteklerini koşulsuz sunan annem Gülseven Kılınç, babam Haydar Kılınç başta olmak üzere tüm aileme ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Gülhan Kılınç

ÖZET

Rönesans'ın doğuşuna sahne olan Floransa, mimarlık tarihi ve birikimi bakımından Avrupa'nın önemli kentlerindendir. Ortaçağ anıtlarının ön planda olduğu, korunabilmiş dokusunun geçmişi Roma dönemine kadar dayanmaktadır.

Bu yüksek lisans tezi çalışmasında kentin geri planda kaldığı düşünülen Roma dönemi ele alınmıştır. Öncelikle klasik bir Roma kenti kurgusu incelenerek, Floransa'nın Roma dönemindeki kent yaşamı ve mimari elemanları hakkında ön bilgi sağlanmıştır. Sonrasında ise Floransa'nın Roma dönemindeki durumu araştırılmıştır. Bir koloni olarak kurulan antik kent, imparatorluğun da yükselişi ile görkemli anıtlara kavuşmuş, imparatorluk sonrasında da çeşitli müdahaleler ile günümüz Floransa'sına dönüşmüştür.

Roma dönemi detaylı bir biçimde araştırılan kentin sonraki dönemlerinde Roma mimari elemanlarının değişimi, katmalarının oluşumu da incelenmiştir. Roma döneminden günümüze kadar olan süreçte kentsel müdahaleler irdelenerek kent tarihi ele alınmıştır. Güncel kentte, tarih boyunca oluşan bu katmanlara yaklaşımın belirlenmesi ile karşılaşılan kent arkeolojisi kavramı tanımlanmıştır. Çalışmanın ana bölümü olan Floransa'nın günümüze gelen Roma dönemi izleri, görülebilen ya da algılanabilenler olarak sınıflandırılarak güncel kente referans veren bölgeler şeklinde sunulmuştur. Belirlenen bu izlerin günümüze nasıl geldikleri, kentin tarihsel sürekliliği içerisindeki rolleri ve güncel kent kimliğindeki yerleri bağlamında incelenmiştir. Kentteki bu Roma dönemi izleri ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ve korumaya yönelik işlemlerin de üzerinde durulmuştur.

Tüm bu inceleme çalışmaları sonrasında Floransa'daki Roma dönemi izleri ve arkeolojik miras bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır. Kentsel izlerin korunmasında uygulanabilecek yöntemler üzerinde durulurken bu kalıntıların ortaya çıkarılıp ifade edilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Ayrıca, Türkiye'deki tarihi kentler için de kent arkeolojisi kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve İstanbul gibi çok katmanlı bir kentte gerekli koruma yaklaşımlarının önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Floransa, tarihi kent, Roma dönemi, kent arkeolojisi, koruma

ABSTRACT

Florence, one of the most important cities, which is witnessed the birth of Renaissance in the Europe, in terms of the history of architecture and the accumulation. Conserved texture of the city is based on the Roman period, in which the medieval monuments are at the forefront.

In this thesis, the Roman period of the city that is thought had been left in the background, is studied. First of all the structure of a classic Roman city has examined for being familiar which was once in the Florence. And then is focused on the conditions of the city life and the architecture of Florence in Roman time. The ancient city is founded as a colony and with the rising empire the splendid architectural monuments started to take place. After the imperial time with lots of interventions has changed to the actual city.

The history of the city is searched in context of the transformation of the Roman city and the formation of the layers. The definition of the urban archaeology is done by the approaches to the layers formed in the different periods. The traces of the Roman city which have reached to the current Florence, that composes the main part of this study, are presented as zones giving references to the actual city by classifying as can be seen or can be perceived. These determined traces are presented as how they came to nowadays, their roles in the continuity of the city, and the positions in the current city. Also the earlier studies handled about this subject and the works for the conservations have been searched.

After all these analysis, assessments are made about the Roman time traces and the archaeological heritage of Florence. The methods of the conservation of urban traces and the necessity of discovering and signifying the ruins are discussed. Also the importance of understanding the urban archaeology and conservation approaches are highlighted for the historical cities of Turkey, like Istanbul which has a layered structure.

Keywords: Florence, historical city, Roman period, urban archaeology, conservation, urban traces

1. GİRİŞ

Bu yüksek lisans tezi çalışmasında, daha çok Rönesans'ın doğum yeri olarak bilinen, İtalya'nın Toskana Bölgesi başkenti Floransa'nın, arka planda kalmış Roma Dönemi incelenmektedir.

1.1 Amaç

Floransa, yoğun mimari birikime sahip tarihi bir kenttir. Floransa'nın sahip olduğu kültür mirası içerisinde, kentin kurulduğu Roma döneminden günümüze gelen izlerin araştırılması tezin öncelikli amaçlarından biridir. Roma kentindeki mimari yapıların ve bu yapıların bir araya gelerek oluşturdukları kent kurgusunun özellikleri detaylı bir biçimde ele alınırken, daha sonra kentin geçirdiği değişimlerle bu dokunun dönüşümünün nasıl olduğu irdelenmiştir. Tarih içerisindeki değişimlerle meydana gelen katmanlar ve birbirleri ile olan ilişkilerinin günümüz kentine yansımalarının incelenmesi de amaç dahilindedir.

Roma döneminden izlerin günümüze nasıl geldikleri ya da gelemedikleri incelenirken, arkeolojik mirasla ilgili güncel yaklaşımlar, çalışmalar ve koruma kriterlerinin de kente yansımalarını anlamak amaçlanmıştır.

Ayrıca, benzer dönemleri yaşayan Anadolu kentleri için de Floransa'nın Roma dönemi incelemesi esas alınarak değerlendirmeler yapıp, ülkemizdeki tarihi kentler ile karşılaştırılabilecek ya da örnek alınabilecek durumlar da araştırılmıştır.

1.2 Kapsam

Roma dönemi kent duvarlarının içi, günümüzdeki kentin tarihi çekirdeği ile örtüşmektedir. Çalışma alanı fiziksel olarak sınırlandırılırken de yoğunlukla Roma kent duvarlarının içi ele alınmıştır. Roma dönemi Floransa'sına ait kalıntıların büyük bir yoğunluğu toprak altında kalmış ya da yok olmuştur. Günümüz kentine gelebilen kalıntılardan ise görülebilir ya da algılanabilir olanlar seçilmiştir. Modern koruma anlayışının kapsam genişlemesi ve kentsel arkeolojiye olan ilginin artmasıyla Floransa'daki bilimsel kazılarda da artış olmuştur. Öte yandan altyapı çalışmalarında da çok çeşitli Roma dönemi kalıntıları ile karşılaşmaktadır. Ancak, tez kapsamında incelenecek olan yapı izleri Roma kentinin ana kurgusundan ve de anıtsal mimari örneklerinden günümüze gelebilenlerdir.

Bu mimari elemanlar incelenirken, öncelikle klasik bir Roma kentinin mimari elemanları araştırılmış, Floransa'daki Roma dönemi yapıları daha iyi kavranmaya çalışılmıştır.

Tezde Roma dönemi kenti detaylı olarak incelendikten sonra, bu dönemden günümüze kadarki zaman diliminde kent tarihi irdelenmiştir. Floransa'nın Roma dönemindeki mimari dokusu ağırlıklı olarak ele alınmış, daha sonraki dönemlerde kentin geçirdiği değişimler ve Roma kentinin dönüşümü üzerinde durularak araştırılmıştır.

Kentin tarih boyunca oluşmuş katmanları, o kentin kültürel miraslarındandır. Bu katmanların kent için olan öneminin anlaşılması, korunması için açığa çıkarılıp incelenmesi ve kentin tarihi sürekliliği içerisinde değerlendirilmesi gereklidir. Tarihi bir kentin arkeolojik mirasına yaklaşımın belirlenmesinde öne çıkan kent arkeolojisi kavramı, tezde irdelenen bir diğer konu başlığıdır. Tarihi kentlerdeki izlere yaklaşımın nasıl olması gerektiği ve katmanların korunmasındaki kıstaslar, bu alanda yapılmış çalışmalar ve uygulamalar, konu ile ilgili daha önceki çalışmalar taranarak aktarılmıştır.

Roma dönemi Floransa'sı ve sonrasında kentin günümüze dek olan dönüşümleri incelendikten sonra kent arkeolojisi olgusu ile kente bakılarak Roma dönemi izleri sunulmuştur. Tarihi kent çekirdeğinde belirlenen alanlar içerisindeki izler, güncel durumları, daha önce yapılan çalışmalar, görsellerle desteklenerek aktarılmıştır.

Sonuç bölümünde ise Roma dönemi izlerinin Floransa için öneminin anlaşılabilmesi ve bu konuyla ilgili çalışmaların artması gerekliliği ve genel koruma yaklaşımları üzerinde durulmuştur.

Yapılan tüm araştırmaların sonucunda Floransa'daki Roma dönemi izlerinin durumu, kentsel katmanların korunması ve kentsel kimlikteki yerlerinin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından gelecekte planlanan müdahaleler üzerinde durulmuştur. Kentte arka planda kalmış Roma döneminin son yıllarda artan arkeolojik çalışmalar ile yoğun bir biçimde ele alınması ile olumlu adımlar atılmakla birlikte bu çalışmaların bütüncül olarak değerlendirilememesi tartışılmıştır.

Ayrıca, Roma dönemi baz alınarak incelenen Floransa'daki kentsel izlerin araştırılmasından Türkiye'deki benzer dönemleri yaşamış ve modern yaşamın devam ettiği tarihi kentler açısından alınabilecek örnekler irdelenerek, ülkemiz bakımından değerlendirilmiştir.

1.3 Yöntem

Tez konusunun seçiminde, 2008-2009 akademik yılı içerisinde öğrenci değişim programı kapsamında Floransa'da bulunulması büyük bir etken olmuştur. Tez konusu araştırılırken kaynak taramaları İtalya'da başlayıp Türkiye'de devam etmiştir. İtalya'daki üniversite kütüphanelerinden yararlanılmış, kentte yerinde incelemeler de gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin yanı sıra Alman Arkeoloji Enstitüsü, Hollanda Araştırma Enstitüsü ve İtalyan Kültür Merkezi kütüphanelerindeki kaynaklara da başvurulmuştur.

Büyük bir oranda Türkiye’de devam eden tez çalışması süresince, internet kaynaklarından sık sık yararlanılmıştır. Bazı yayınların dijital kütüphanelerde bulunan versiyonlarına erişilerek kaynak taramasına destek sağlanmıştır. Tekrar gidilememekle birlikte, Floransa ile ilgili bazı yazılı ve görsel verilere internet ortamından ulaşılması büyük kolaylık sağlamıştır.

Tezin konusu olan Roma dönemi izlerinden bahsedilirken fiziksel anlamda güncel kent ile bağın kurulabilmesi için, harita çalışmaları da teze eklenmiştir. İlk ekte güncel kent haritası üzerinde Roma dönemi kent sınırlarını ve bu sınırların içerisindeki kentsel öğeler işaretlenmiştir. Bir diğer ekte ise aynı güncel harita üzerinde bahsedilecek izler işaretlenerek numaralandırılmıştır. Bu sıra ile izlerin anlatıldığı ana bölümde bahsi geçen alanlar, harita üzerinden takip edilerek günümüz kentindeki konumları görülebilecektir.

Haritalar ile desteklenen anlatımlarda, Roma dönemi izleri güncel kent kurgusu üzerinden aktarılmıştır. Bu aktarımlar esnasında piazza (meydan), palazzo (saray), via (sokak) ve ponte (köprü) gibi mekanların İtalyanca isimleri Türkçe’ye çevrilmemiş, anlaşılabilceği ve de anlatımın güçleneceği düşünülerek orijinal isimler kullanılmıştır. Ayrıca bölgelere ait güncel fotoğraflar yardımıyla da mekanların daha iyi algılanabileceği düşünülmüştür. Anlatımlar sırasında bu bölgelerde gerçekleşen arkeolojik çalışmalara ait değerlendirmeler ve görsellerden de yararlanılmıştır.

2. ROMA KENTİ KURGUSU

Romalılar yoğun bir kent yaşamına sahip olmuşlardır. Bunun yansımalarını, kurdukları kentlerin yapısında ve mimari yapılarında görmek olasıdır. Önceki medeniyetlerden öğrendiklerini yorumlayarak ve açık, yarı açık ve geniş tonozlarla örtülü mekanlar geliştirerek kendi kent kurgularını oluşturmuşlardır.

Roma uygarlığında kent kurgusu irdelenirken, kent ölçeğinde ve daha büyük ölçekteki planlamalar üzerinde durmak gereklidir. Çünkü o dönemde yerleşimler yapılırken kentlerden önce belirli bir bölgenin planlandığı ve kent merkezi, çevre yolları, tarım alanları ve kentin gelişebileceği akslar belirlendiği bilinmektedir. Gelişmiş bir planlama sistemine sahip olan Romalılar, kentte ilk önce sınırları ve ana aksları belirleyip daha sonra bu ana omurgadan türeyen bir ızgara sistemine kentin elemanlarını yerleştiriyorlardı. Fakat bu omurga sisteminin de oturduğu, daha büyük ölçekte bir planlama bulunmaktaydı.

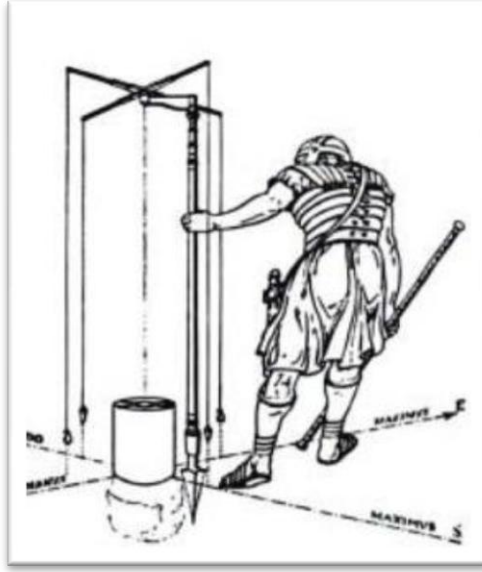
2.1 Bölgesel Planlama; “Centuriazione”

Romalıların bir bölgeyi düzenlemeden önce bu bölgeden en iyi şekilde nasıl fayda sağlanabileceğini araştırdıkları düşünülmektedir.. Keşfedilen veya fethedilen bir bölgeyi arazi olarak ıslah etmek için bir planlama sistemi uyguluyorlardı. İtalyanca’da “centuriazione” olarak adlandırılan sistem, Latince’de yüz sayısı anlamına gelen “centuriae” teriminden türemiştir. Bu sistem ile kent merkezleri, kırsal yerleşimler, tarım alanları, su temin projeleri, orman alanları ve otlak arazileri belirlenirdi. Roma kentlerinin master planı olarak düşünülen bu sistem, kentlerdeki ızgara sistemlerinin genişletilmiş hali olarak da yorumlanabilmektedir (Federico ve Pompilino, 1997).

Roma medeniyetinde, bu işi meslek edinmiş kişiler tarafından arazi ölçümleri yapılmaktaydı. Bölgenin eğimi ve tarımsal verileri değerlendirilerek, her biri yaklaşık 720x720 metre* ölçüsündeki kareler toprağa çizilirdi (Şekil 2.1.1). Bu kare alanların içi yaklaşık yüz tarım alanına eşitti ve bu sistemin adı da buradan gelirdi (Roth, 2002).

Bu karolaj sistemi ile birlikte bölgede yapılacak hendeklere, mera ve tarım topraklarına, kolonilerin yerleşimlerine, askeri kamp alanlarına ve çevre yollarına karar verilirdi. Bölgede kurulacak olan Roma kentinin ana yolları Cardo ve Decumano, genellikle centuriazione sisteminde birbirine dik iki aksın uzantısı ile oluşturulurdu (Calsen, vd., 1993).

* 720 metre yaklaşık olarak 2400 Roma ayak ölçüsü birimine denk gelmektedir.

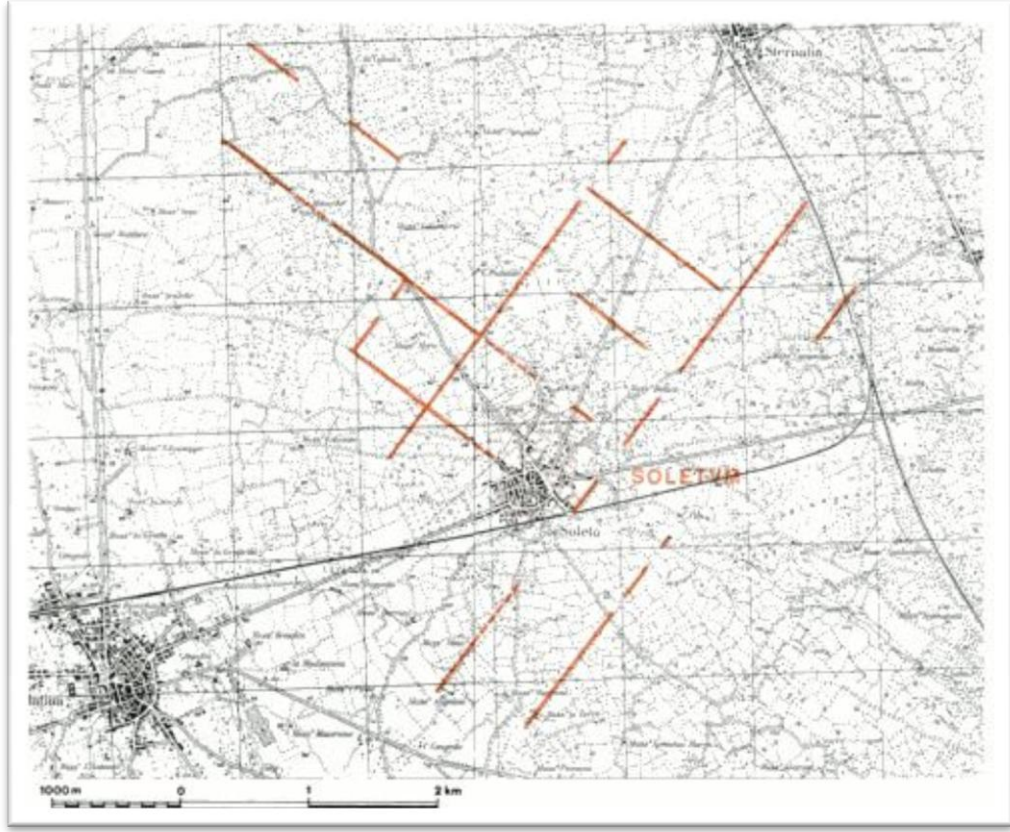

Şekil 2.1.1 Centuriation ölçümleri yapan bir asker canlandırması (Mazzucconi, 1985).

Endüstri devrimine kadar kullanıldığı tahmin edilen centuriation izlerinin birçoğu ziraat tekniklerinin gelişmesi, ekilebilir alanların ve yer şekillerinin değişmesi ile kaybolmuştur. Bazı tarımsal arazilerde günümüze gelebilenleri, oranları, uzaklıkları ve paralellikleri ile algılanabilmektedir (Şekil 2.1.2). Ayrıca bazı araştırmacılar güncel sınırlarda, modern yollarda ve köy dokularında bu planlama sisteminin akslarına rastlamaktadırlar (Şekil 2.1.3). Roma dönemi antik kentlerinin dokusuna da bu izler takip edilerek ulaşılabilir (Calsen, vd., 1993).

Şekil 2.1.2 Bir arazide günümüzde dek ulaşmış Centuriation izleri (<http://www.unipd.it>).

Şekil 2.1.3 Soletio haritası üzerinden Centuriatione izlerinin takibi
(Federico ve Pompilino, 1997).

2.2 Kentsel Planlama

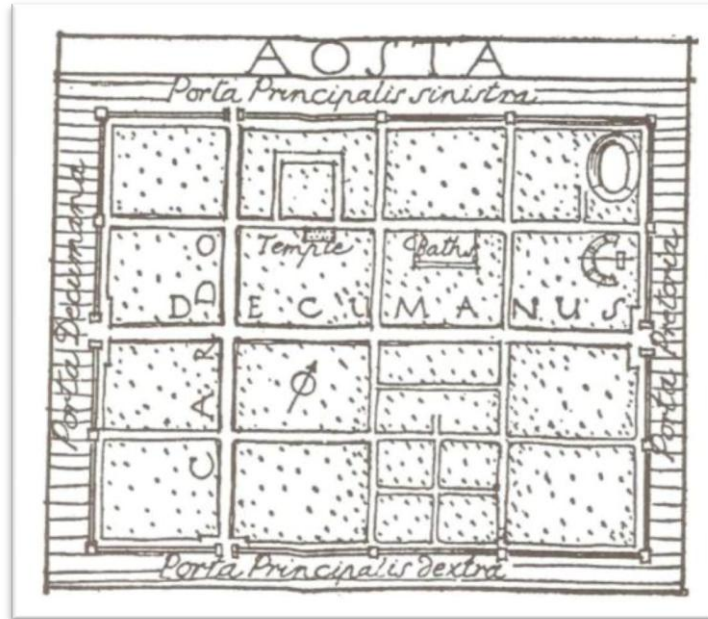
Centuriatione gibi büyük bir planlama sistemi ile kent organizasyonunda kararlar alan Romalılar'ın yaşamı kent üzerine odaklanmıştı. Erken dönem kentlerinde Pompei'deki gibi düzensiz dikdörtgenlerin oluşturduğu bir sokak ağı vardı (Şekil 2.2.1). Fakat daha sonra ızgara sisteminden de faydalanarak çok iyi altyapılara ve büyük anıtsal yapılara sahip kentler kurdular. Bu kentlerin çoğu kez fiziksel ve sosyal olarak merkezleri forumlardı. Aosta kenti Roma kentinin karakteristik özelliklerini bir arada toplayan ender örneklerdendir (Şekil 2.2.2).

Romalılar birçok konuda olduğu gibi şehir planlamalarında da daha önceki uygarlıklardan etkilenmişlerdir. Yunanlılardan öğrendikleri dikey planlama tekniğini daha sonra kurdukları kentlerde uygulamışlardır. Askeri kamplar olan “castrum” ların temelinde ızgara planı yatmaktadır. Uygulayıcıları askeri mühendisler ve Romalı liderler olan kent planlarında ilk etapta estetik amaç güdülmemiştir. Kent kurgusunun belirli bir düzen içerisinde kolay uygulanabilmesi temel tutumlarını oluşturmuştur. Yerleşim için sınırları belirlenen alan ilk olarak ölçülür, daha sonra da yaklaşık olarak merkezi bulunarak, buradan dörtgen kent planına dik olarak ana yollar işaretlenirdi. Bunlardan büyük oranda planın ortasından geçeni ve doğu-batı yönünde uzananı “Decumano Massimo”, diğeri de bu yolu dik kesen güney-

kuzey aksındaki “Cardo Massimo” olarak adlandırılırdı. Roma kentinin karakteristik özelliklerinden olan kenarları sütunlu bu iki anayol, Romalıların ızgara sisteme katkıları olarak düşünülmektedir (Erder, 1999). Kentin fiziksel merkezine işaret eden iki ana aksın kesişiminde genellikle forum ya da bir resmi yapı bulunurdu. Decumano’yu dik kesen bir başka yol da “Cardo Minore” olarak adlandırılırdı. Diğer sokaklar da yerleşime uygun adalar oluşturacak şekilde birbirlerini dik keserlerdi. Decumano ve Cardo’nun kesişimine oturan forum dışında diğer yapıların belirli yerleri yoktu.

Şekil 2.2.1 Pompei Kent Planı (Erder, 1999).

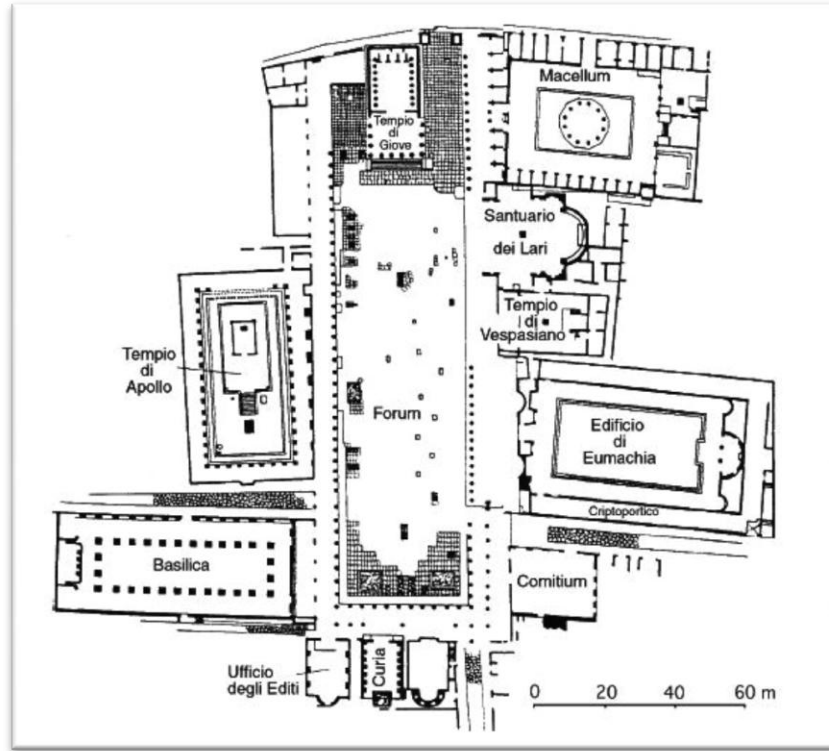
Şekil 2.2.2 Aosta Kent Planı (Erder, 1999).

Romalılar, yaptıkları fetihlerle imparatorluk sınırlarını genişletmişlerdir. Bu zenginlik kentlerine de yansımış ve anıtsal yapılarda sayısal artış yaşanmıştır.

2.3 Roma Dönemi Yapıları

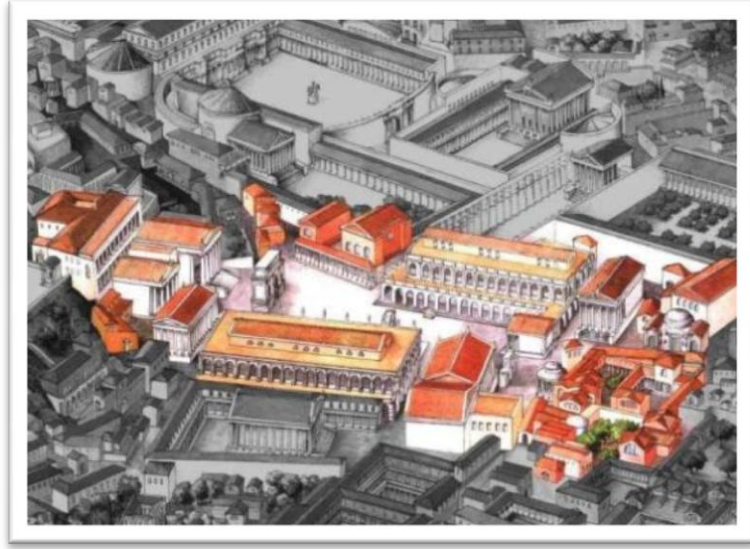
2.3.1 Forum

Sosyal, kültürel, siyasi, ticari fonksiyonları barındıran, genellikle şehrin merkezinde bulunan forum, avlu ve avlunun çevresini saran yapılar bütünüydü. Forumun karakteristik yapısını belirleyen dikdörtgen avlusunun bir kenarında tapınak, diğer kenarlarında ise yine bu avluya açılan, farklı işlevlerdeki yapılar bulunmaktaydı. Vitruvius, “Mimarlık Üzerine On Kitap” adlı eserinde dikdörtgen bir forumun ideal oranlarının üçe iki olduğunu belirtmiştir (Thorpe, 2002). Fakat bu oran her forumda uygulanmamıştır. Pompei antik kentinin forumu daha ince uzun bir dikdörtgen olsa da çevresindeki yapı çeşitleri bakımından çok iyi bir örnek oluşturmaktadır (Şekil 2.3.1.1).

Şekil 2.3.1.1 Pompei’deki forum (Ministero per i Beni ..., 2000).

Mekanları birbirine belirli bir sistem ile bağlanan ve Roma’da bulunan “Forum Romanum” önemli Roma dönemi forumlarından. Yapımının uzun yıllar sürmesi nedeniyle dörtgensel bir yapı göstermese de, sonra yapılan forumlara örnek olmuştur (Şekil 2.3.1.2).

Şekil 2.3.1.2 Forum Romanum, rekonstrüksiyon perspektifi (www.edehist.uu.se).

2.3.2 Tapınaklar

Roma'da başlangıçta dinin merkezi ev, inanış ise animistiktir*. Bu yüzden her evin bir köşesinde kendi kutsal bölümü bulunurdu. Romalıların esinlendikleri ve sonrasında değiştirdikleri, Yunanlılar'daki çok sütunlu ve yüksek platformlu tapınakların yapımını başlatanlar ise Etrüskler idi. Din konusunda da Yunanlılar'dan etkilenen Romalılar'da, tanrıların özellikleri Yunan mitolojisindekilerle eşleştirildi. Jüpiter Zeus'un, Mars Ares'in, Neptün ise Poseidon'un yerini alarak Roma mitolojisini oluşturdular. Fakat, Romalılar tapınma şekillerinde farklı ritüeller geliştirdiler (Roth, 2002).

Etrüsklü ilk örneklerinden türeyen Roma tapınağı, Yunan tapınaklarına benzemekle birlikte farklılıklar da içeriyorlardı. Açık alana yerleştirilmiş Yunan tapınaklarından en temel farkı tapınağın çevre düzenlemesiydi. Tapınak, tanımlanmış bir mekân içinde ve tam orta aksta yer almaktaydı. Yüksek bir podyuma yerleştirilen tapınağa merdivenli tek bir girişten girilirdi. Yunan tapınağına benzer cephe yapısına sahip tapınakta sütunlar girişteki beşik çatıyı taşıyordu. Yan ve arka cephelerdeki sütunlar ise genellikle cephe etkisi yaratmak üzere konulmuş olup cella** duvarlarına gömülü unsurlardı (Şekil 2.3.2.1).

Geliştirilen yapı teknikleri sayesinde tapınak yapılarında da zamanla farklılaşmalara gidildi. Dairesel forma sahip Pantheon'da beton kullanımı en son noktasına ulaşmıştır. Sadece dış mekan değil, iç mekan kurgusunda da hayranlık uyandıran tapınak tüm Roma tanrılarına

* Animistik inançta her nesnenin bir ruhu olduğuna inanılır.

** Cella, tapınağın ortasındaki kutsal bölüme verilen isimdir.

adanmış olup iç mekandaki dairesel oranı ve kubbesi sayesinde Roma dönemi yapılarının en etkileyicilerindendir (Şekil 2.3.2.2).

Şekil 2.3.2.1 Maison Carrée, Nîmes, Fransa (www.wikipedia.com).

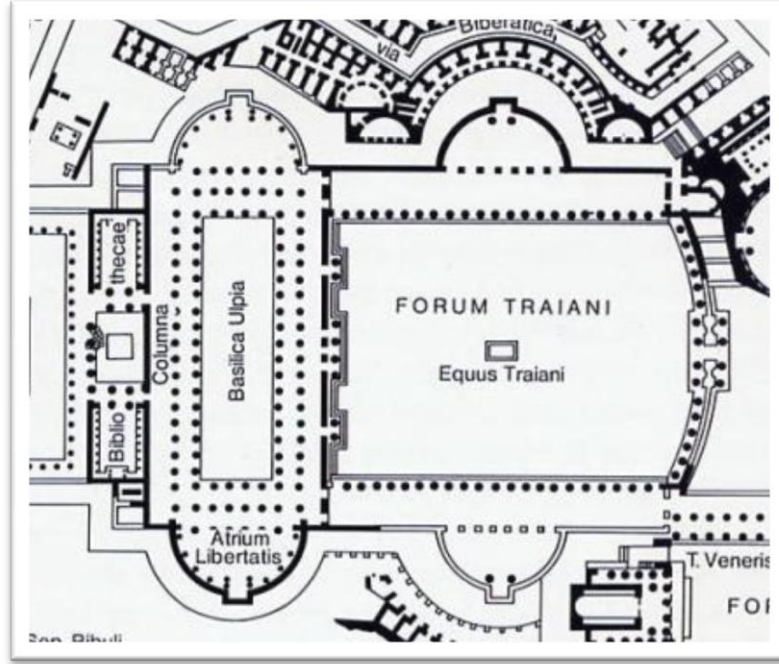

Şekil 2.3.2.2 Panteon Tapınağı, Roma (www.historum.com).

2.3.3 Bazilika

Yunan agorasına karşılık gelen forumlarda, sütunlu kenarlardan biri bazilika ile sonlanırdı. Yunan kökenli bir diğer yapı olan bazilikalar, belediye meclisi, borsa, toplantı ve mahkeme salonu olarak kullanılırdı. Uzun dikdörtgen bir yapısı olan bazilika planının bir ya da iki kenarında yargıçların oturduğu apsis ve iç bölümünde ise kolon dizisi bulunurdu. Davalar imparatorun huzurunda gerçekleştiği için apsisin merkezinde imparatoru temsil eden bir sunak bulunurdu.

Bazilika yapılarına verilebilecek en iyi örneklerden biri, aynı zamanda bu tip yapıların da en büyüğü olan, Roma'daki Bazilika Ulpia'dır (Şekil 2.3.3.1).

Şekil 2.3.3.1 Basilika Ulpia planı (www.vitruvius.be).

2.3.4 Hamam

Roma'da zaman içinde gelişen yapı tiplerinden bir diğeri de Latince'de "thermae" adı verilen hamamlardı. Bu hamamlar imparatorluğun dört bir yanına yaptırıldılar. M.S 54 'de düzenlenmiş bir yapı kataloğuna göre, sadece Roma'da değişik büyüklüklerde 952 hamam bulunmaktaydı (Roth, 2002). Hamamlar sadece kişisel temizlik için kullanılan mekanlar değil, modern sağlık merkezi, halk kütüphanesi ve okul gibi birçok birimi bünyesinde toplayabilen birer komplekstiler. Bahçelerinde Yunan heykellerinin kopyaları bulunan hamamların çevresinde de dükkanlar, yemekhaneler, spor salonları (palestrae), kütüphaneler, ders salonları ve okuma odaları (gymnasia) yerleştirilirdi.

Roma'daki en büyük hamam, içinde 1600 kişiyi barındırabilen Caracalla Hamamı idi. Marcian Sükmeri ile beslenen hamamda su depoları, kütüphaneler, dükkanlar, konferans salonları, merkezde "calidarium" adındaki sıcaklık odası ve bunun kuzey kısmında ise "tepedarium" adındaki ılıklik odaları, bulunuyordu. Tepedariumlar, frigidarium adındaki serinlik odalarına açılıyordu. Frigidariumun kuzeyine ise yüzme havuzu "natatio" yerleştirilmişti. Tüm kompleks, içinde sıcak havanın dolaştığı duvarlar ve bacalar tarafından ısıtılıyordu. Suyu ısıtan fırınlar ve tonozlu su depoları da dahil tüm bir yapı 6 metrelik bir platformun üzerine inşa edilmişti (Şekil 2.3.4.1) .

Roma’da hamamlardan sadece zengin insanlar değil tüm halk ücretsiz olarak yararlanabilmekteydi ve diğer kamu yapıları gibi birer sosyalleşme mekanıydılar.

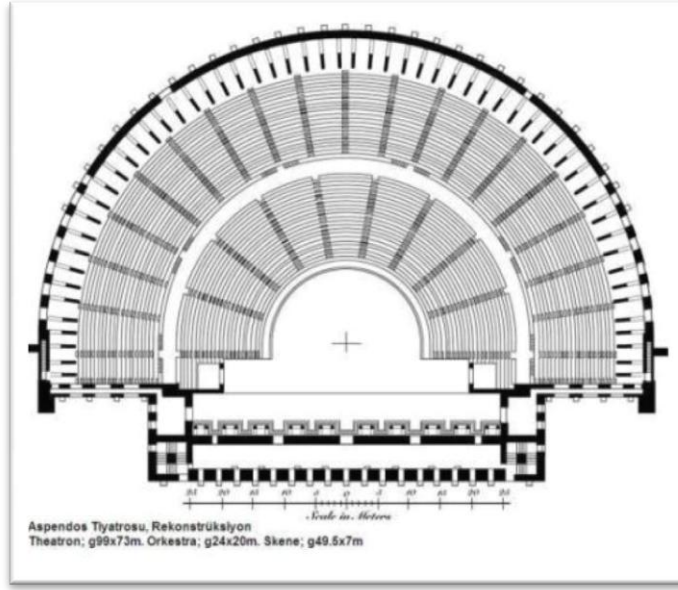
Şekil 2.3.4.1 Caracalla hamamı, hava görüntüsü. (www.caracalla.it).

2.3.5 Tiyatro

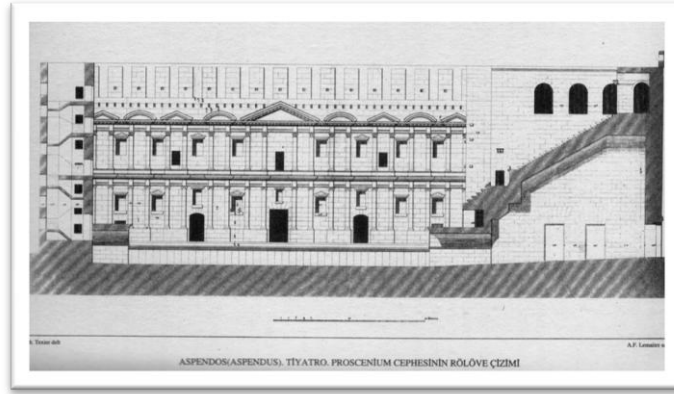
Roma uygarlığındaki tiyatro yapıları da Yunan tiyatrolardan türetilmiştir. Bu tiyatrolarda Yunan eserleri sahnelenirdi. Ancak bunlar, Yunan tiyatroları gibi dinsel işlev üstlenmemişlerdi (Roth, 2002). Yapısal olarak da farklılık gösteren Roma tiyatrolarında, “scaenae frons” adındaki sahne ve oturma yerleri tek bir mekan içerisinde tasarlanmaktaydı. Plan olarak tam bir yarım daire özelliği gösteren bu tiyatrolarda sahne cephesine de önem verilmekteydi. Kolon dizisi ve kabartmalar bulunan sahne cepheleri, bir duvar yerine üç boyutlu bir yapı elemanı olarak tasarlanıyorlardı. Sahnenin üzeri sanatçıların korunması için ahşap bir örtüyle örtülebiliyor, bu örtü aynı zamanda tiyatronun en arka sıralarına ulaşabilen sesin akustiğini sağlıyordu. Dış duvarlardaki ahşap direklere bağlı tenteler ile de seyircilerin dış etkilerden korunması amaçlanmaktaydı.

Romalılar sahip oldukları kemer ve tonoz teknikleri sayesinde, düz zeminlerde tiyatro inşa edebilmekteydiler. Seyircilerin oturdukları eğimli bölümler, altlarında bulunan tonoz ve ayaklarla taşınmaktaydı.

Antalya’daki Aspendos tiyatrosu, günümüze iyi bir şekilde gelmiş ve hala kullanılabilen bir örnektir. Theodoroslular Zeno tarafından tasarlanan tiyatro, bir dağ eteğine oturtulmuştu (Şekil 2.3.5.1 ve 2.3.5.2).

Şekil 2.3.5.1 Aspendos Tiyatrosu planı (www.arkeolojidunyasi.com).

Şekil 2.3.5.2 Aspendos Tiyatrosu kesiti ve sahne görünüşü (www.arkeolojidunyasi.com).

2.3.6 Amfitiyatro

Gösteri sanatlarına çok önem veren Romalılar, yeni bir tiyatro şekli icat etmişlerdir. Genellikle kanlı gladyatör dövüşlerinin gösteriye dönüştüğü amfitiyatro sahnelerine, farklı bir altyapı sistemiyle su doldurulabilmekteydi. Çok nadir dairesel örneklerin dışında elips olarak biçimlenen amfitiyatrolar, teknik olarak iki tiyatronun birleşmesinden meydana gelmişlerdi.

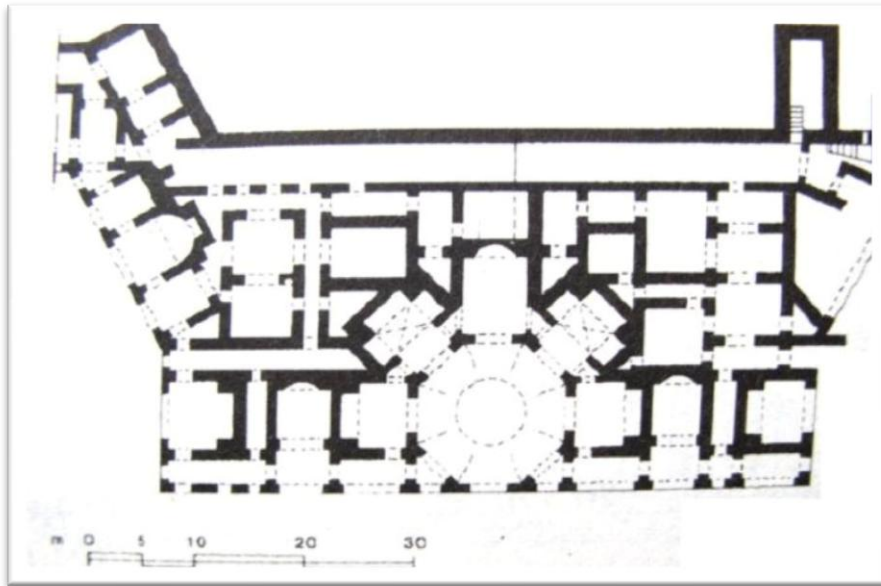
Romalıların yaptığı en eski amfitiyatro örneği Pompei’de bulunmakta olup, yapım tarihi M.Ö. 80 yılı civarına kadar gitmektedir. Fakat amfitiyatro sözcüğünün akla ilk getirdiği en büyük örnek tabii ki Roma’daki dev Flavian Amfitiyatrosu’dur. Daha çok Collesseo olarak anılan bu yapı, aynı anda 55.000 seyirci ağırlayabilmekteydi (Şekil 2.3.6.1).

Şekil 2.3.6.1 Collesseo'nun rekonstrüksiyon maketi (www.khaetnina.pochta.ru).

2.3.7 Konutlar

Roma kentlerindeki evlerin plan biçimleri, orta bir avlunun etrafına odaların dizilmesiyle oluşmaktaydı. Aralarında farklı tipler olsa da hepsinin temelinde bu plan şeması yatmaktaydı. Roma evlerini, klasik tipleri “domus”, kişilere özel olarak yapılan tipleri “villa” ve kira dairelerini barındıran yapı blokları tiplerini ise “insulae” olarak üç şekilde gruplandırılabilir.

Şekil 2.3.7.1 Domus Aurea, kısmi planı (Roth, 2002).

Domus, M.Ö. Etrüsk ev tipinden türemiş dörtgen planlı ev tipidir. Bu tip evlerde genellikle ortada “atrium” adı verilen bir avlu ve bu avluya açılan odalar bulunurdu. Atriumda yağmur sularının toplandığı bir havuz ile bu atriumun arkasında merkezi bir oda bulunmaktaydı. Cumhuriyet döneminden sonra bu konut tipine bodrum, ikinci kat ve de sokağa doğru geçiş

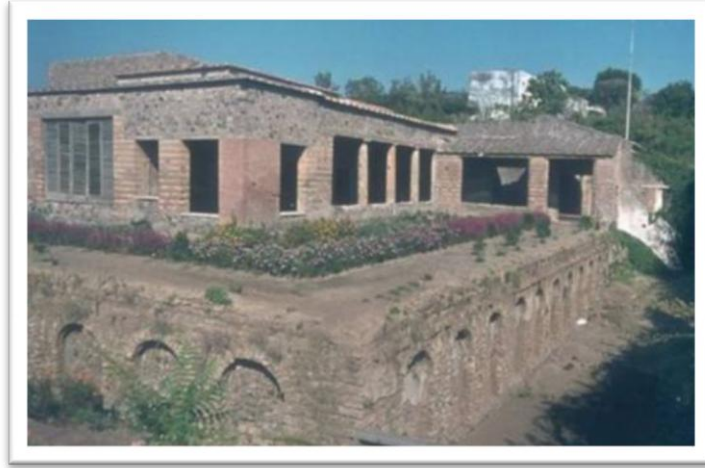
de eklenmiştir. Duvarları fresklerle süslü bu evlerin avluya bakan pencerelerinde sadece perde ya da parmaklık vardı (Mutlu, 2001).

Diğer bir konut tipi olan insulae, Romalıların ürettikleri bir yapıdır. Diğer anıtlara göre daha mütevazı olan bu yapının ortaya çıkış nedeni aslında günümüzdeki apartmanlarla çok benzerlik gösterir. O dönemde kentlerdeki nüfus artışı ve arsaların değerlendirilmesi ile insulaeler yapılmaya başlanmıştır. Romalılar tuğla ile kaplı beton, bazen de ahşap kullanarak 5-6 katlı binaları yapabilecek bilgiye ve tekniğe sahiptiler. Aynı zamanda yapı adası anlamına da gelen insulaeleri sokaklar sınırlandırmaktaydı ve bu cephelerinde dükkanlar bulunabiliyordu. Merdivenlerle ulaşılan üst katlarda ise koridorlara açılan odalar bulunmaktaydı. Kente su sağlayan su kemerleri, sadece zemin kota su taşımaktaydılar. Bu nedenle bu konut tipindeki su ihtiyaçları için sokaktaki çeşmeler kullanılmaktaydı. Diğer konut tiplerinin aksine insulaelerde sokak cephesine de açılan ve kepenklerle örtülen dikdörtgen pencereler vardı. İmparatorluk dönemindeki hızlı nüfus artışı ile kötü bir biçimde inşa edilmeye başlanan ve çok fazla yükselen bu yapılar yangına karşı dayanıklı değillerdi. İmparator Augustus, bu yapıların yüksekliklerini 70 ayak (Roma ölçüsünün karşılığı yaklaşık olarak 21,3 metre) ile sınırlandıran bir emir vermişti. İmparator Nero ise yangın denetimine karşı birçok ek düzenlemeler yapmıştı (Roth, 2002). Fakat yine de bu yapılardan birçoğu zaman içerisinde yangın ve kötü yapıım teknikleri gibi nedenlerle günümüze ulaşamamıştır. Fakat Ostia kentinde bir kısmı hala ayakta kalan insulae örnekleri bulunmaktadır (Şekil 2.3.7.2).

Şekil 2.3.7.2 İnsulae, Ostia (www.ostia-antica.org).

Roma İmparatorluğunda üçüncü tip konut tipi olan villalar ise daha üst sınıf için yapılmış müstakil evlerdi. Yine günümüz villalarına karşılık gelebilecek bu konut türü genellikle kent dışındaki kırsal alanlara yapılırlardı. Pompei'deki Villa dei Misteri bu tür konutlara örnek olarak gösterilebilir (Şekil 2.3.7.3).

Şekil 2.3.7.3 Pompei, Villa dei Misteri (www.pompeiiinpictures.com).

2.3.8 Su kemerleri

Mimaride çok büyük anıtlar inşa etmiş olan Romalılar tonoz, kemer, beton bağlayıcılar gibi teknikleri çok iyi geliştirmişlerdi. Sahip oldukları mühendislikle fonksiyonel yapı tipleri üretmişlerdir. İmparatorluk genişledikçe büyüyen şehirlerin su ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan su kemerleri de bunların başında gelir. Bu kemerler, sarnıçlarda ve kuyularda su bittiğinde hamamlara, havuzlara, çeşmelere şehir dışındaki su kaynaklarından su getirmek için yapılmışlardır.

Uzak yerlerden şehre gelene kadar yüksek tepeler, ırmaklar aşan bu kemerler birçok kez köprü şeklini almışlardır. Daha çok mühendislik açısından ön planda olan bu yapı tipine örnek olarak, Fransa'daki M.S. 14 yılında yapılmış ve 25 mil uzunlukta olan Gard Su Kemerini gösterilebilir (Şekil 2.3.8.1).

Şekil 2.3.8.1 Gard Su Kemerini, Fransa (www.wikipedia.org).

3. FLORANSA KENT TARİHİ

Floransa'nın kurulduğu Roma döneminden günümüze kadar olan süreç bu bölümde irdelenecektir. Kronolojik bir sıra ile ilerleyecek zaman dilimleri, ağırlıklı olarak Roma dönemi kent kurgusu, elemanları ve sonrasında da bu dokunun dönüşümü ile ilişkili olarak ele alınacaktır. Bununla birlikte kenti etkileyen önemli kırılma noktalarından da söz edilecektir.

3.1 Roma Döneminde Floransa

Roma dönemi öncesi ve Roma dönemi Floransa'sı günümüzde hala tartışılan, araştırılan tam olarak açığa kavuşmamış bir konudur. Bölgeye ait tarih öncesi veriler kısıtlıdır. Günümüzde Floransa'nın bulunduğu toprakların M.Ö. X. yüzyılın sonlarına doğru, Neolitik çağda, Liguryalılar tarafından kullanıldığı kaynaklarda belirtilmektedir. Tarihi merkezde 19. yy.da yapılan kazılarda bulunan küp mezarlar ise Villanovan toplumuna ait olup M.Ö. VIII. yy.a tarihlendirilmiştir. Bu bölgenin yakın çevresine bakılacak olunursa, Florentia adındaki Roma kolonisi kurulmadan 3 yüzyıl önce vadinin tepelerine konumlanan ve bir Etrüsk kültürü olan Fiesole kentinden söz edilebilir. Floransa'da yapılan kazılarda rastlanan izler yorumlanarak Fiesoleliler'in ulaşım ve ticaretlerini Arno Nehri kıyılarına inerek gerçekleştirdikleri bilgisine ulaşılmıştır (Ministero Per i Beni..., 2000).

M.Ö. I. yy.da bölgenin topografyası günümüzde olduğu gibi bir ova niteliği göstermekte, kuzeye doğru ise eğim artarak tepeler yoğunlaşmaktaydı. Günümüzde kentin ortasından geçen Arno Nehri o dönemde güncel yapısından farklı olarak daha geniş bir yatak ve birçok kola sahipti (Ministero Per i Beni..., 2000).

Florentia adındaki koloni, Arno Nehri'nin kuzey yakasına, günümüzde bulunmayan "Mugnone" nehir kolunun doğusuna yerleşmişti. Koloni döneminde bu havzanın Arno Nehri'nin ve kollarının taşıdığı alüvyonlar ile tarıma elverişsiz, bataklık bir toprağa sahip olduğu söylenmekte, bu toprağın bölgeye yerleşim sırasında drene edilerek tarıma ve yerleşime uygun hale getirildiği, veriler sayesinde düşünülmektedir (Ministero Per i Beni..., 2000).

Koloninin bölgeye yerleşim yılı hakkında farklı bilgiler bulunsa da çoğu kaynaktaki ortak tarih dilimi M.Ö. I. yy.'dır. XX. yy.'da yapılan son arkeolojik çalışmaların ışığında uzmanlar yerleşim tarihini M.Ö. 59 olarak belirlemişlerdir (Ministero Per i Beni..., 2000).

Bu bölgeye yerleşim amacı ile ilgili birçok düşünce bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda Florentia isminin Latince "flores" yani bitkiden geldiği düşünülerek bu yerleşimin zirai bir

amaçla kurulduğudur. Fakat daha çok kabul edilen görüş, askeri kamp olarak kurulmuş olmasıdır. Romalıların yükselme dönemlerinde savaşa ve orduya çok önem verildiği bilinmektedir. Sezar ve Hadrian, atılım yapmak için koloniler kuruyor, emekli askerleri toprak ile ödüllendirip tarımın gelişmesine olanak sağlıyorlardı. Sezar'ın bu yöntemle 30'dan fazla koloni kurduğu söylenmektedir (Thorpe, 2002).

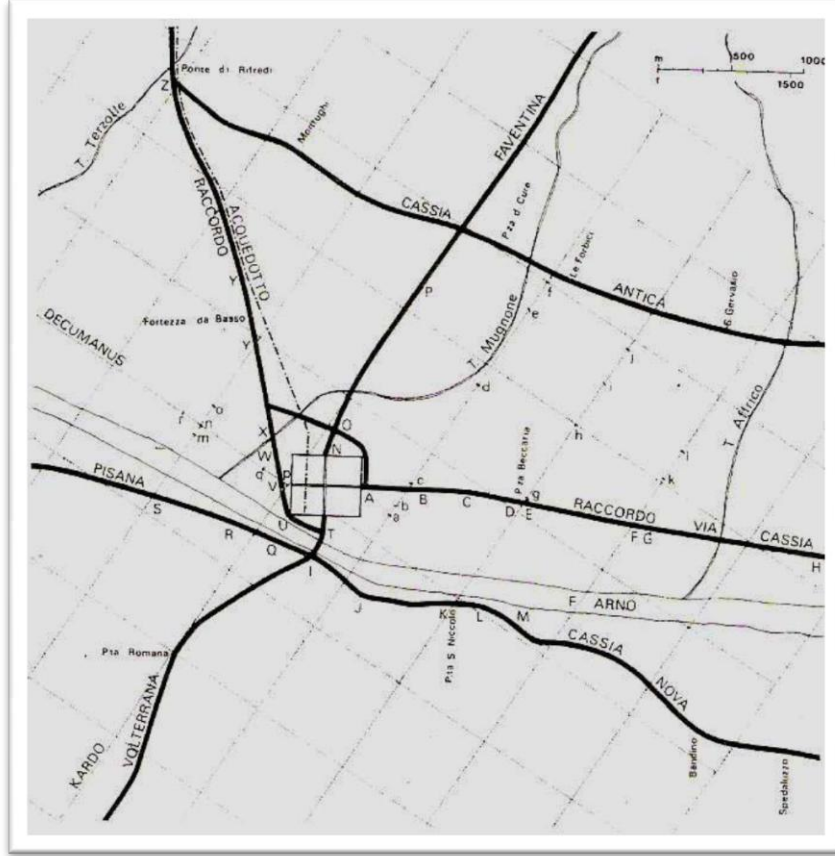

Şekil 3.1.1 Günümüz hava fotoğrafı üzerinden Floransa'nın kurulduğu yıllara dair bir çalışma. (Comune di Firenze, 2009 kaynağındaki bir çalışma baz alınarak yapılmış renklendirme, Gülhan Kılınç)

Sezar kıdemli askerlere ve gazilere yaptığı bağışlarda her askere bir çift öküz ile sürebilecekleri iki dönüm arazi veriyordu. Bu oranlar o dönem arazi planlaması olan centuriatione ile de uyum içindeydi. Floransa'nın kurulduğunda toprak alanı 50 hektar kadardı ve bu yeni kentin savaş tanrısı Mars tarafından korunduğuna inanılıyordu (Malesci, 2007).

M.Ö. 171 yılına tarihlenen antik yol Via Cassia, kentin kurulmasında ana aks olarak belirlenmiş ve bu yolun uzantısı Decumano olarak kurgulanmıştı (Hardie, 1965). Günümüz Floransa'sının tam kalbine yerleşmiş olan koloni kentinde, klasik bir Roma kenti kurgusu olan "castrum" planı uygulanmıştı. Yaklaşık olarak 480 x 420 metre boyutlarındaki ve dörtgene yakın bir alan kentin ilk sınırlarını oluşturuyordu. Roma kentlerindeki mastır plan

uygulaması olan centuriatione yönlerine 45° sapma ile oturmaktaydı. Plandaki bu uyumsuzluğun nedenini bulmak için arkeolojik çalışmalarla desteklenen araştırmalar yapılmış ve bu 45° lik sapmanın zirai, jeolojik ve hidrojeolojik veriler ile hareket edildiğinin bir göstergesi olduğu kanısına varılmıştır (Ministero Per i beni..., 2000).

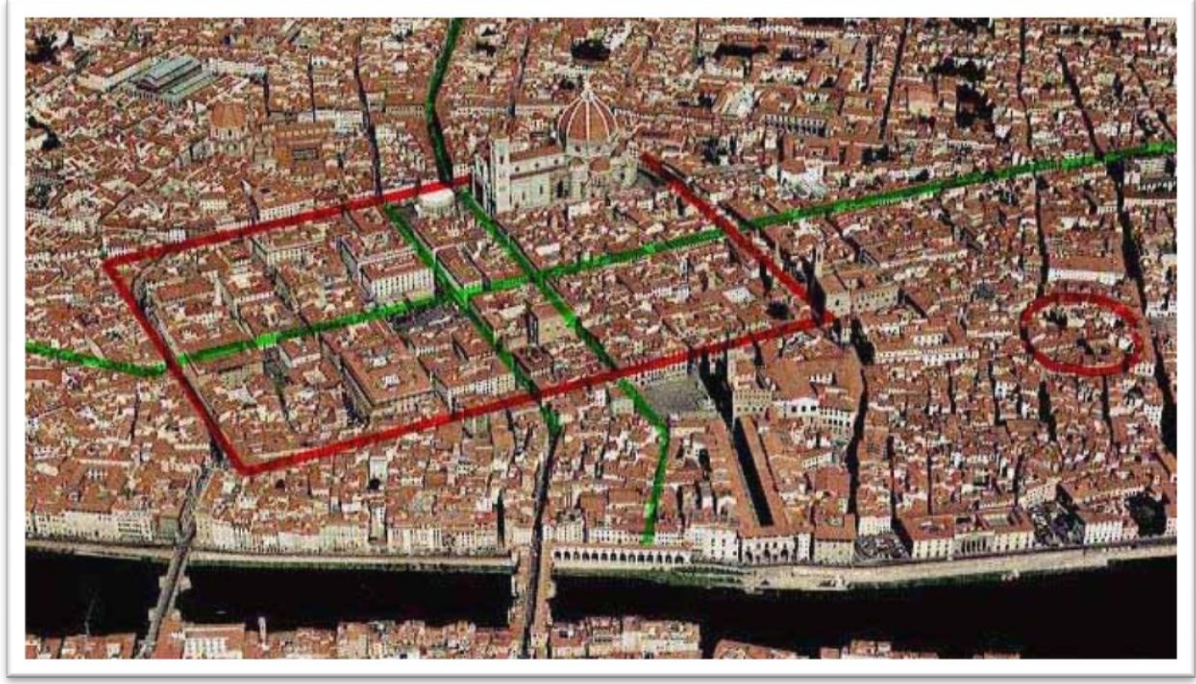

Şekil 3.1.2 Centuriatione planının ve kurulan koloninin ilk sınırlarının antik yollar ile birlikte gösterimi (Fanelli, 1985).

Castrum adı verilen askeri kamp planlı kentte, ilk olarak güney-kuzey doğrultusunda uzanan Cardo ve doğu-batı doğrultusunda uzanan Decumano aksları belirlenmişti. Izgara planın oturacağı dörtgen alanın sınırlarını kent duvarları yükselmeden önce bir hendek ve nadasa bırakılmış bir toprak parçası oluşturuyordu. Bu sınır bölgesi için Latince kutsal kent sınırı anlamındaki “pomerium” kelimesi kullanılıyordu. Kentin kurulmasından birkaç on yıl sonra, M.Ö. 30 yılında surlar inşa edilmeye başlandı ve 15 yıl sürdü. Bazı kaynaklarda bu surların ilk önce dikdörtgen bir alanı sınırlandığı, daha sonra nehrin akış yönüne paralel olacak biçimde güney bölümünün açısının değiştirildiği ifade edilmiştir (Hardie, 1965). Fakat kentte yapılan güncel arkeolojik çalışmaların sonucunda ulaşılan Roma dönemine ait sur izleri ile kentin güney yönündeki ilk kent duvarının nehre paralel olduğu tespit edilmiştir.* Böylelikle

*Hardie, 1965 yılında yayınladığı makalede Roma kentinin ilk kurulduğunda tam bir dikdörtgen olduğunu savunmuştur. Hardie ile birlikte 1900lü yıllardan önce yapılan araştırmalarda da aynı fikir savunulmuştur. Fakat

kent duvarlarının güney bölümü ilk yapıldığında dörtgen yapıyı bozarak nehre paralel inşa edildiği ortaya çıkmıştır. Roma kentini savunmak amacıyla yapılan bu surların çevresi 1800 metre idi. Nüfusu yaklaşık olarak iki bin kişi olan kentin alanı 20 hektardı ve bu alanda Cardo ve Decumano gibi dik kesişen sokaklar, yaklaşık olarak 60x60 metre genişliğinde parseller oluşturuyorlardı. Bu parsellerin büyük bölümünde insulae ve domus gibi konutlar bulunurken diğer parseller kamu yapıları için kullanılıyordu (Fanelli, 1985).

Şekil 3.1.3 Günümüz Floransa’ında Roma dönemi şehri aksları (<http://www.vps.it>).

Kent, taşlarla döşenmiş çok düzenli sokaklara sahipti. Cardo ve Decumano yollarının duvara ulaştıkları noktalarda dört adet kapı bulunuyordu. Temelleri Roma betonundan yapılmış kent duvarlarının gövdeleri tuğladan örülmüştü. Kapıların iki yanında ve devam eden duvarlarda yaklaşık 50 metrede bir dışarı çıkan, duvarlar ile aynı yükseklikte olan silindir biçiminde kuleler bulunuyordu (Ek 1). Şehir aynı zamanda çok iyi bir kanalizasyon sisteminde sahipti ki bu sistemin XIX yüzyıl sonlarında da kullanılmakta olduğu bilinmektedir (Ministero Per i Beni..., 2000).

Yaklaşık olarak 400 metre boyunca uzanan Cardo (günümüzdeki Via Roma ve Via Calimala) ve 500 metre boyundaki Decumano (günümüzde Via Strozzi, Via degli Speziali ve Via del Corso) yollarının kesiştiği bölgede kentin pek çok sosyal, dini ve politik aktivitelerini gerçekleştirdikleri avlulu mekanlar bütünü; forum (günümüzde Piazza Republica) bulunuyordu. Bu forumun batısında ise şehrin hamamlarından biri yapılmıştı. Bir diğer

bu yüzyılın sonlarında gerçekleştirilen kazıların sonucunda elde edilen veriler, antik kentin güneydoğu kısmının nehre doğru uzadığı, yani kent planının yamuk geometriye sahip olduğu belirlenmiştir.

hamam ise günümüzde Piazza Della Signoria'nın sınırları içerisindeydi. Roma kentinde sosyal faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir diğer anıtsal yapı, tiyatro, Florentia'nın güney-doğu köşesinde bulunmaktaydı. M.S. I. yüzyıla tarihlenen bu yapı, konum olarak günümüzde Palazzo Vecchio yapısının bulunduğu yerde yükselmekteydi (Ek 1).

Arno Nehri'nin daraldığı kısımda, günümüzde Via Calimala'nın nehre ulaştığı noktada ve Ponte Vecchio'nun doğu paralelinde iki yakayı birbirine bağlayan bir de ahşap köprü yapılmıştı (Şekil 3.1.4). Taşmalara daha dayanıklı olabilmesi ve artan trafiği karşılayabilmesi için M.S. II. yy.da kagir olarak yeniden inşa edildiği düşünülmektedir (Fanelli, 1985).

Şekil 3.1.4 Firenze Com'era Müzesi'nde bulunan ilk köprü maketi (Kılınç, 2009).

Nehir ile deniz bağlantısını sağlayan kentte deri, bakır, demir, taş, ahşap gibi malzemelerin ulaşımı sağlanmakta ve bu da ticaretin gelişimine olanak vermekteydi. Ayrıca nehrin kenarında, günümüzde, Şekil 3.1.5'deki hava fotoğrafında da görülen, Piazza Mentana'nın hemen kuzeydoğusundaki üçgen adada dönemin limanı bulunmaktaydı (Fanelli, 1985).

Şekil 3.1.5 Limanın bulunduğu bölgenin günümüzde havadan görünüşü (www.maps.google.com).

Şekil 3.1.6 Floransa, Museo di Firenze Com'era, İmparator Hadrian döneminin maketindeki limanın görünümü (Kılınç, 2009).

M.S. II. yy.da İmparator Hadrian dönemine gelindiğinde, şehirde daha büyük kamusal yapılar yapıldı. Üç büyük tanrı Jüpiter, Minerva ve Juno'ya adanmış tapınak Campidoglio, 3 metrelik bir podyumun üzerinde avluya hakim olacak biçimde forumun batı yakasına inşa edildi. Kentte artan su ihtiyacını karşılamak üzere dışarıdan su ulaşımını sağlayan su kemerleri kente kuzeybatıdan giriş yapıp, tapınak ile Capitoline hamamı arasına doğru uzanıyordu. Büyüyen ve gelişen kentte ihtiyaçları karşılamak ve daha büyük anıtlar inşa edebilmek için kent duvarlarının dışarısına çıkıldı. Kent duvarlarının dışındaki ilk anıt, kentin ihtiyaçlarını fazlası ile karşıladığı düşünülen amfitiyatro olup, güneydoğuya konumlandırılmıştı (Hardie,1965).

Bu anıtlar ile klasik bir Roma kentine dönüşen Florentia, kent hayatındaki aktif ticaret faaliyetleri ile birlikte kısa sürede gelişti. Kent duvarlarının dışında da küçük köy yerleşimleri kurulmaya başlandı ve artan nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda bir üçüncü hamam yine kent duvarlarının dışına, kentin güneyine yapıldı. Doğuda bulunan kent duvarı ile amfitiyatro arasına, Mısır tanrıçası İsis'e adanan bir tapınak inşa edilmişti (Ministero Per i Beni..., 2000). Böylelikle sosyal, ticari ve dini hayat duvar sınırlarını aşmış oldu (Ek 1).

İmparator Hadrian zamanında en parlak dönemini yaşadığı düşünülen kent, III. yy.'dan itibaren radikal değişimlere uğradı. İmparator Diocletian, önemli bir kent haline gelen Florentia'yı Tuscia-Umbria bölgesinin başkenti ilan etti.

Hristiyanlığın doğuşu ve yayılması ile birlikte kentte ilk radikal değişimler yaşanmaya başlandı. 313 yılında Hristiyanlık imparatorluğun resmi dini oldu ve kent duvarlarının dışına

ilk kiliseler yapılmaya başlandı *. Kuzey yönünde San Lorenzo, güney yönünde ise “Santa Felicita” kentin ilk kiliseleri oldular (Fanelli, 1985) .

Şekil 3.1.7 Florantia’nın M.S. II. yy.da batıdan doğuya görünümü. Firenze Com’era Müzesi’ndeki rekonstrüksiyon maketinde sıra ile Capitoline hamamı, su kemeri, Campitoglio tapınağının hakimiyetindeki forum, günümüzdeki Piazza della Signoria’ya konumlanan hamam kompleksi, Tiyatro ve kent duvarları dışarısındaki Amfitiyatro (Kılınç, 2009).

V. yy. ile birlikte Gotlar ve Bizanslılar, kenti elde etmek için kuşatmalar yaptılar. 406 yılında Stilicone ordusu ile bu kuşatmaları durdurdu, fakat, duvar dışındaki yapıların birçoğu tahrip edildi (Hardie, 1965) .

En geniş sınırlarına II. yy.’da ulaşabilen Roma İmparatorluğu sonraki iki yüzyıl boyunca gerileme dönemi yaşamıştır. M.S. III. yy.’da doğu ve batı olarak ikiye ayrılması ile birlikte daha da güç kaybeden devletin çevre kavimler tarafından istila ve göçlere uğraması, savunma nedeni ile surlarda ve de kent içerisi dokularda büyük değişimlere yol açmıştır.

* “Storia di Firenze” başlıklı, Floransa Üniversitesi- Tarih ve Coğrafya departmanına bağlı www.dssg.unifi.it internet sitesinde, kent tarihine ilişkin dönüm noktaları kronolojik olarak verilmiştir.

3.2 Erken Ortaçağ

Ortaçağ dönemi, Roma imparatorluğu için bir dağılma-parçalanma dönemi olmuştur. Erder (2007) ; bu dönemi “*Roma yarattığı büyük dünyanın ağırlığı altında ezilip kalmış, parça parça dağılışını seyrediyordu.*” şeklinde yorumlamıştır. Daha öncesinde de ülkeye istilalar düzenleyen kavimler, güçsüz duruma düşmüş kentlerde egemenliklerini ilan etmişlerdir. Dinin de bu dönüşümlerde etkisi büyük olmuştur. Hızlı bir şekilde yürütülen Hristiyanlık aktiviteleri ile birlikte antik dönem yapılarına tahribatlarda bulunulmuştur.

VI. y.y. da devam eden Grek-Gotik savaşları kent sınırları içerisinde boy göstermeye başlamıştı. Bu yüzyılın ikinci yarısında kenti ele geçiren Gotlar’dan kenti 1 yıl içerisinde Bizanslılar aldı ve 553 yılında kent resmen Bizans yönetimi altına girdi *.

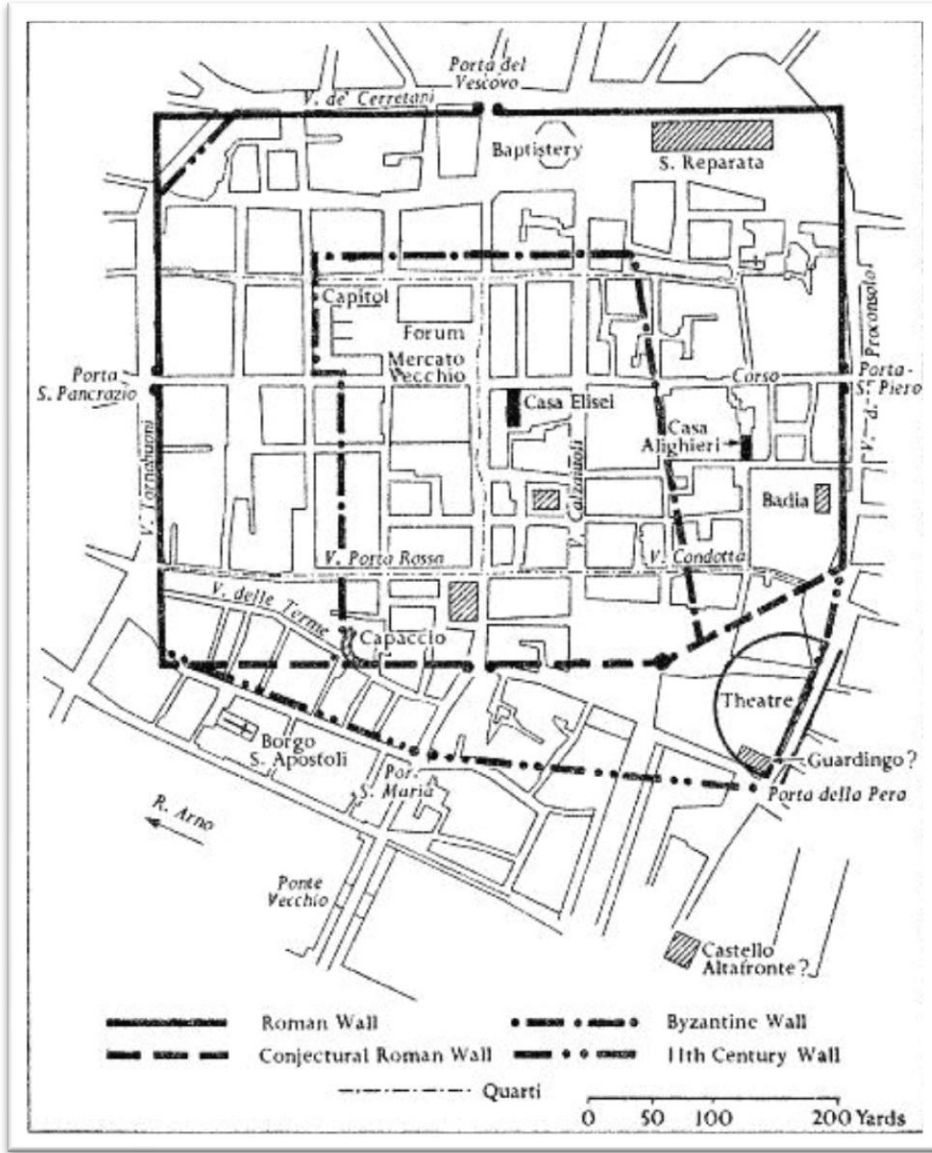
Bizans, Got istilalarından daha iyi korunabilmek için Roma kentindeki ilk değişimlerinden birini gerçekleştirdi. Mevcut kent duvarlarının içerisinde daha dar bir alanı sınırlayacak biçimde 2. suru inşa ettiler. Savaşlar süresince Roma surları savunma özelliğini kaybetmiş ve nüfus da yarıya inmişti. Kuzeyde, forumu da içerisine alan bu yeni kent duvarlarının güney yakasında ise Roma dönemi surları kullanıldı (Şekil 3.2.1). Bizanslılar’ın yönetimindeki kent, gelişimini Roma kenti kurgusuna uygun bir biçimde sürdürdü. Roma duvarları, amfiteatro ve tiyatro gibi savaşlardan zarar görmüş strüktürleri onardılar. Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda elde edilen verilere göre, bu anıtların içlerine inşa edilen ikincil yapılarda genellikle kalitesiz malzemeler kullanılmıştı **. Fakat, piskoposlukların kurulmasıyla Hristiyanlaşmanın hız kazandığı bölgede, daha yoğun olarak dini bir yapılaşma başladı. Kiliselerin sayısı artarken bir Pagan tapınağı olan Campidoglio’nun podyumu üzerine Santa Maria in Campidoglio adıyla bir kilise inşa edildi (Fanelli, 1985).

VI. yy.’da Cermen kavimi kökenli Lombardlar, bütün Tuscia bölgesiyle birlikte Floransa’yı da işgal ettiler ve burada IX. yy.’da kentin üçüncü duvarını oluşturdular. Doğu ve batıda Roma dönemindeki kentin sınırları korunurken, kuzeyde Bizans surları sınır kabul edildi (Şekil 3.3.2). Arno Nehri’nin öneminin artması üzerine güney yönde nehre doğru bir genişleme yapıldı. Nehre yaklaşımdaki en önemli nedenlerden bir tanesi, o dönemde Floransa’nın, Pisa’dan deniz yoluyla başlayan ticaret ulaşımının önemli bir ayağı olmasıydı. Kent içinde yapılan strüktürlerde Roma döneminden kalan yapı elemanlarının kullanıldığı,

* “Storia di Firenze” www.dssg.unifi.it Floransa Üniversitesi tarih ve coğrafya departmanına bağlı “Floransa’nın tarihi” sitesinde kent tarihine ilişkin dönüm noktaları belirtilmiştir.

** “Archeologia per la citta” başlıklı www.archeofirenze.unisi.it internet sitesinde katman çalışmaları sonucunda elde edilen veriler yayınlanmaktadır.

kaynaklardan elde edilebilen bir bilgidir. Kentin merkezinde bulunan forum, kapladığı alanın boyutları değişse bile, bir ticaret meydanı olarak XIX. yy.a kadar gelmiştir (Fanelli, 1985) .

Şekil 3.2.1 Roma-Bizans kent planında, kent sınırının güney bölümü tam olarak bilinemediği için çizgi farklılığı ile ifade edilmiş ve daha güneydeki duvarın II. yy.da eklendiği iddia edilmiştir. Roma surlarının iç bölümünde ise Bizans surları gösterilmiştir (Hardie, 1965).

VII. yy.'da, günümüzde kentin önemli simgelerinden bir tanesi olarak kabul edilen kentin bir diğer dini yapısı Vaftizhane yapıldı. San Giovanni'ye adanan Vaftizhane o dönemde muhtemelen büyük oranda tahrip edilmiş kuzeydeki Roma duvarının hemen güneyine inşa edilmiştir.

Lombardlar'ın kente yaptıkları bir diğer müdahale ise, IX. yy.da Tiyatronun içine "Gardingo" adındaki gözlem kulesini inşa etmeleridir. Ayrıca, Gotlar'ın Bizanslılar ile mücadeleleri sırasında VI. yy.'da yıkılan köprü'nün yerine başka bir köprü de bu dönemde inşa edilmiştir (Fanelli, 1985).

Şekil 3.2.2 Bankacı ve tarihçi olan Giovanni Villani'nin ortaya çıkardığı gravürde Gotlar'ın Floransa'ya saldırısı betimlenmiştir (www.wikipedia.com).

Roma kentinden kalabilen dokunun üzerine konut yapımının arttığı VI. yüzyılın sonlarında, kentin görünümü bütünüyle değişmişti. Bu değişimin başlıca nedeni ise başlangıçta sadece aristokrat ailelerin yaptırdığı “casa-torre” adı verilen kule-evlerin herkes tarafından yaptırılması ve kentteki yoğunluk ve yüksekliklerin artması olmuştur. 20 ile 75 metre arasında değişen kule-evlerin sayısının bu dönemde 200'e kadar ulaştığı düşünülmektedir (Fanelli, 1985).

Günümüzde kentin önemli simgelerinden birisi olarak kabul edilen San Giovanni Vaftihanesi'nin hemen doğusuna, VI. yy.'da yapılan küçük kilisenin strüktürü üzerine Santa Reperata Kilisesi inşa edildi. Bu kilise, erken Hıristiyan örneklerinde olduğu gibi Vaftizhanenin hemen yanında ve ondan çok daha büyük ölçülerde yapılmıştı. Dinin ön planda olduğu bu bölgede, X. yy.'da Vaftizhanenin batısına bir de piskoposluk sarayı yapılmıştır (Fanelli, 1985).

Kilise gibi dini yapıların yanı sıra, kent sınırlarının dışına manastır kompleksleri yapılmıştı. Bu komplekslerin yakınlarında yapılan evlerin oluşturduğu küçük köyler ise Floransa'nın daha sonra genişleyeceği aksları belirlemiştir. Dini açıdan çok önemli bir merkez haline gelen Floransa, XI. yy. da Pisa'nın da yönetilmeye başlanmasıyla ekonomik olarak da zenginleşti. Bu yüzyılın ilk yarısında nüfusun 20.000'e ulaştığı düşünülmektedir (Fanelli, 1985).

Erken Ortaçağ'da yoğun olarak istilalara maruz kalan kentte, savunma amacı ile kent duvarı onarım ve yapımları ağırlıktadır. Ayrıca, büyük bir etkisi olan Hristiyanlık ile birlikte, yeni inanca uygun dini yapılar kentin birçok yerinde yükselmeye başlamıştır.

3.3 Ortaçağ

Siyasi çalkantıları geride bırakan Floransa, Ortaçağ'da yoğun bir ticaret aksının üzerinde yer alması ile birlikte zenginleşti. Yeni dinin daha fazla kabul görmesiyle, düşünsel etkinliklerin canlandığı kentte sanat, edebiyat ve mimarlık gibi dallara verilen önem artı ve ileride Rönesans'ın yaşanacağı kentin altyapısı oluştu. Öte yandan, anıt ve yeni yol inşası gibi kentleşme faaliyetleri sırasında antik döneme ait yapılara da zarar verildi.

Kentin önemli soylularından birisi olan Kontes Matilda, harap halindeki kent duvarlarını, kuzeyde Roma dönemi sınırlarını korur biçimde vaftizhaneyi de içine alan, güneyde ise bir önceki kentin güney duvarını koruyan bir birleşimle onarım yaptırttı. Güney duvarında bulunan ve "Porta Rossa" adıyla anılan kapı günümüzde aynı isimle anılan Via Porta Rossa ile örtüşmektedir (Fanelli, 1985).

1172-1175 Federico I Barbarossa ise, Matilda duvarlarının dışında kalan konutları ve manastırları içine alacak şekilde yeni bir sur inşa ettirdi. Diğer kent duvarları ile 45 derece açı yapan bu kent duvarı ilk kez Arno Nehri'nin güney yakasına uzanan bir kent sınırı oluşturdu. Aynı zamanda 45 derecelik dönüş ile nehrin kuzeyinde ilk kez "centuriazione" akslarına paralel kent sınırlarına sahip oldular (Fanelli, 1985). Bu verilerle Roma yerleşiminin çevresini ve kenti ana akslarını belirleyen "centuriazione" kurgusunun o döneme dek izlenebildiği ve kullanıldığı düşünülebilmektedir.

XII. yy.'da kentin ekonomik olarak zenginleşmesi ve nüfus artışının doğurduğu ihtiyaçlar ile değişimlere devam edildi. Kentte yoğunlaşan trafiği düzenlemek amacıyla yeni yollar açıldı ve kent duvarlarındaki kapı sayısı artırıldı. Güney yakada da gelişen kentin iki yakası arasındaki geçişleri arttırmak amacı ile yeni köprüler yapıldı. Kent duvarının güneye devamı niteliğindeki, batıda Ponte Carraia 1220 yılında, doğuda Ponte alle Grazie 1237 yılında

yapıldı. Kentin mevcut köprüsü ile batıdaki Carraia arasına 1252 yılında yapılan Ponte Trinata ise kentin dördüncü köprüsü oldu.

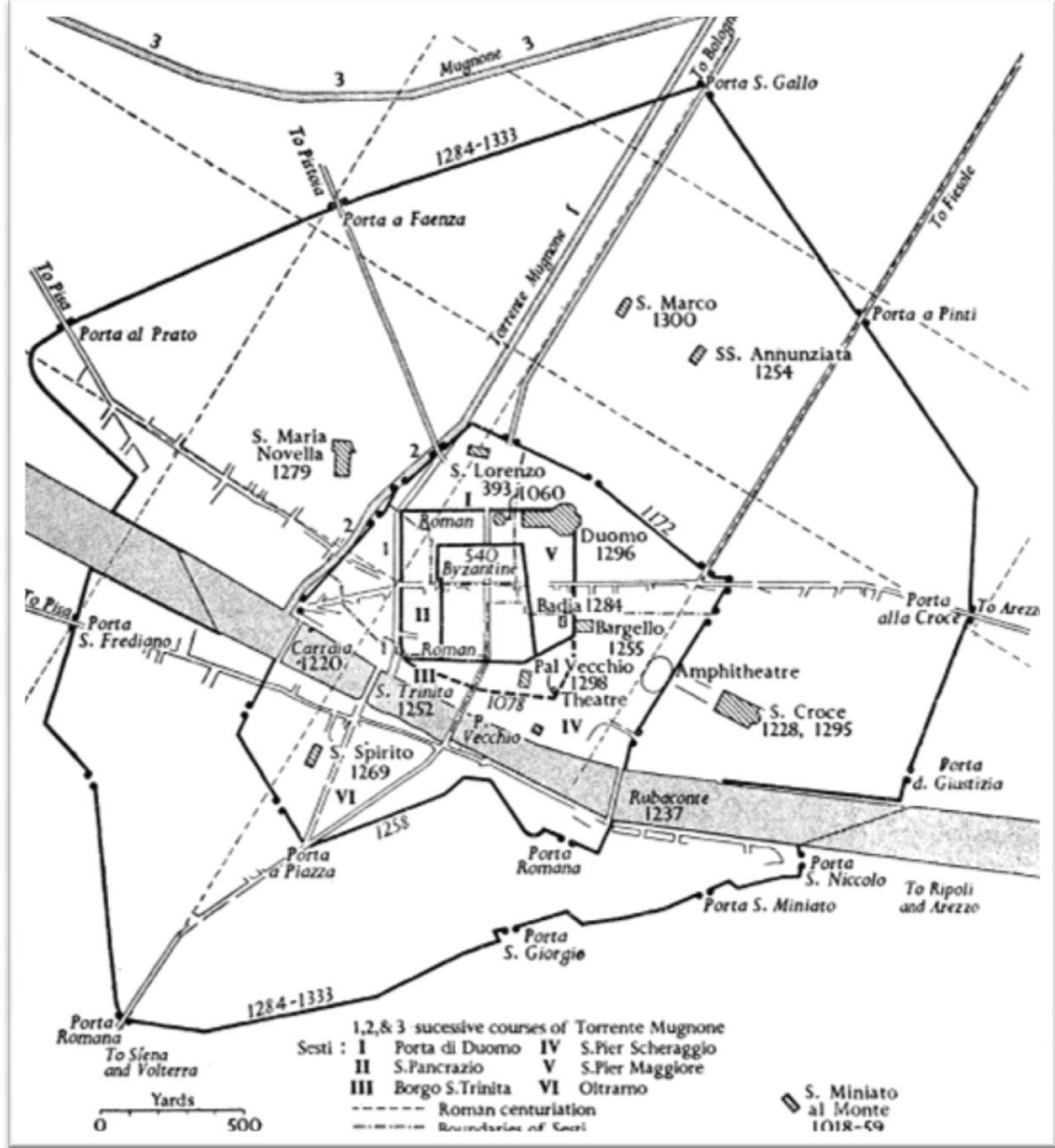
Şekil 3.3.1 Piazza San Giovanni'deki Loggia Del Bigallo'da bulunan XIV. yy.dan kalma bir duvar freski (Fanelli, 1985).

Bu dönemde kent trafiğini düzene sokacak değişimlerin yanı sıra sayıca artan kule-evlerin yoğunluğunu kısıtlamak için de düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemelere göre sadece aristokrat aileler kule-evlere sahip olabilecek ve yükseklikleri de 29 metreye indirilecekti. Ayrıca, yeni sivil yapıların Roma dönemi yapılarının konum ve oranlarına uygun olarak projelendirilmesi de kararlaştırıldı*. Ortaçağdaki bu kısıtlamaların yardımıyla antik kent dokusuna ait izlerin korunabildiği söylenebilir.

XIII. yy.'da ekonomik olarak rahatlayan kent tam bir sanat kentine dönüştü. Bir önceki kent duvarları yapımının üzerinden bir yüzyıl geçmeden beşinci ve son kent duvarları 1284-1333 yılları arasında inşa edildi (Şekil 3.3.2). Bu duvar, bir yandan savunma fonksiyonu taşıırken, bir yandan da Arno Nehri'nin iki yakasında büyüyen kentin genişleme alanlarını belirleyen bir kent planı görevini de üstlenmiş oldu (Fanelli, 1985).

* www.archeofirenze.unisi.it internet sitesinde, kentte yapılan arkeolojik çalışmalarda açığa çıkan ortaçağ katmanlarının oran olarak Roma dönemi katmanları ile uyum içerisinde olduğu gözlemlendiği belirtilmiştir..

Bu döneme ait bir diğer kayda değer özellik ise Ortaçağ anıtlarının en önemlilerinin XIII. yy.'da inşa edilmeye başlanmış olmasıdır. Yönetimi elinde bulunduran ailelerin yerleşim ve yönetim için kullandıkları saraylar, Ortaçağ klasik mimari özellikleri ile yapıldı. Kentin bugün de siyasi ve kültürel merkezi olan Palazzo Vecchio ise Roma dönemi ve erken ortaçağ yapılarının üzerine konumlandırılmıştır.

Şekil 3.3.2 Beş kent surunun bir arada gösterildiği harita. Surların yanında yapıldığı tarihler belirtilmiştir. İkinci olarak yapılan Bizans surları, Roma dönemi surlarının içinde yer almaktadır. Daha sonra yapılan surlar ise büyüyen kentle orantılı olarak dışa doğru genişlemişlerdir (Hardie, 1965).

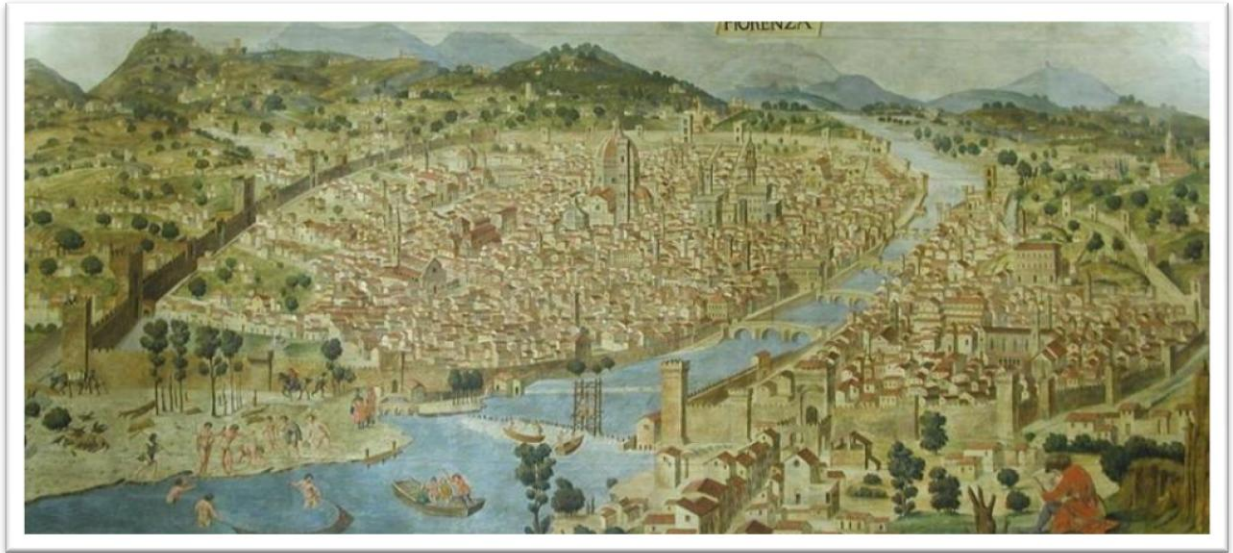
Günümüzde Floransa silüetinin en göze çarpan anıtı, Santa Reperata Kilisesi yıkıntılarının üzerine 1285 yılı civarında yapılmaya başlanan ve Duomo ismiyle anılan katedraldir. Tam

olarak bitmesi için yüzyıllar gerekmiştir. Bu gibi anıtlar kentin odak noktalarını oluştururlarken, anıtların algılanmasını sağlayarak onları daha da tanımlayan büyük kentsel boşluklar açılmaya başlandı. Bu meydanlardan başlıcaları Piazza Signoria, Piazza Del Duomo ve Piazza Santa Croce şeklinde sıralanabilir. Bu boşlukların açılmaları sırasında da genel olarak mevcut dokuya zarar verilmiştir. Örneğin, Palazzo Vecchio'yu L biçiminde saran Signoria Meydanı oluşturulurken, Roma dönemi hamamının kalıntıları ve erken dönem kiliseleri yıkılmıştır.

Roma dönemi kenti kurgusu üzerinde büyümeye ve gelişmeye devam eden Ortaçağ kentinde, Roma dönemi izleri tahrip edilmiştir. Bu dönemde yapılan büyük anıtları ve meydanları ile Floransa günümüzde sahip olduğu karakteristik özelliklerine kavuşurken, Roma dönemi kalıntılarının içine veya üzerine yapılar yapması ile Antik dönem izlerine zarar verilmiştir.

3.4 XV. ve XVI. Yüzyıl

XV. yy.' da Medici ailesinin yönetime geçmesi kent tarihini etkileyen en önemli olaylardan biri olmuştur. Bankacılıkla uğraşan ve ticaret yollarını elinde bulunduran Medici hanedanlığı ile birlikte kent en zengin dönemlerini yaşamıştır. Bu zenginlik ile birlikte bilim ve tarihte yapılan araştırmalar ve sanata verilen önemin artması çok daha sonra “yeniden doğuş” olarak adlandırılacak ve bütün Avrupa'yı etkileyecek olan Rönesans'ın doğuşuna ev sahipliği yapacaktır.

Şekil 3.4.1 XV. yy.da kentten bir görünüm. Resmin üzerinde Floransa'nın o dönemki ismi “Firenze” yazmaktadır (Fanelli, 1985).

Medici ailesinin sanat ve mimarlığa verdikleri önem sayesinde kentin pek çok başyapıtı üretilmiştir. XI. yy.'da düzenlenen yarışmada birinci olan Brunelleschi tarafından, erken

dönem kilisesi Santa Reperata'nın üzerine inşa edilmiş olan Duomo'nun kubbesi tasarlanmıştır. Bu kubbe, 1434 yılında tamamlanarak katedralin görünümünü bütünlemiştir. Bir yüzyıl sonra, aynı katedralin cephesi başka bir yarışma sonucunda belirlenen proje ile yenilenmiştir. Kent silüetine eklenen bir diğer karakteristik yapı türü Medici hanedanı için yapılan saraylar olmuştur.

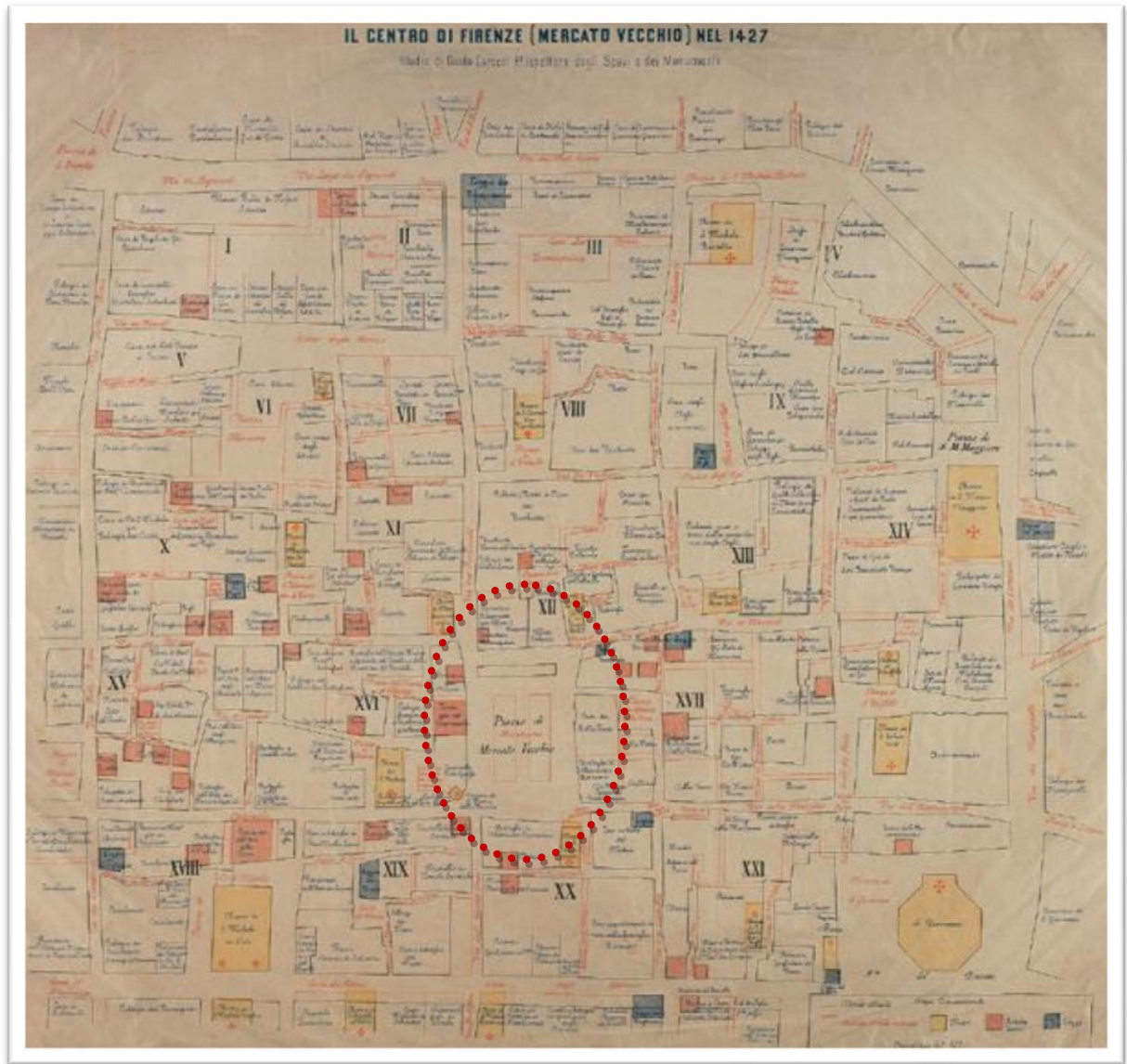
Michelangelo, Da Vinci ve Boticelli gibi sanatçılara gösterdiği ilgi ve destek, ayrıca yaptırdığı eserler sayesinde “Muhteşem Lorenzo” adıyla anılan hükümdarın ölümünün ardından yerine oğlu geçmiştir. Oğlunun yönetimde babası kadar etkili olmamasının yarattığı zafiyetten yararlanan Savaronola adındaki papaz kenti ele geçirip dine aykırı olduğu gerekçesiyle birçok sanat eserini yaktırmıştır. Bu duruma isyan eden halk, bir süre sonra Savonorola'yı tahttan indirilerek, tıpkı yaktırdığı sanat eserleri gibi, Piazza della Signoria'da yakmıştır (Şekil 3.4.2). Bu olay Floransa'da dinin sanat karşısında yarattığı gerilime bir örnek oluşturmuştur. Günümüzde Piazza della Signoria'da Savaronola'nın yakıldığı yer döşeme kaplamasında bir yazı ve metal bir çerçeve ile gösterilerek anılmaktadır. Gerilimin dinmesinden sonra, yönetime tekrar geçen Medici ailesi, 3 yüzyıl daha kent yönetiminin başında kalmıştır.

Şekil 3.4.2 Savonorola'nın yakılmasının betimlendiği freskte Piazza Della Signoria'nın XV. yy.daki durumu gözlenebilmektedir (Fanelli, 1985).

Bu dönemde kent için büyük önemi olan meydanlar, tanımladıkları yapıların karakterleri ile özdeşleşen fonksiyonları üstlenmişlerdir. Roma döneminde kentin sosyal mekanı Forum, XVI. yy.'da ticaret fonksiyonu ile birlikte meydan olma özelliğini korumaktaydı. Ana köprü Ponte Vecchio'nun devamındaki yol ile ulaşılan meydan, “Mercato Nuovo”, yani “Yeni Pazar” olarak adlandırılıyordu. İçerisinde balık satılması için kolonlu yarı açık bir yapı,

Rönesans'ın en önemli mimarlarından olan Vasari tarafından bu meydan için tasarlanmıştı. Balık locası anlamındaki “Loggia Del Pesce” olarak adlandırılan bu yapının yanı sıra diğer bir pazar yapısı “Loggia dei Mercanti” de aynı yüzyılda meydanda yerini aldı. Palazzo Vecchio’yu saran meydan Piazza Della Signoria da “Loggia Dei Lanzi” adında bir loca inşa ettirildi ve bu mekânda Rönesans sanatçıların antik dönemden esinlenerek yaptıkları heykeller sergilenmeye başlandı. Böylelikle politika ve sanat merkezi Piazza Della Signoria iken, ticaret faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yer Piazza Mercato oldu. Piazza Mercato Nuovo, zaman içerisinde tarihi bir kimlik kazanarak “Mercato Vecchio” yani eski pazar olarak anılmaya başlandı.

Şekil 3.4.3 Floransa kent merkezini gösteren 1427 tarihli haritada, Roma dönemi forumundan dönüşen Mercato Vecchio meydanı görülmektedir (Sframeli, 1989).

Şekil 3.4.3'teki 1427 yılına ait haritanın da gösterdiği gibi, o dönemde Mercato Vecchio ve tarihi kent merkezi yoğun bir yapılaşma içerisindeydi. Hatta 5. kent suru yapımından sonra,

kent içinde tek bir bahçe boşluğu bile kalmamış, kule-evler ile kent silueti tamamen farklılaşmıştı (Fanelli, 1985). 1431 yılında bu sıkışık kent dokusu içerisinde, Roma dönemi kentine referans veren bir girişimde bulunuldu. Roma döneminde, forumun içerisinde yer alan ve “umbilicus” olarak anılan Cardo ve Decumano yollarının kesişimine bir kolon dikildi (Şekil 3.4.4). “Bereket Kolonu” anlamındaki “Colonna dell'Abbondanza”nın üzerine, dönemin önde gelen sanatçılarından Donatello’nun bir heykeli yerleştirildi. Mercato Vecchio’nun bir kenarına denk gelen kolonun çevresi zaman içerisinde bir getto bölgesine dönüşerek konut ve ticaret yapıları ile kapatıldı.

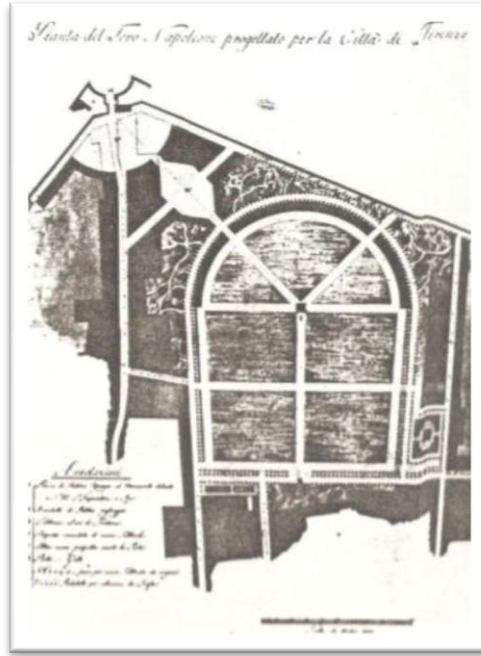
Şekil 3.4.4 Palazzo Vecchio’da bulunan Republica adlı duvar freskinde ortaçağdaki Mercato Vecchio ve Colonna Dell’Abbondanza resmedilmiş (www.wikipedia.org).

Günümüzde Rönesans’ın doğduğu yer olarak tanınan Floransa’da, XV. ve XVI. yüzyıllarda sanat, tarih, bilim ve mimarlık açısından pek çok önemli olay ve yapıt ortaya çıkmıştır. Böyle bir dönemin yaşanmasında önemli bir rol oynayan Medici ailesi uzun bir süre yönetimde kaldıktan sonra gücünü giderek kaybetmiş ve XVIII. yy.’da ortadan kalkmıştır. Daha sonraki yönetim zayıflığını fırsat bilen Avusturya ve Fransa kenti işgal etmişlerdir. Sonunda İtalya Krallığı’nın kurulması ile birlikte, yarımadaadaki diğer şehir devletleri gibi Floransa da bu devletin bir parçası haline gelmiştir.

3.5 XIX. ve XX. Yüzyıllar

Medici hanedanlığının ardından kısa bir süre için Avusturya yönetimi altına giren Floransa, (1796-1815) Napolyon Savaşlarından sonra, Napolyon'un işgali ile yoğun bir Fransız etkisinin yaşandığı bir kent haline gelmiştir.

1810 yılında "Del Rosso"nun liderliğinde, günümüzdeki Piazza della Repubblica'ya dönüşen o dönemdeki Piazza Mercato Vecchio için bir proje geliştirildi. Bu proje, merkezinde Napolyon'un dev heykelinin yükseldiği ve askeri kutlamaların gerçekleşeceği bir meydan tasarımıydı (Şekil 3.5.1). Rönesans bahçelerinin ihtişamını yansıtan meydan, mevcut dokudan referans almadığı gibi, tarihi yapılara da zarar verecekti. Yoğun Fransız baskısına rağmen onaylanmayan bu proje, uygulanmadı (Fanelli, 1985).

Şekil 3.5.1 Mercato Vecchio için tasarlanan fakat uygulanmayan Fransız meydanı projesi (Fanelli, 1985).

1861 yılında İtalya Yarımadası'ndaki şehir devletlerinin bir araya gelmesi ile İtalya Krallığı kuruldu. Torino'nun başkent olduğu dönemde yeni bir başkent bulmak için seçimler başlatıldı. Yeni kurulan devletteki ulusalcı akımların etkisi ile kentlerde de değişimler meydana geldi. Floransa bu yeni devletin başkenti olmak için yarışan kentler arasına girdi ve bunun için radikal değişimler yapılmasına karar verildi. 1865 yılında başkent ilan edilen Floransa'da, harap binaların yer aldığı düzensiz kent merkezinden kurtulabilmek ve modern yapılar yapabilmek için projeler hazırlandı. 1871 yılına kadar başkentlik yapması ile de kentsel değişim süreci hızlı yaşandı.

Şekil 3.5.2 XIX. yy. yıkımlarından önce Colonna dell'Abbondanza'nın etrafını sarmış olan yapıları gösteren ve 1881 yılından önce çekilmiş bir fotoğraf (www.wikipedia.org).

Şekil 3.5.3 1885 yılından önce getto bölgesinden bir görünüm. Henüz yıkıma uğramamış yerleşim alanı ve Roma dönemine ait olduğu düşünülen ve hala kullanılmakta olan bir su kuyusu fotoğrafta görülmekte (www.wikipedia.org).

Floransa’da 1885-1895 yılları arasında belirli bir plan ve program çerçevesinde yenileme hareketleri gerçekleştirilmiştir. Temiz bir çevre yaratmak ve daha modern bir görünüm elde etmek gibi amaçlarla tarihi dokuda zarar verici nitelikte müdahaleler yapılmıştır. Mercato Vecchio’nun çevresine odaklanan çalışmaların ilk aşamasında Colonna dell’Abbondanza’yı saran yapılar yıkılmıştır. Bu çalışmalar sırasında kule-ev gibi Ortaçağ’ın karakteristik yapıları, getto bölgesi konutları, iki sinagog ve Roma döneminden pek çok kalıntı yok edilmiştir. Vasari’nin yapısı Loggia Del Pesce de sökülerek başka bir meydana taşınarak kısmen korunabilmiştir (Fanelli, 1985).

6.000 kişinin tahliyesi ile sonuçlanan bu çalışmalarda Mercato Vecchio ve getto bölgesinin etrafı büyük yıkımlara uğramıştır. Bu yıkımlar sırasında Roma dönemine ait forum, hamam gibi çok önemli antik yapı kalıntıları açığa çıkarılmıştır. Bu kalıntıları kısa bir süre zarfında belgeleyebilmek için başkan Luigi Milani tarafından koordine edilen ve “ L’architetto Corinto Corinti” adı verilen tarih, mimarlık ve arkeoloji tabanlı bir komisyon kurulup, yok olacak arkeolojik kalıntılarının mümkün olduğunca tespit ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu komisyon tarafından, Antik dönem kalıntıları, kiliseler, Ortaçağ kuleleri, kent duvarlarını kapsayan 700 adet rölöve ve çizim yapılmıştır. Sergilenen ve kartpostallar şeklinde basılan bu çizimler o döneme ait durumu göstermesi açısından çok önemli olup, günümüzde halen kaynak olarak kullanılmaktadır (Comune di Firenze, 2009).

Şekil 3.5.4 Rehabilitasyon adı altında yapılan yıkım çalışmalarından bir fotoğraf (Fanelli, 1985).

Şekil 3.5.3 Yapılan ilk yıkımlardan sonra meydandaki Loggia Del Pesce ve Colonna dell'Abbondanza'nın çevresi boşaltılmış durumda (Fanelli, 1985).

Yıkım çalışmalarının ardından kentin yeni çehresi oluşturulmaya başlanmıştır. Yeni kurulan devletin ilk yöneticisi Vittorio Emanuele II için, 1890 yılında Piazza Mercato Vecchio'dan dönüştürülen meydana bir heykel dikilmiş ve başkanın adı verilmiştir (Şekil 3.5.6).

Şekil 3.5.4 Vittorio Emanuele II heykeli dikilmesi sırasında meydanda yapılan kutlamalar (www.wikipedia.org).

“Vittorio Emanuele II Meydanı” daha sonra günümüzdeki “Cumhuriyet Meydanı” anlamındaki “Piazza Della Repubblica” ismini almış ve anılan heykel de 1932 yılında kaldırılarak, kent yakınındaki bir parka taşınmıştır. Meydanın batı yakasına, mevcut dokudaki yapılara göre çok daha büyük bir kütleye sahip olan ve ticaret işlevi verilen bir yapı yapılmıştır (Şekil 3.5.7). Bu yapının Via Strozzi ile kesişiminde bulunan geçişin üzerindeki büyük kemerin altına şöyle yazılmıştır.

“L'antico Centro Della Città

Da Secolare Squallore

A Vita Nuova Restituito”

“Antik kent merkezi, eski sefaletinden restore edilmiş yeni hayatına ” anlamındaki bu slogan ile antik kentin sefil durumundan kurtarıldığı belirtilerek, rehabilitasyon işlemleri yürülmektedir. Fiziksel çevrede yapılan değişikliklerin yanı sıra bölgedeki halkın buradan taşınmaya zorlanması ve meydanı çevreleyen pahalı kafeterya ve restoranlar ile birlikte sosyal çevrenin değişimi hedeflenmiştir.

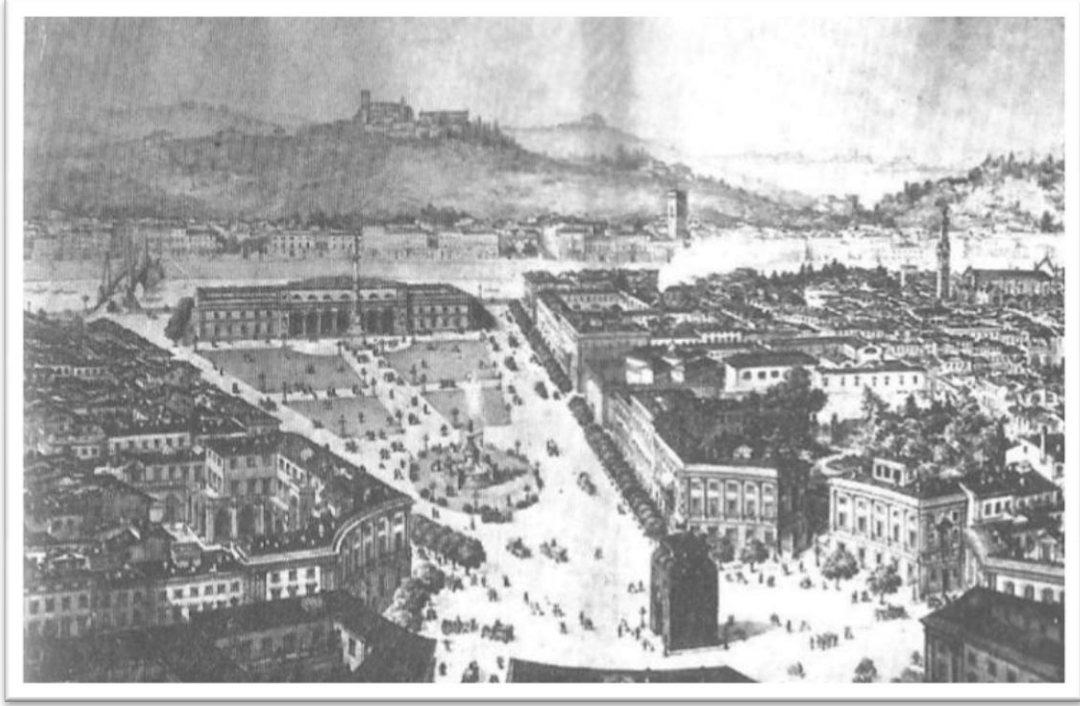

Şekil 3.5.7 Meydanın batı yakasındaki binanın yapımından sonra meydanın görünümü (www.wikipedia.org).

Tarihi kent merkezindeki bir diğer müdahale ise Piskoposluk sarayı olan “Palazzo Arcivescovile” in, sokakları genişletmek ve Vaftizhane’nin çevresini boşaltmak amacı ile daha batıya taşınmasıdır. Bu taşıma sırasında özgün bölümlerinden kayıplar veren Saray’ın cephesi yeniden inşa edilmiştir (Şekil 3.5.9).

Ayrıca, tarihi kent merkezinin çevresindeki 5. kent surlarının izleri takip edilerek geniş caddeler açılmıştır. Bu caddelerin yapımı sırasında Ortaçağ kent duvarlarının büyük bir kısmı

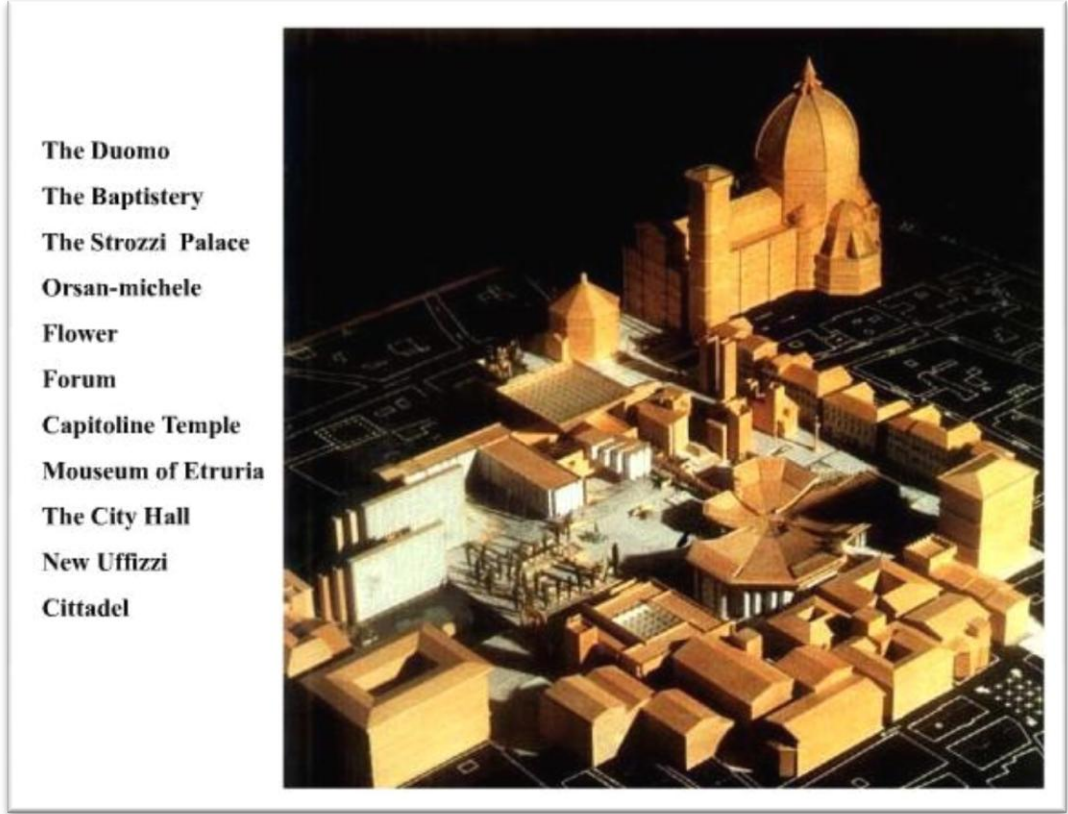
yıkılmıştır. Duvarlarda bulunan kapılar genellikle bu caddelerde kavşak noktaları olarak kalırken, kapılar duvar bütününden kopartılarak kavşak ortasındaki tek yapılara dönüştürülmüştür. Günümüz Floransa’da Ortaçağ kent duvarları Şekil 3.5.8 de görüldüğü gibi yol ve meydan projeleri ile belirlenmiş ve kent surları tahrip edilmiştir.

Şekil 3.5.5 XIX. yy.daki kavşak meydan projelerinden perspektif bir çizim (Fanelli, 1985).

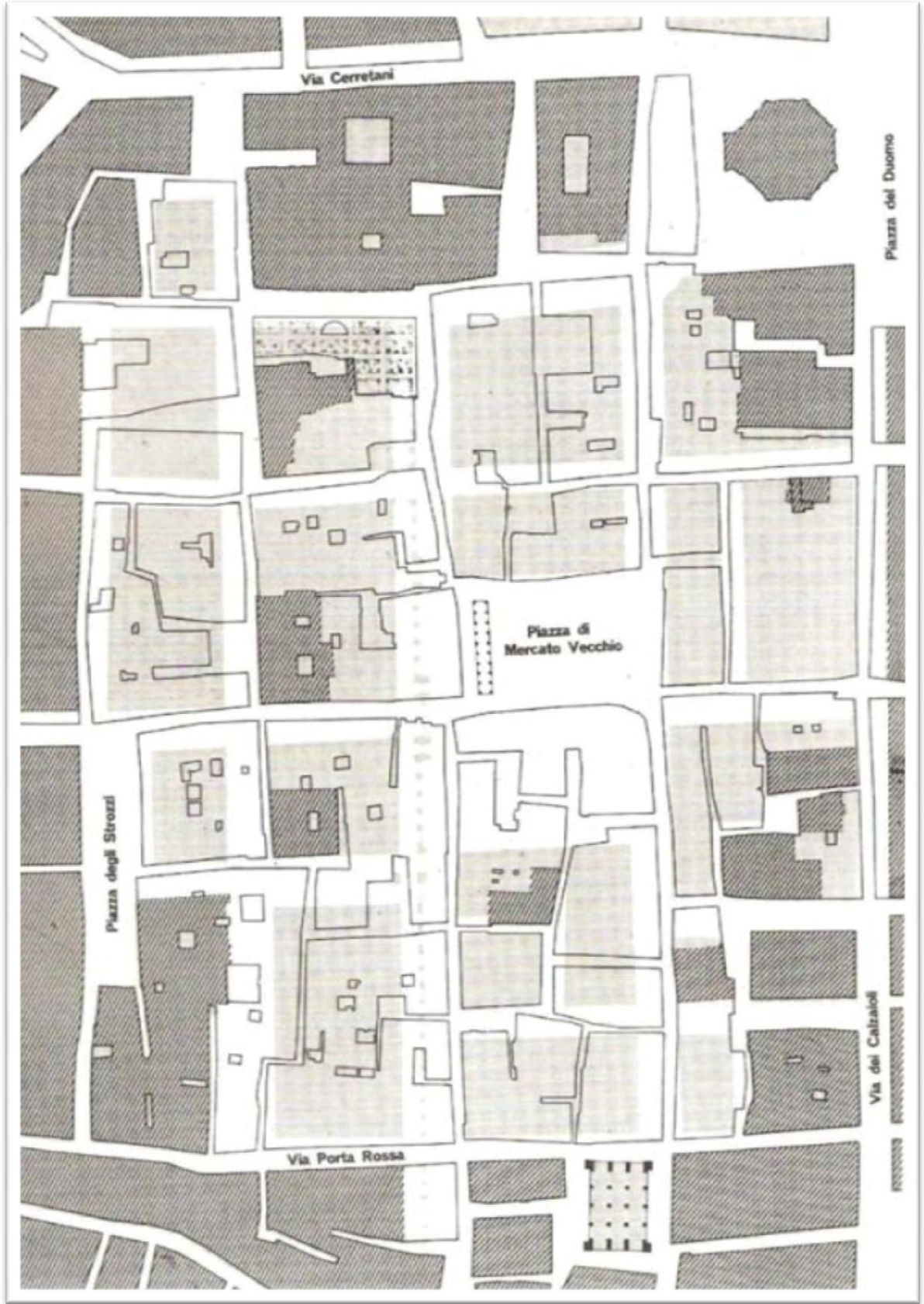
Daha sonraki dönemlerde kişi bazında bazı girişimlerde bulunularak, bu yüzyıldaki girişimleri avantaja çevirerek kentin Roma döneminin ifade edilmesine ilişkin projeler üretilmiştir. Mimar Vittorio Mazzucconi, kentsel müdahaleler sırasında ortaya çıkan Roma dokusunu tarihi kent merkezinde sergileyen açık ve kapalı mekanlar tasarlamıştır. Bu projede Forumun bulunduğu yer yine kentsel bir boşluk olarak kurgulanmıştır. Sınırlarına ağaçlar yerleştirilerek algılatılmak istenen Roma tapınağı Campidoglio’nun da kalıntılarının sergilenmesi düşünülmüştür. Bir diğer sergi mekanı da merkezi “l’umbilicus” a oturacak biçimde tasarlanan ve ‘çiçek’ adı verilen bir kamu yapısıdır (Şekil 3.5.9). Mimar Vittorio Mazzutconi kente yapılan müdahaleleri ve yapılanlara karşı geliştirdiği koruma amaçlı projeleri anlattığı bir kitap yayınlarak, kentin Roma dönemine dikkat çekmiştir * .

* <http://www.vittoriomazzucconi.it> internet adresinde, İtalya genelinde projeler üreten mimarın projeleri yayınlanmaktadır. Floransa’nın Roma dönemi hakkında fikirleri ve projelerini anlattığı kitap “La citta’ nascente” ise 1985 yılında yayınlanmıştır.

Şekil 3.5.6 Mimar Vittorio Mazzucconi'nin Floransa için tasarladığı projenin maketi ve yapıların isimleri (<http://www.vittoriomazzucconi.it>).

Yaklaşık olarak 10 sene süren bu yıkım ve inşaat işlemleri Roma dönemi kentine ait katmanları açığa çıkarması bakımından çok önemli bir potansiyel teşkil etmekle birlikte, bu kalıntıların yok edilmesine de neden olduğu için kentin arkeolojik mirasına olumsuz etkileri olmuştur.

Şekil 3.5.7 XIX. yy. da kente yapılan müdahalelere ilişkin bir harita. Açık gri lekeler mevcut dokuda değiştirilen yapı adalarını ifade etmektedir. Ayrıca kuzeydeki, sekizgen Vaftizhane yapısının batısında kalan piskoposluk sarayının orijinal yeri de gösterilmiştir (Fanelli, 1985).

XIX. yy. sonu ve XX. yüzyıl başlarında kent bilinçli yıkımlara sahne olurken, XX. yy.'ın ortasında da savaşın neden olduğu yıkımları yaşamıştır. II. Dünya Savaşı'nda kent, 1934-1944 yılları arasında Almanlar tarafından kuşatılmıştır. 1944 yılında İngilizler'in iki yaka arasındaki geçişlerini engellemek için Almanlar, Arno Nehri üzerinde bulunan Ponte Vecchio dışında tüm köprüleri havaya uçurmuştur. Resmi olmayan bir bilgiye göre Hitler, Ponte Vecchio'yu çok güzel bulduğu için bu eski köprünün yıkımını engellemiştir. Fakat diğer köprüler ve Ponte Vecchio'nun yakın çevresi bombalanarak yıkılmıştır (Şekil 3.5.11). Tarihi dokunun bir gecede harap edildiği bombardımandan sonra kenti yeniden düzenlemek için yapım ve onarımlar başlatılmıştır. Ortaçağ köprüleri özgün yapılarına uygun olarak ve mümkün olduğunca orijinal malzemeleri kullanılarak yeniden inşa edilmişlerdir. Ponte Vecchio çevresindeki yapılar ise, genellikle eski oranlarına ve çevre dokuya dikkat edilerek, modern bir tarzda yeniden yapılmışlardır.

Şekil 3.5.8 II. Dünya Savaşı'nda bombalanan Ponte Vecchio çevresinin bir fotoğrafı (www.wikipedia.org).

Kenti XX. yy.'da etkileyen bir diğer olay ise 1966 yılında meydana gelen sel felaketidir. Aşırı bir yağış sonucunda nehrin taşan suyu kentin iç bölgelerine kadar ilerlemiştir. Bu çamurlu su müze ve kütüphanelerin içerisine girerek pek çok sanat eserlerinin ve kitabın çamur içinde kalarak zarar görmesine neden olmuştur. Günümüzde bazı yapıların duvarlarında taşan suyun yükseldiği kot izini takip etmek mümkündür.

Roma döneminden günümüze dek geçen dönemlerde kentte yaşanan sosyal, dini, politik ve kültürel olaylar ve de kentsel müdahaleler sonucunda pek çok değişim gerçekleşmiştir. Bu değişimlerle meydana gelen fiziksel doku içerisinde kentin farklı dönemlerine ait katmanları yatayda ve dikeyde izlemek olasıdır. Kentte XX. yy.'da başlatılan arkeolojik çalışmalar ile kent tarihinin anlaşılmasında önemli rol oynayan katmanların araştırılması önemli bir gelişme olmuştur. Günümüzde hala devam eden arkeolojik çalışmaların anlaşılabilmesi ve kentte arkeolojik mirasa olan yaklaşımın belirlenmesi amacıyla, sonraki bölümde “kent arkeolojisi”nin ele alınması yararlı olacaktır.

4. KENT ARKEOLOJİSİ

4.1 Tarihi Kent

Yakın zamanda kurulmuş kentler bir yana bırakılırsa, yakın coğrafyadaki kentlerin pek çoğunun eski bir dönemde kurulduğu görülür. Yerleşimin başladığı andan itibaren değişim geçirerek günümüze kadar gelen kentler, eski dönemlerden izler taşımaktadırlar. B. Altınöz (1996) ; *“Farklı dönemlerin bazen yan yana, bazen üst üste gelen maddi varlıkları kalıntıları ve izleri, günümüz kentinin tarihsel katmanlaşmasını oluştururken bu tür kentlere de “çok katmanlı kent” sıfatını vermeyi uygun kılar.”* tanımlamasını yapmıştır. Katmanları kentin kendine has yapısını oluştururken kent kimliğinde geçmiş ile bağlar kurmaları açısından da önemlidirler.

Katmanlar bir araya gelirlerken, fiziksel ve anlamsal olarak da ilişki içerisindedirler. Örneğin, Pagan döneme tarihlenen dini bir yapının, tek tanrılı dine geçişte kimi zaman aynen korunarak kullanılması, kimi zaman da zarar görmesine karşın kalıntılarının üzerine tekrar dini bir yapı yapılması ile oluşan kesitte mekansal, fiziksel ve anlamsal olarak süreklilik olduğunu görebiliriz. Katmanların oluşumları ve bir araya geliş biçimleri, bilinçli veya rastlantısal olabilir. Ne olursa olsun katmanlar, kent dokusunun tarihi olarak çözümlenmesinde büyük rol oynarlar ve kentte gelecekte yapılacak müdahaleler için de referans olarak alınabilirler.

Şekil 4.1.1 Roma kentinde arkeolojik kalıntıların sergilenmesi (Kılınç, 2009).

Geçmiş ile gelecek arasındaki bağları korumak için kent katmanlarının belgelenmeleri, korunmaları ve kent kimliğinde değerlendirmeleri gerekmektedir. Modern yaşamın devam ettiği kentlerde bu gerekliliklerin yerine getirilmesi sırasında problemlerle karşılaşmaktadır. Bu aşamada karşımıza kent arkeolojisi olgusu çıkmaktadır.

4.2 Kent Arkeolojisi Olgusu

Kent içinde arkeolojik buluntular ile karşılaşılması doğal bir durumdur. Yine de ancak Avrupa'nın tarihi kentlerinde II. Dünya Savaşı sırasında meydana gelen yıkımın ardından açığa çıkan katmanların geniş çaptaki onarımlardan önce ele alınmak istenmesi ile kentsel arkeolojiyle yüzleşilmiştir. Bombardıman gibi ani yıkımlar sonucunda toprak üzerine çıkan ve kısa bir süre içerisinde belgelenmesi gereken arkeolojik kalıntılar için günümüzde “kurtarma kazısı” adı verilen çalışmalar yapılmış olsa da, bu katmanlar daha sonraki inşai faaliyetler sırasında korunamayarak, tahrip edilmişlerdir.

Koruma kavramının daha geniş bir kapsama ulaşması ile kentlerin bir bütün olarak korunması önem kazanmıştır. Bu yaklaşımla birlikte Avrupa'nın birçok kentinde kurtarma kazıları şeklinde devam çalışmalar zamanla “kentsel arkeoloji” adı altında daha sistemli bir hal almıştır.

XX. yy.'ın ikinci yarısında kontrolsüz bir biçimde devam eden ve hız kazanan kentsel değişimler/dönüşümler tarihi dokuda yıkımlara sebep olmuştur. Bu durum üzerine yapılan bilimsel toplantılarda arkeolojik mirasın korunması konusunda da tartışılmış ve kararlar alınmıştır. İngiltere ve diğer birkaç ülkede bu kararlar ışığında uygulamalar yapılmış, fakat, bunlar bölgesel tespit ve belgeleme çalışmaları olarak kalmış ve yaygınlaşmamışlardır.

XX. yy.'ın sonlarına doğru disiplinlerarası çalışmaların artması ve tekniklerin gelişmesi ile kavramlar da genişlemiş, kentsel arkeolojiye daha bütüncül bir yaklaşım başlamıştır. Öncelikle kent içi arkeolojik veriler, kent dışı arkeolojik değerlerden daha farklı anlamlar içerdiğinden, yeni koruma ölçütleri ve yöntemler geliştirilmesi gerekliliği anlaşılmıştır. Ayrıca, kentsel arkeoloji ve kent arkeolojisi olguları arasındaki fark da tanımlanmıştır. Bu konuyu B. Altınöz (1996), “*Maddi kalıntıların araştırılması yoluyla insanlık tarihini anlama ve anlamlandırma bilimi olarak tanımlanabilen arkeoloji önünde kent kelimesi gelmesi ile konunun arkeolojik kazılarla ve belirli dönemlerle sınırlı kalmasını engelleyerek daha geniş bir bağlamda ele alınmasını gerektirir. Arkeolojinin genel tanımından hareketle kent arkeolojisi de kentin yataydaki ve düşeydeki tarihsel gelişimini kentteki maddi kalıntı ve izleri inceleyerek, yazılı-görsel tarihsel kaynaklarla bu bilgiyi destekleyerek anlama ve anlamlandırma olarak açıklanabilir.*” şeklinde ifade etmiştir. Böylelikle kentsel arkeoloji, kent arkeolojisi içerisindeki kavram ve yöntemlerden bir tanesi olarak kalırken; kent arkeolojisi kentteki katmanların bir araya gelişleri, kentin geçmişini ve çok boyutlu gelişimine etkilerini anlayabilmek için, geçmiş, bugün ve gelecekteki tüm dönemleri ile bir arada irdeler.

Kentlerin geçmişleri, bugün yaşanan fiziksel mekanlarda görülebilen bir kalıntı veya algılanabilir bir iz olarak karşımıza çıkabilir. Bunlar çoğu zaman toprak veya yapı altında kalmış katmanlardır. Bu parçalar, farklı disiplinlerin çeşitli teknik ve yöntemleri ile kent bütününde anlamlı dönem ipuçlarına dönüşürler.

İlk etapta görülen, daha sonra tesadüf eseri veya bilinçli olarak ortaya çıkan toprakaltı verileri arkeolojik olarak belgelenirken, buluntuların kent için anlamları değerlendirilir. Sistemli olarak kentin dönem haritalarına işlenen katmanlar, bulundukları dönemin diğer parçaları için de veri oluştururlar. Farklı dönemlerin haritaları üst üste çakıştırılarak oluşturulan çalışmalar ile kentteki diğer arkeoloji bakımından potansiyel bölgeleri de değerlendirilmeye alınır. Bu buluntu ve potansiyelleri bir arada sunan çalışmalar, daha sonra yapılacak olacak müdahalelerde bir başvuru kaynağı olarak kullanılır.

4.3 Kentsel Katmanların Koruması

Bir kentteki arkeolojik alanlara yaklaşım biçiminin iyi bir şekilde belirlenmesi, tüm çalışmalar arasında öncelikli olarak yer almalıdır. Her şeyden önce kent arkeolojisi disiplinlerarası çalışmayı gerektiren bir alandır. Arkeolojik çalışmalar sırasında karşılaşılabilecek bütün dönemler kentin tarihi sürekliliği içerisinde eşit önemlere sahip olup, bu katmanlar kent için çok değerlidirler. 2000 yılında Avrupa Konseyi'nin Kültürel Miras Komitesi “Arkeoloji ve Kentsel Proje” adı altında düzenledikleri çalışmada kent arkeolojisi eylemlerinin karmaşık bir süreç gerektirdiğini belirtmiş ve çok ortaklı birleşik proje vurgusu yapılmıştır. Bu çalışma ortakları ise;

- kamu yetkilileri ve planlamacılar
- mimar ve yatırımcılar
- arkeologlar olarak belirtilmiştir.

Komite raporunun daha sonraki bölümlerinde ise bu disiplinlerin kent arkeolojisi projelerinde üstlenmeleri gereken roller de detaylı olarak açıklanmıştır (Council of Europe, 2000).

Kentsel katmanların korunmasında en önemli aşama, bu katmanların kent için taşıdıkları önemi anlayabilmektir. Bunun için, kent içerisindeki arkeolojik alanlar çok iyi bir biçimde ortaya çıkarılmalı, belgelenmeli, daha önce yapılan çalışmalar kent tarihi kaynaklarından da yararlanılarak yorumlanmalı ve kent için taşıdıkları potansiyeller belirlenmelidir.

Oluşturulacak bir bilgi tabanı sistemi, çalışmaların değerlendirilmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Kentlerin arkeolojik değerlerinin envanterini çıkarmak, bugün gelinen teknik gelişmelerle artık çok daha kolaydır. Yönetimin ve toplumun kent arkeolojisi

kavramının farkında olup bilinçlenmeleri, tüm bu çalışmaları destekleyen başlıca etmenlerdendir.

Fransa ve İngiltere bugün bunu başarabilmiş örnek ülkelerdendir. Fransa’da 1975’te “Ulusal Arkeolojik Haritalama Sistemi” adı altında bir proje başlatılmıştır. Bu çalışma ile ülkedeki her türlü arkeolojik miras coğrafi bilgi sistemleri desteği ile veritabanına kaydedilmektedir. Fransız Kültür Bakanlığına bağlı yapılan bu çalışmaların sonucunda hazırlanmış belgeler, kentlerin topografik ve tarihsel yapısını değerlendirerek ideal ve gerçek kentsel arkeolojik potansiyelin tanımlanması için geçerli bir de yöntem üretmiştir. Geliştirilen yöntem basit bir formülle ifade edilmiştir (Belge, 2004) :

$$Pr = (Pi - D) q$$

Pr = Gerçek (korunmuş olması muhtemel) arkeolojik potansiyel

Pi = Tarihsel verilerle tanımlanabilecek ideal arkeolojik potansiyelin yayılma alanı

D = Kentsel gelişme veya doğal nedenlerle oluşmuş tahribat alanları

q = Arkeolojik mirasın yayılma alanı, topografik olanaklar ve toprak yapısının arkeolojik mirası koruma özellikleri dikkate alınarak bulunabilecek değişken katsayı.

Elde edilen veriler değerlendirilerek;

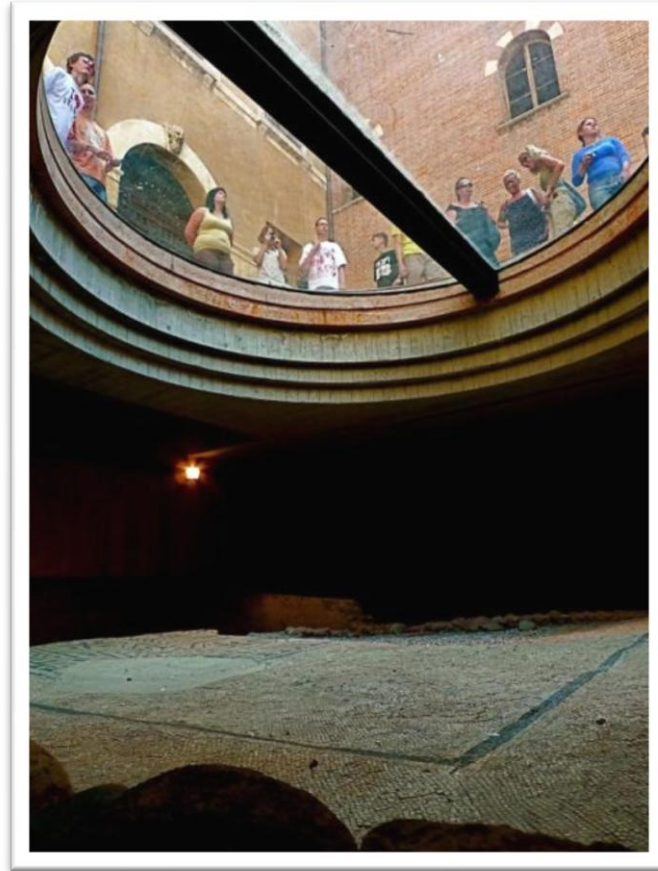
- kazı-belgeleme yapılmadan herhangi bir müdahalede bulunulmayacak,
- taşıdığı yüksek potansiyel nedeniyle kamu eli ile öncelikli olarak değerlendirilecek,
- şans eseri arkeolojik değerlerin bulunabileceği gibi alt bölgeler tanımlanmıştır.

Bu alt bölgeler için oluşturulan koruma politikaları yasalarla desteklenerek, uygulayıcılara da yaptırımlarda bulundurmaktadır (Belge, 2004) .

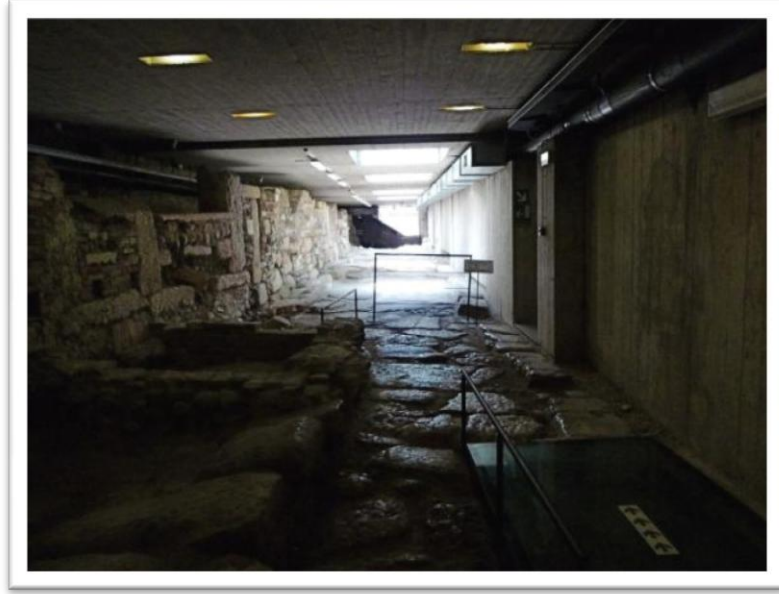
Bu tür değerlendirme ve öngörü çalışmaları sonucunda kentsel arkeolojik mirasın korunması ve sunulması uygulamalarında çok değişik yöntemler kullanılabilmektedir. Gelişen teknikler sayesinde yapıların altlarında kalan arkeolojik buluntular, minimum zarar ile belgelenebilmektedir. Açık alanlarda yapılan kazı çalışmaları ise asgari güvenlik önlemleri de alınarak kamunun bilgilendirilmesi için izlenmeye açık bırakılabilir (Doyduk, 2006). Böylelikle halkın kent içerisinde yapılan çalışmalar ve arkeolojik miras hakkında bilinçlenmeleri sağlanabilir.

Şekil 4.3.1 Verona tarihi kent merkezindeki erken dönem kalıntıları yaya dolaşımı sağlanan döşemedeki boşluk ile sergileniyor
(www.picasaweb.google.com/KYArchitect/ItaliaVerona).

Şekil 4.3.2 İtalya'nın Verona kentindeki Scavi Scaligeri Müzesi'nde sergilenen Roma dönemi kalıntıları yapı içerisinden ve tavanda açılan boşluktan da dışarıdan da görülebilmektedir (<http://veronadailyphoto.blogspot.com>).

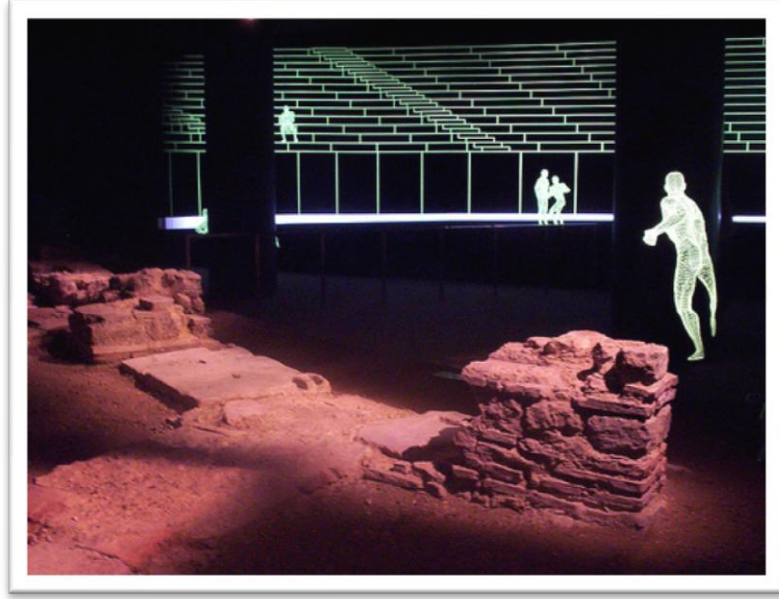

Şekil 4.3.3 Scavi Scaligeri Müzesi'nden bir diğer görünüm. Roma dönemi kalıntıları ile yeni yapılan duvar, tavan gibi yapı elemanları müze yapısının bileşenlerini oluşturuyor. Ayrıca cam döşeme gibi bileşenlerle kalıntılar sergilenirken korunması amaçlanmış (<http://veronadailyphoto.blogspot.com>).

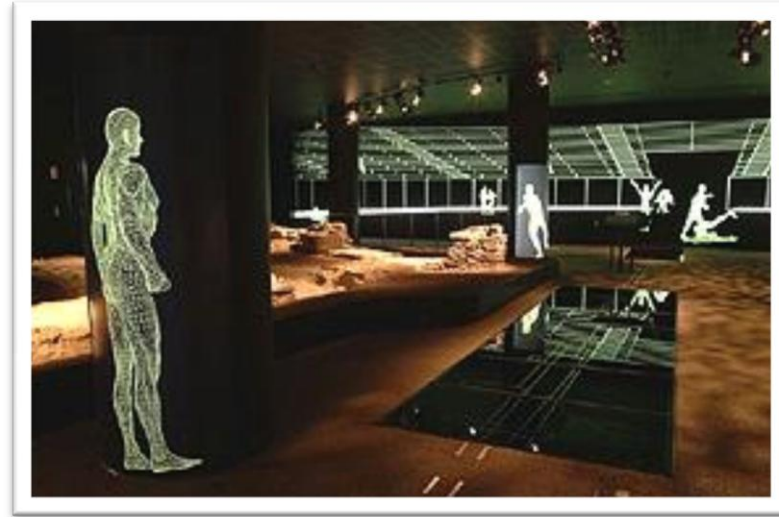

Şekil 4.3.4 Scavi Scaligeri Müzesi'nden bir diğer görünüm (<http://veronadailyphoto.blogspot.com>).

Ayrıca yapılacak yeni yapıların zemin çalışmaları sırasında arkeolojik buluntuların ortaya çıkması durumunda, öncelikle kalıntıların korunması için inşaat çalışmasındaki teknikler ve süreçte değişiklikler yapılmalı, sonrasında da farklı bir anlam kazanan yapı ve çevresinde geliştirilebilecek yeni yöntemlerle bu kalıntıların sunulması sağlanmaktadır.

Şekil 4.3.5 Londra'daki bir sanat galerisinin bodrumundaki Roma dönemi tiyatrosu kalıntılarının farklı görsel bütünlemelerle sunumu (www.tiredoflondontiredoflife.com).

Şekil 4.3.6 Roma dönemi tiyatrosunun kalıntılarına eklenen rekonstrüksiyon görselleri ile yapılan etkili sunum (www.tiredoflondontiredoflife.com).

Son zamanlarda kavramsal tarihsel bilincin artmasıyla kent kimliğinde arkeolojik verilerin önemi daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Yapılan belgelemelerin değerlendirilmesi ile belirlenen alanlara, oluşturulan büyük ölçekli kent planlarında yer verilmeli ve arkeolojik mirasın korunmasında kriterler oluşturularak kent bütününde ele alınmalıdır. Ayrıca, tesadüf eseri arkeolojik buluntularla karşılaşmak yerine, genel değerlendirmeler sonucunda potansiyel kazı alanları belirlenmeli ve herhangi bir uygulamadan önce, kararlaştırılmış koruma yaklaşımlarının ışığında geliştirilen yöntem ve teknikler ile hareket edilmelidir.

Günümüzde sürekli büyüyen ve gelişen kentlerde oluşan yapı ihtiyacına karşılık veren yeni yapılanmalarda, arkeolojik verilerin bir teknik ve tasarım girdisi olarak değerlendirilmesi geçmiş ile bugünün bütünleşebilmesini sağlayabilir. Kentin genel kurgusundan kopuk, tekil objelerin sergilenmesi yerine, arkeolojik verilerin kronolojik ve mekansal olarak ilişkilendirilerek aktarıldığı tasarımların yapılması ile, kent için değerleri bütüncül bir biçimde anlaşılabilir.

Şekil 4.3.7 Fransa, Vesunna kentindeki arkeolojik alanda Jean Nouvel'in tasarladığı müze (www.arcspace.com/architects/nouvel/Gallo-Roman).

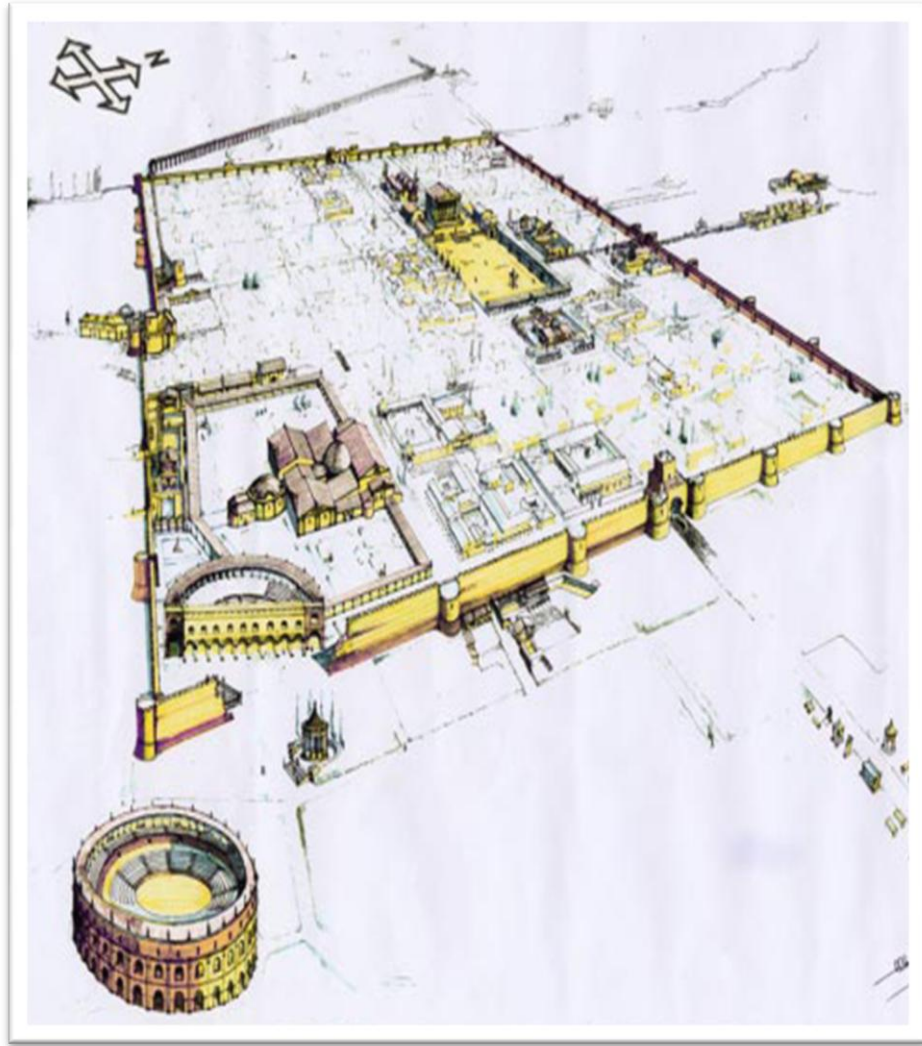

Şekil 4.3.8 Müzede arkeolojik kalıntılar düşünülerek çelik ve cam elemanları bir arada kullanılmış ve kalıntıların bütüncül olarak anlaşılabilmesi için plan izdüşümü tavana işlenmiştir (www.linternaute.com/.../52740/).

Günümüzde teknolojinin pek çok uygulamayı kolaylaştırdığı bir dönem yaşanırken, genelde toprak altında kalmış veya sağlıksız mekanlarda harap bir şekilde bırakılmış kentsel izlerin bütüncül yaklaşımlarla belgelenip korunması ve kentsel projelerde gereken yerlerini alması ile kentlerin çok katmanlı nitelikleri en iyi biçimde ifade edilebilir.

5. GÜNÜMÜZ FLORANSA’SINDA ROMA DÖNEMİ İZLERİ

Çalışmanın bu bölümünde, günümüz Floransa’ında Roma dönemi izleri ele alınacaktır. Roma dönemi kalıntılarının bir bölümü planlı arkeolojik çalışmalar sonucunda açığa çıkarılmıştır. Roma kentinin bazı mimari elemanları da kentsel boşluk ya da yapı adası sınırları biçiminde algılanabilmektedir. Bazı kalıntıların dönemin koruma yaklaşımları ve kent yaşamının gereklilikleri gibi nedenlerle üzerleri tekrar kapatılmıştır. Güncel kentteki Roma dönemi izleri, kent kurgusundaki rolleri göz önünde bulundurularak görülebilen ya da algılanabilenler olarak seçilmiş ve güncel kent haritası üzerinde belirtilen alanlarda işaretlenmiştir (Ek 2). Bu harita üzerinden konumları takip edilebilen bölgelerde bulunan izlerin, geçmişte geçirdikleri müdahaleler ve kentsel arkeolojik çalışmaları ile günümüzdeki durumları incelenecektir.

Şekil 5.1 M.S. II. y.y. İmparator Hadrian dönemi rekonstrüksiyonu (Ministero per i beni ...,2000).

5.1 Piazza San Giovanni

Piazza San Giovanni, San Giovanni Vaftizhanesi, Duomo olarak tanınan Santa Maria Del Fiore Kilisesi ve bu anıtların çevresindeki meydanı kapsamaktadır. Roma kentinin kuzey kapısının yer aldığı bu bölgede Roma döneminden hala görülebilir izler mevcuttur.

Şekil 5.1.1 Piazza San Giovanni’de Vaftizhane ve Duomo’yu gösteren bir fotoğraf (Polat, 2010).

XIX. yy. da tarihi kent merkezinde yapılan rehabilitasyon çalışmaları sırasında, tarihi dokuda yıkımlar yapılarak yollar ve meydanlar genişletilmiştir. Ortaçağda Vaftizhane ve kentin büyük katedrali Santa Maria Del Fiore ile birlikte bu bölge dini bir merkez olmaya başlamış ve Palazzo Arcivescovile* yapısı da eklenmiştir. XIX. yy.daki yıkım işlemleri yapılırken bu saray meydanının daha batısına taşınmış ve yeniden inşa edilmiştir. Bu çalışmalar ile birlikte altyapı çalışmaları devam ederken de Roma dönemi kalıntıları ile karşılaşmıştır.

1893-1895 yılları arasında yapılan arkeolojik kazılar ile birlikte, Roma dönemi surlarındaki kuzey kapısı Porta Aquilonem’in kalıntıları, silindirik sol kulenin temeli ve Cardo yolunun döşemesi bulunmuştur (Ministero Per i Beni..., 2000) **.

* Piskoposluk Sarayı.

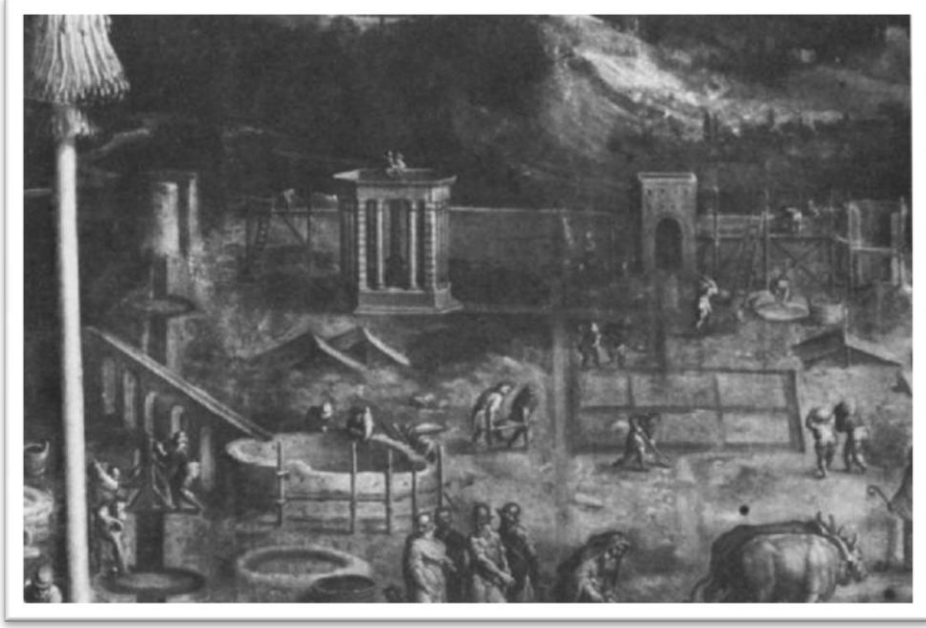
** İlk kez meydandaki kentsel müdahaleler sırasında karşılaşıldığı belirtilmiş olsa da Vaftizhane ve Kilise altındaki kalıntılar düşünüldüğünde, bu yapıların inşası sırasında Roma dönemi kalıntılarının farkına varılmış olmalıdır.

Latince’de kuzey rüzgarı ya da sadece kuzey anlamına gelen Contra Aquilonem, Palazzo Arcovescovile’in yapılması ile “Porta Episcopi” yani Piskopos Kapısı olarak anılmaya başlandı. Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda Roma kent duvarları ve Kuzey Kapısı hakkında pek çok veri elde edildi. Tuğla örgü duvarlar üzerindeki silindirik kuleler de tuğla örgüye sahipti. Ayrıca, kapı açıklığı 3-4 metre civarındaydı ve kemerle geçilmekteydi. Burada açığa çıkan buluntuların bir kısmı günümüzde Floransa Arkeoloji Müzesi’nde sergilenmektedir. Şekil 5.1.3 de görülen Corinto Corinti çiziminde Kuzey Kapısı ve duvarın rekonstrüksiyon çiziminin yanı sıra güneyde de başka bir yapı planı görülmektedir. Burada duvarın hemen bitişiğinde oran olarak mütevazı, fakat dekorasyon açısından zengin bir hamam yapısının da kalıntılarına ulaşılmıştır. Mermer kaplamalara sahip hamam “Kuzey Hamamı” olarak adlandırılmaktaydı. Kapının kuzeydoğu kısmına yerleştirilmiş antik bir kitabede ise “Mars Hamamı” yazmaktaydı (Malesci, 2007).

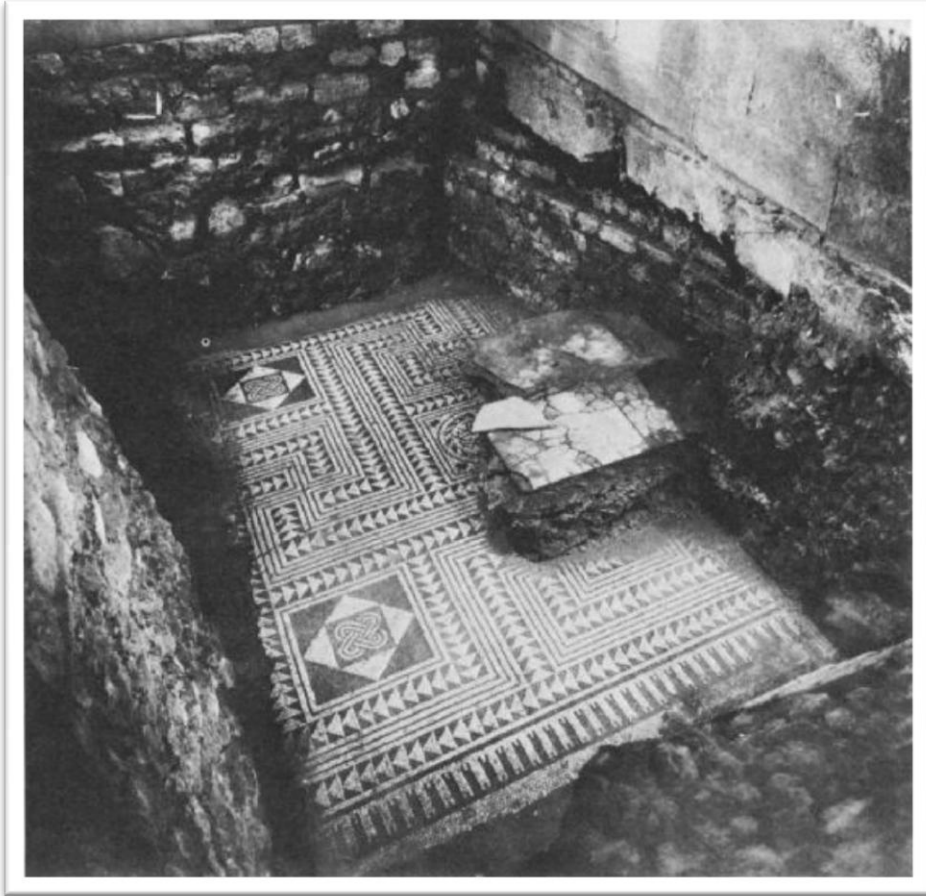
Aynı yıllarda San Giovanni Vaftizhanesi’nin güneyi de kazılmıştır. Burada bir tapınak ile karşılaşılacağı düşünülürken bir Roma konut tipi olan ‘domusun’ kalıntıları ortaya çıkmıştır. Meydanda yapılan kazıların sonucunda çıkan bir diğer buluntu da, bu domusun avlusunda bulunan Pietra Serena’dan* yapılmış *impluvium*; yani yağmur suyunun toplandığı taş bir haznedir (Ministero Per i Beni..., 2000).

Roma geleneklerine göre forumda bulunan Jüpiter, Juno ve Minerva tanrılarına adanmış tapınağın dışında bir de Mars tanrısına adanmış başka bir tapınak bulunmalıydı. Bu Mars tapınağının konumu Vaftizhane yapısının altında olduğu düşünülüyordu ve bu Rönesans’ta bile savunulan bir tezdi. Şekil 5.1.4’te görülen Vasari’nin Palazzo Vecchio’da yaptığı fresklerden bir tanesidir. Bu tavan resminde henüz kurulmakta olan Roma kentindeki inşaat faaliyetleri gözlenmekte, ayrıca Kuzey Kapısı yakınlarında çokgen planlı ve kolonlu bir tapınak göze çarpmaktadır. 1912-1915 yılları arasında Vaftizhane’nin altında yapılan arkeolojik kazılarda, M.S. II. yy.’a tarihlenen bir ‘domusun’ Şekil 5.1.5’te görülebilen döşeme mozaikleri ile karşılaşılması ile birlikte bu tez tamamen çürütülmüştür (Malesci, 2007).

* Pietra Serena, günümüzde kentteki bir çok anıtta görülebilen, Toskana bölgesinin yerel taşıdır.

Şekil 5.1.4 Vasari'nin Palazzo Vecchio'nun tavanına yaptığı fresk (Toker, 1976).

Şekil 5.1.5 Vaftizhanede yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan konut döşemesi mozaikleri (Toker, 1976).

1965-1974 yılları arasında kentin en görkemli anıtlarından birisi olan Duomo'nun zemininde arkeolojik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yoğun turist ziyaretine uğrayan katedral, dokuz sene boyunca kazı çalışmalarına sahne olmuştur (Şekil 5.1.6). Yapılan kazılarda Roma dönemi yapıları ile Hristiyanlığın ilk dönemlerine ait bir kilise olan Santa Reperata'nın kalıntıları ortaya çıkmış ve Katedral ile Santa Reperata Kilisesi'nin plan benzerlikleri açıklığa kavuşturulmuştur. Günümüzde Duomo'nun zemin katından merdivenler ile ulaşılan bodrum katındaki müzede, IV. yy.a tarihlenen kilise ve Roma dönemi yapı kalıntıları görülebilmektedir.

Şekil 5.1.6 Katedralin içerisinde yapılan kazıdan bir fotoğraf (Toker, 1975).

Vaftizhane'nin altındaki Roma dönemi kalıntıları ziyarete kapalı olsa da Duomo'nun alt kotundaki müze sayesinde, Floransa kent katmanlarının sergilendiği nadir bir mekana kavuşmuştur.

Piazza San Giovanni bölgesindeki arkeolojik miras, Roma dönemi buluntuları açısından çok büyük bir öneme sahiptir. Kentin kuzey girişi ile Cardo kalıntılarının yanı sıra Vaftizhane

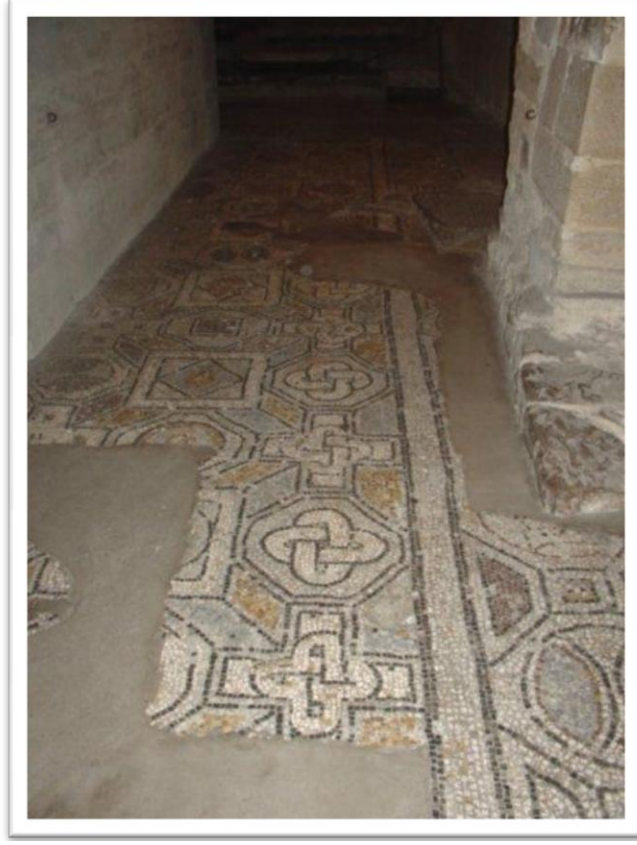
altında bir domus yapısı ortaya çıkması ile efsaneye dönüşen bir kent tarihi tezi de geçersiz olmuştur.

Şekil 5.1.7 Santa Maria del Fiore adındaki katedral altında sergilenen Roma dönemi kalıntıları (www.operaduomo.firenze.it).

Şekil 5.1.8 Katedral bodrumundaki müzede Roma dönemi yapıları ile erken dönem kilisesi Santa Reperata kalıntıları bir arada sergilenmektedir (www.operaduomo.firenze.it).

Şekil 5.1.9 Roma dönemi yapısı döşeme mozaikleri (www.operaduomo.firenze.it).

Şekil 5.1.10 Roma kalıntılarının arasından çıkan sonraki dönem taşıyıcı elemanı (www.operaduomo.firenze.it).

5.2 Piazza Della Republica

Piazza Della Republica ve çevresi Floransa tarihi boyunca pek çok müdahaleye uğramıştır. Tüm bu müdahalelere rağmen Roma döneminde forum olarak kullanılan alan, günümüze bir kentsel boşluk olarak gelebilmiştir. Bu özelliği ile meydan, Roma dönemi ile anlamsal olarak bağlar kurabilmektedir. Roma kentinin merkezi kabul edilen forum ve çevresindeki yapı kalıntılarına da tarihi merkezde yapılan yıkım çalışmaları sırasında ulaşılabilmiş ve bu önemli merkezin Antik dönemine ait bilgiler elde edilebilmiştir.

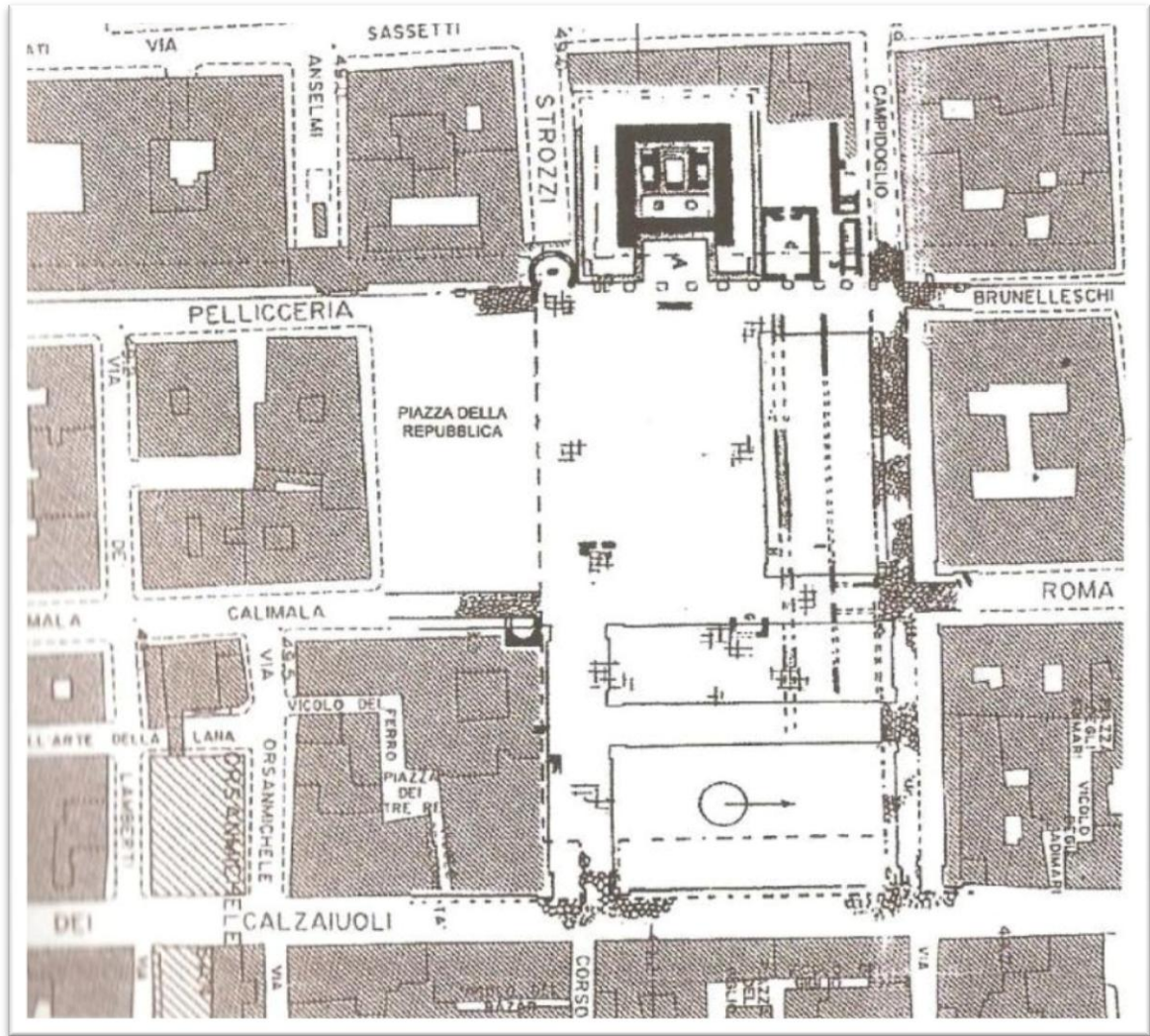
Ek 2'ye bakıldığında, kuzeydeki Piazza San Giovanni Meydanı'ndan başlayan Cardo yolu takip edilerek bu aksın Decumano yolu ile kesiştiği noktaya gelinir. Bu antik kavşakta kentin en büyük meydanlarından biri olan Piazza Della Republica ile karşılaşılır (Şekil 5.2.1). Bu meydan ve yakın çevresindeki görülebilecek izler kentsel müdahaleler nedeni ile yok olmuştur. Fakat, dolaylı olarak günümüze gelen kentsel boşluk ve Cardo-Decumano yollarının kesişimine Ortaçağ'da konmuş kolon, Roma dönemi kent kurgusuna çok önemli referanslar vermektedir.

Şekil 5.2.1 Günümüzde Piazza Della Republica'nın görünüşü (www.wikipedia.org).

Roma kentine yapılan müdahaleler sırasında Forum da zaman içerisinde değişerek yok olmuştur. Ortaçağda kent dokusunun yoğunlaşmasıyla birlikte bu bölgede yapılanmaya maruz kalmıştır. Öte yandan kentin ticari merkezi olan Mercato Vecchio, bir meydan olma özelliğini korumuştur. Geç Ortaçağ'da sağlıklı yapılarıyla getto bölgesine dönüşen doku, XIX. yy.daki kentsel dönüşümlerin odak noktası haline gelmiştir.

1800'lü yılların sonlarına denk gelen yıkım çalışmaları sırasında kalıntılar ile karşılaşılması, bu bölgede ilk kez bir arkeolojik çalışma başlamasını sağlamıştır. Roma dönemi kentinden forum, tapınak, hamam yapıları ve Cardo ve Decumano yollarından buluntular ortaya çıkarılmış ve 'l'umbilicus' olarak anılan kent merkezindeki forum ve çevresi hakkında veriler elde edilebilmiştir.

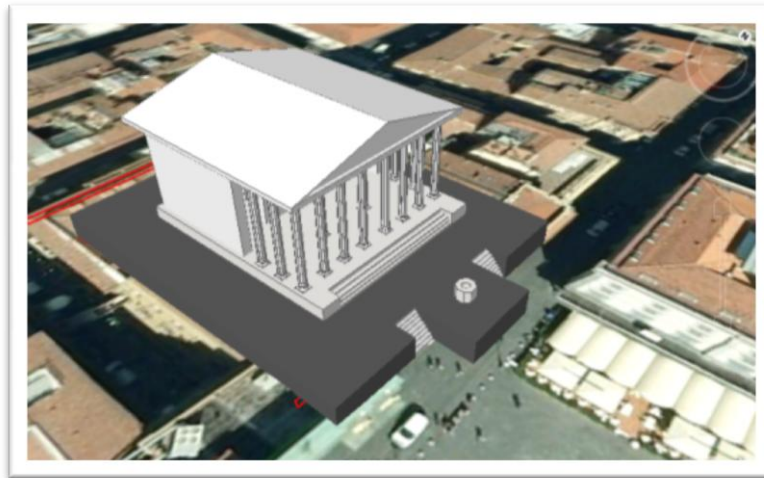

Şekil 5.2.2 Günümüz kent dokusunda forum ve tapınak kalıntılarını gösteren bir çizim (Ministero per i beni ...,2000).

Forum avlusu, Decumano ve Cardo yolları ile aynı kotta olup, bir döşeme malzemesi ile kaplanmıştı. Avlunun kuzeyi bir duvar ile sınırlandırılırken, güney ve batı yakalarda kamu

yapıları bulunmaktaydı. Roma dönemi içerisinde de katmanlaşmanın gözlendiği arkeolojik kazılarda, Roma kentinde yapılan ilk kentsel değişimlerle ilgili de bilgi sahibi olunabildi. M.S. 117-128 yılları arasında hükümdar olan İmparator Hadrian zamanında değişiklikler yapılan kent, yeni anıtlar ile birlikte daha görkemli bir nitelik kazanmıştır. Bu dönemde mermer ile kaplanarak yarım metre civarında yükseltilen forum avlusu tahminlere göre yoğun trafiğe de kapatılmıştı. Ayrıca, kuzey duvarı yıkılarak daha geriye başka bir duvar inşa edildi ve forumun sınırları genişletildi. Yükselen foruma, kuzeyde Cardo yolundan basamaklarla ulaşılan bir kemerli kapı ile giriliyordu. Forum içerisinden Cardo yoluna mermer kaplamalı ve kolonlu bir geçişle devam ediliyordu. Buna ek olarak kazılar sonucu bulunan kırık parçalar ve kitabelere göre geçit ile batı yakada bulunan tapınak arasında önemli kişilerin heykelleri yerleştirilmişti. Bu geçidin doğu tarafındaki yapıya ilişkin kalıntılar çıkarılsa da, uzmanlarca yapı bütününe ilişkin yorumlama yapılamamıştır (Ministero per i beni ...,2000).

Forum çevresinde aynı dönemde yapılan kazılarında kentin bir diğer önemli anıtı olan tapınağın da kalıntıları günyüzüne çıkarılmıştır. Üç büyük Roma tanrısı Jüpiter, Juno ve Minerva'ya adanan "Campidoglio Tapınağı", diğer Roma tapınakları gibi 3 metrelik bir podyumun üzerine konumlandırılmıştı. Üçgen alınlıklı ve kolonatlı ön cephesi Foruma bakan tapınağa avludan çıkan geniş basamaklarla ulaşılmaktaydı. Buluntular ışığında plan restitüsyonu çizilebilen tapınağın ortasındaki bir duvar, cella ile revaklı giriş bölümünü birbirinden ayırmaktaydı. Duvarlar ve podyumun restitüsyonu ve buradan çıkan madeni paralar değerlendirilmeye alınarak, tapınak M.Ö. II. yy. ile I. yy arasına tarihlendirilmiştir. İmparator Hadrian dönemindeki kentsel değişimler sırasında Campidoglio Tapınağı daha büyük olarak ve mermer kaplanarak yeniden inşa edilmiş ve giriş merdivenlerinin yanlarına da rampalar eklenmiştir (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.2.3 Kentin Roma dönemini çalışan bir grup tarafından yapılan tapınağın üç boyutlu modeli (www.florenceonearth.comune.fi.it).

Hristiyanlığın hızla yayıldığı dönemde nasıl yok olduğu bilinmeyen tapınağın podyumunun üzerine “Santa Maria in Campidoglio Kilisesi” yapılmıştır. Tapınağın bu şekilde korunan adı ile birlikte yeni yapıda dinsel işlevin de devam ettiği söylenebilir. Tapınağın gizli mahzenlerinden birini de kullanan bu kilisenin XIX. yy.’daki yıkımlara dek gelebildiği kaynaklardan anlaşılmaktadır. Kilisenin yıkımından sonra bazı parçalarının yeni yapılarda kullanılmış olduğu söylenmekte olup, bazı parçaları da arkeoloji müzesinde sergilenmektedir (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.2.4 Piazza Mercato Vecchio’da Roma tapınağı Campidoglio kalıntıları üzerine yapılan bina cephesinde, tapınak cephesinin restitüsyon şeklinde gösterimi (Cesati, 2004).

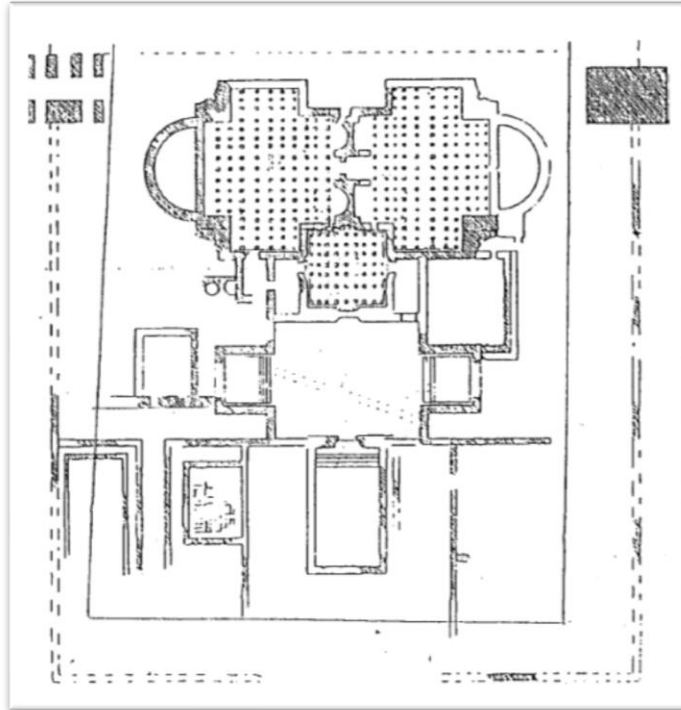
Mercato Vecchio yakınlarında yapılan kazılarda Tapınağın iki yanında bulunan yapılara ait kalıntılar da ortaya çıkmıştır. Tapınağın girişinin güneyinde fonksiyonu tam olarak belirlenemeyen dairesel planlı bir yapı bulunduğu anlaşılmıştır. Girişin kuzeyinde de daha erken kalıntıların üzerine yapılmış dörtgen planlı bir yapının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu yapının altındaki yapı, pişmiş topraktan yapısal elemanlara sahip olup, odalar şeklide bölümlendirilmişti. Bu iki yapının kentin ana tapınağının yanında konumlanmalarına bağlı olarak kamusal işlevler barındırabilecekleri düşünülebilir (Ministero per i beni ...,2000).

Tapınağın daha kuzeyindeki arkeolojik kazılarda, merdivenler ile ulaşılan bir havuzun kalıntıları bulunmuştur. Havuzun çevresinden çıkarılan Roma dönemi mermer plakada kabartmalı bir tanrı figürü betimlenmiştir ve uzmanlar elinde kova olan bu betimlemeyi kentin nehri Arno’nun tanrısı olarak yorumlamışlardır. Günümüzde bu mermer tablet Floransa Arkeoloji Müzesi’nde sergilenmektedir (Ministero per i beni ...,2000) (Şekil 5.2.4).

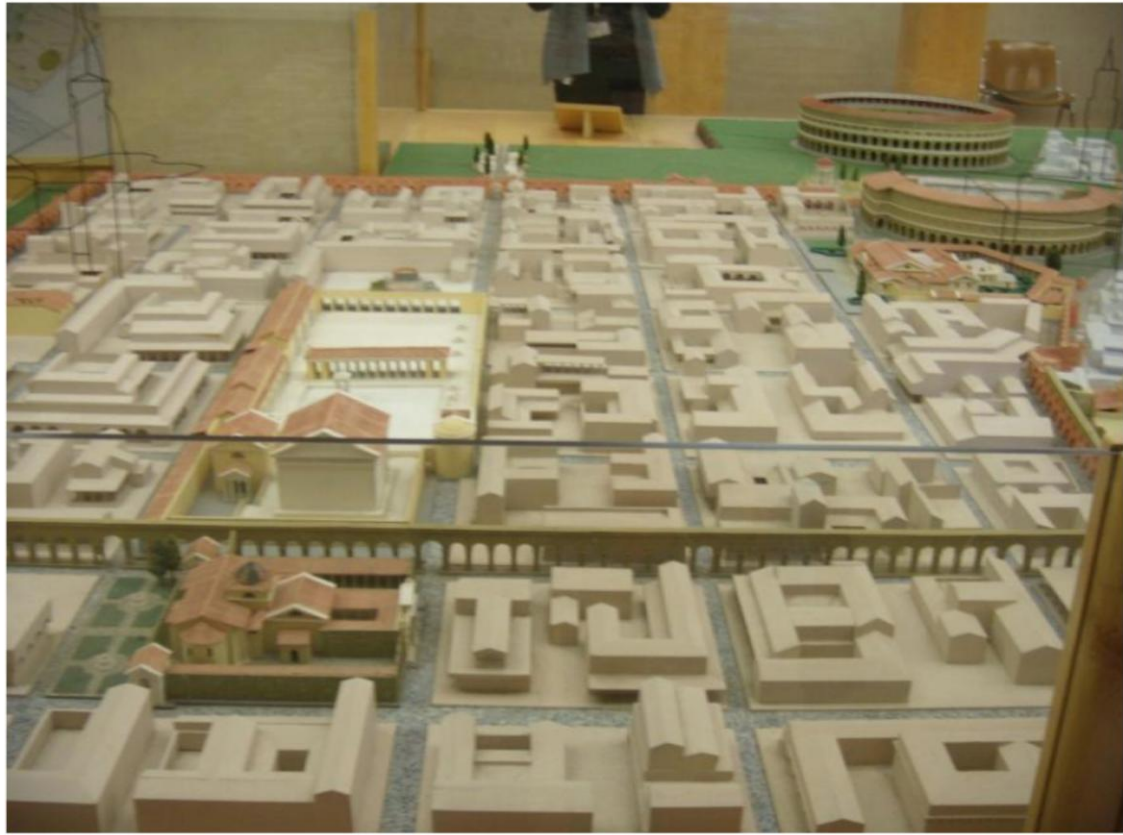
Şekil 5.2.5 Roma Dönemine ait mermer kabartmada Arno Nehri tanrısı betimlenmiş (Comune di Firenze, 2009).

Tapınağın batısından geçen ve kente su getiren kemerlerle ilgili olabileceği düşünülen küçük havuz kalıntılarının yanı sıra, daha batıda kentin en önemli hamamlarından birinin de kalıntıları tespit edilmiştir. Bu buluntulara göre, Roma kentinde insanların sosyal yaşamlarını sürdürdükleri Forum'un batısında bir diğer kamu mekanı olan "Terme Capitoline" konumlanmıştı. Bu hamam kalıntılarının, ilk kez 1982 yılında, Güncel Via Strozzi, Via dei Vecchietti ve Via dei Brunelleschi arasında kalan adadaki yıkımlar esnasında farkına varıldığı belirtilmektedir.

Şekil 5.2.6 Terme Capitoline'nin arkeolojik kazılar sonucunda yapılan plan çizimi (Ministero per i beni ...,2000).

Girişi Decumanus'dan sağlanan hamamda ilk önce bir giriş holüne ulaşılıyordu. Dikdörtgen bir yapıya sahip bu holde ilk su haznesi bulunuyordu. Holden geçilen frigidariumun * iki yanında da içlerinde soğuk su bulunan küvetler bulunmaktaydı. Duvar kalıntılarından anlaşıldığı üzere frigidarium iki adet kemerli pencere ile aydınlanıyordu. Ara bir oda olan tepidarium** ise, calidarium*** ile bağlantıyı sağlayan bir holdü. Terme Capitolium adındaki bu hamamın calidariumu iki haç şeklinde odanın birbirine bağlanması ile oluşturulmuştu. Bu iki calidarium odasında güney ve kuzey duvarlarına konumlanmış yarı silindirik küvetlerden sıcak su sağlanmakta idi. Biçimsel olarak cepheye yansımış yarı silindirik küvetler kare tuğladan yapılmışlardı (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.2.7 Forum, Tapınak, su kemeri ve hamamın Firenze Com'era Müzesi'ndeki rekonstrüksiyon maketinde görünümü (Kılınç, 2009).

XIX. yy.'daki kent yıkımları sırasında açığa çıkan bir diğer yapı kalıntısı olan ve daha erken dönem bir yapının üzerine yapıldığı anlaşılan Terme Capitoline hakkında çok fazla çalışma yapılamadan bölge yapılaşmaya açılmıştır. Bugün bazı parçaları Floransa Arkeoloji Müzesi'nde sergilense de, özgün yerinde görülebilir izi kalamamıştır.

* Frigidarium, hamamın soğukluk bölümü.

** Tepidarium, hamamın ılıklik bölümü.

*** Calidarium ,hamamın sıcaklık bölümü.

Güncel Piazza Della Republica, Roma kenti izleri bakımından çok önemli bir potansiyel oluştururken, izlerin açığa çıkması ile birlikte zarar görmesine de neden olan XIX. yy.'a tarihlenen kentsel müdahalelerde bölgeye gereken önem verilmemiştir. Hızlı bir şekilde yeni çehresine kavuşturulmak istenen bölgede arkeolojik mirasın tespit ve belgeleme işlemleri de acele ile yapılmıştır. Belgeleme işlemlerinin tam olarak yapılamaması ve kalıntıların yeni projelerde göz ardı edilmesine bağlı olarak tam olarak koruma da sağlanmamıştır. Ne yazık ki değişen kentin modernleşme çabaları içerisinde Antik dönem ile bağlantılar koparılmıştır.

5.3 Torre Della Pagliazza

Floransa'nın büyük bir olasılıkla ayakta kalmış en eski yapısı Piazza Sant'Elisabetta'da bulunan "Torre della Pagliazza" yapısıdır (Malesci, 2007)*. Tam olarak tarihlendirilemeyen bu kulenin altında kentin bir diğer Roma dönemi izini görmek mümkündür (Ek 2).

Şekil 5.3.1 Hava fotoğrafında görülen adanın ortasında bulunan yarı silindirik yapı Pagliazza Kulesi (www.maps.google.com).

1980'li yıllarda kentteki modernleşme çalışmaları esnasında Pagliazza Kulesi'nin altındaki Roma hamamı kalıntıları keşfedilmiştir. 1983-1988 yılları arasında kule restore edilirken bodrum katında da arkeolojik kazılar yapılmıştır. Bu çalışmalar ile birlikte yarı silindirik kulenin Roma dönemi kentindeki bir hamamın aynı formdaki calidariumunun üzerine inşa edildiği anlaşılmıştır. Kule çevresinde de devam eden kazılarda bulunan dörtgen planlı bir duvarın kalıntılarının ise, bu hamamın yüzme havuzuna ait olduğu düşünülmektedir. Hamama

* Malesci, Floransa'daki Roma dönemini anlattığı makalesinde bu kulenin kentteki ayakta kalmış en eski yapısı olduğunu iddia etmiştir. Bunun aksini ispat edecek bir bilgiye ise rastlanılmamıştır.

çok yakın olan ve hamam ile ilişkilendirilen bir kuyu da ortaya çıkarılmıştır. Kuyunun iç yüzünün tipik Rönesans seramikleri ile kaplanmış olduğu gözlemlenip, kuyunun Ortaçağ'da da kullanımda olduğu yorumu yapılmıştır (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.3.2 Torre Della Pagliazza'nın güncel bir fotoğrafı (Polat, 2010).

Castrum planında güneyde Decumano, batıda ise Cardo'nun ikincil ve paralel yolu olan Cardo Minore'nin sınırlandırdığı yapı adasında bulunan hamamın özel ya da halka açık bir yapı olup olmadığı belirlenememiştir. Bu hamamın yarı silindirik formunu takip eden kule hakkında ise farklı hipotezler mevcuttur. Geometrik yapısı nedeniyle Ortaçağın klasik kulelerinden ayrılan

bu kulenin Lombardlar döneminde yapılmış bir ek olabileceği söylenmektedir^{*}. Fakat kulenin tarihlendirilmesi ile ilgili en güçlü tez Bizans döneminde yapılmış olmasıdır^{**}.

Got istilaları esnasında büyük yıkımlara uğrayan kentin daha kolay savunulması için yeni kent duvarları yapılmıştır. Kent sınırlarını daraltan bu ikinci duvarların da Roma surlarındaki gibi silindirik kulelerle desteklendiği ve Pagliazza Kulesi'nin de bu duvarlara ait kulelerden olduğu düşünülmektedir (Ministero per i beni...,2000).

Zaman içerisinde değişen ve sınırları genişleyen kentte bu kule de dönüşüm geçirmiştir. Kule, XIII. yy.'da farklı bir amaçla kullanılmıştır. 1285 yılında kadınların, 1293 yılında ise anti-aristokrat harekette yer alanların hapsedildiği bir zindan olarak kullanılmaktaydı. Kulenin isminin de bu dönemden; mahkumların üzerinde uyudukları İtalyanca “paglia” yani saman kelimesinden geldiği söylenmektedir (Malesci,2007). Hapishane işlevinden sonra “San Michele alle Trombe” adındaki bir kilisenin kulesine dönüştürülmüştür. Günümüze çok az izi ulaşan bu kilisenin adı sonradan “Sant'Elisabetta” olarak değişmiş, buradaki avlu da bu isimle anılmaya başlanmıştır. 1785 yılına kadar kullanıldığı bilinen kilise Ortaçağdaki yoğun konut dokusu içerisinde kaybolmuştur (Istituto di Restauro dei Monumenti, 1974).

Şekil 5.3.3 Kulenin restorasyonundan önceki halini gösteren bir fotoğraf (www.it.wikipedia.org).

^{*} Günümüz kentinde de görülen saray gibi anıtların kuleleri ve bir zamanlar tüm kent silüetini etkileyerek çoğalan kule-evler dörtgen plan şemasına sahiptirler.

^{**} Bizans dönemi tarihçiler tarafından 541-545 yılları arasında sınırlandırılmıştır.

Şekil 5.3.4 Restorasyon öncesi kulenin üst kısmından görünüm.
(Istituto di Restauro dei Monumenti, 1974).

XX. yy.’daki çalışmalar esnasında restore edilen kule, ilk aşamada etrafını saran yapılardan temizlenerek, avludan algılanabilir bir hal almıştır. Yapısal olarak da onarılan kulenin altındaki Roma hamamı kalıntıları ortaya çıkarılmıştır.

Günümüzde otel olarak kullanılan kulenin altında “Museo Della Pagliazza” adında küçük bir müze ziyarete açıktır. Burada Roma dönemi hamam kalıntıları, kazılardan çıkan buluntular ve kule tarihi ile ilgili belgeler sergilenmektedir. Kentin Roma izlerinin görülebildiği noktalardan birisi olması nedeni ile yapı oldukça önemlidir.

Şekil 5.3.5 Pagliazza Kulesi’nin altındaki kalıntılardan bir fotoğraf (Malesci, 2007).

Şekil 5.3.6 Kulenin içinden bir fotoğraf (www.wikipedia.org).

5.4 Piazza Della Signoria

Floransa'nın tarihi kent merkezindeki bir diğer önemli meydan da Ortaçağ sarayı (Eski Saray) Palazzo Vecchio'yu L biçiminde saran Piazza Della Signoria'dır. Cardo Minore, yani güncel Via Calzaioli'nin bitiminde bulunan meydanda, hala kentin politik merkezi olan ve müze olarak ziyaret edilebilen Ortaçağ sarayı ile birlikte, Rönesans heykellerinin sergilendiği Loggia dei Lanzi'nin bulunması ve Avrupa'nın en tanınmış sanat müzelerinden birisi Uffizi avlusuna bağlantı sağlaması nedeniyle yoğun bir kültür turizmi yaşanmaktadır. Her gün binlerce kişinin üzerinde yürüdüğü Piazza della Signoria'nın altında ise başka bir kent mirası yatmaktadır.

Roma kalıntılarının yakın bir dönemde günyüzüne çıktığı meydan ile ilgili müdahalelere bakıldığında, aslında buranın Roma döneminden sonraki dönemde de yapıların bulunduğu bir bölge olduğu anlaşılır. 1299 yılında aralarında Roma tiyatrosu da bulunan antik yapıların üzerine, Palazzo della Signoria* adıyla bir yönetim yapısının inşası başladı. Bu saray ile birlikte bu bölge kentin politik merkezi olmuş ve hemen batısındaki Uberty Kule Evi ve çevresi yıkılarak adını bu saraydan alan meydanının ilk çekirdeği oluşturulmuştur.

* Palazzo Della Signoria, günümüzdeki Palazzo Vecchio ilk adıdır.

Şekil 5.4.1 Palazzo Vecchio ve Piazza Della Signoria'nın güncel fotoğrafı (Polat, 2010).

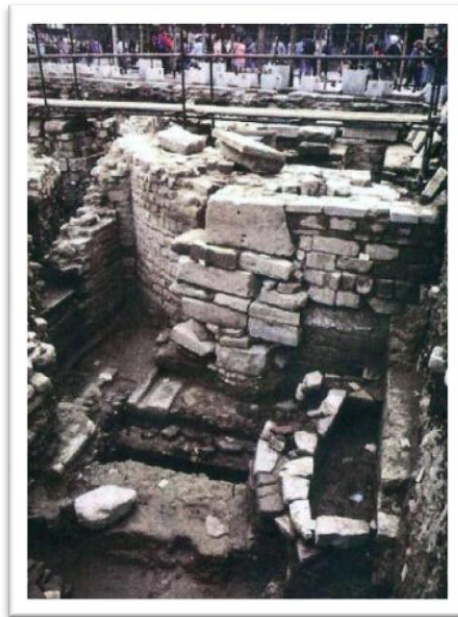
Floransa'da Ortaçağ'da yaşanan kültürel ve ticari zenginleşmeyle artan kentsel dönüşümler çerçevesinde bu meydana da müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Erken Ortaçağ kiliseleri olan “San Romolo Kilisesi” 1356 yılında, “Santa Cecilia Kilisesi” ise 1386 yılında yıkılarak meydanadaki yapıların boşaltılması hız kazandı. İçerisinde sanatçıların antik çağdan esinlenilerek yaptıkları heykellerin sergileneceği yarı açık bir yapı olan Loggia dei Lanzi 1376 yılında yapılmaya başlandı. Piazza della Signoria XIV. yy. sonlarına doğru yıkımların tamamlanması ile günümüzdeki sınırlarına ulaşmış oldu.

Yüzyıllardır kent tarihi açısından çok önemli olaylara sahne olan meydanın, 1974 yılında döşeme kaplaması yenilenmesi işlemleri sırasında antik kalıntılar ortaya çıktı. Döşemenin kaldırılması sırasında ilk olarak XIV yy.a ait pişmiş toprak döşeme kaplamasının farkına varıldı. Bu olayın uyandırdığı merak ile birlikte daha derindeki katmanlar da açılmaya başlandı. Erken Ortaçağ katmanlarının da altında Roma dönemi hamamı kalıntılarının da bulunduğu gözlemlenerek meydana arkeolojik kazı yapılmasına karar verildi (Ministero per i beni...,2000).

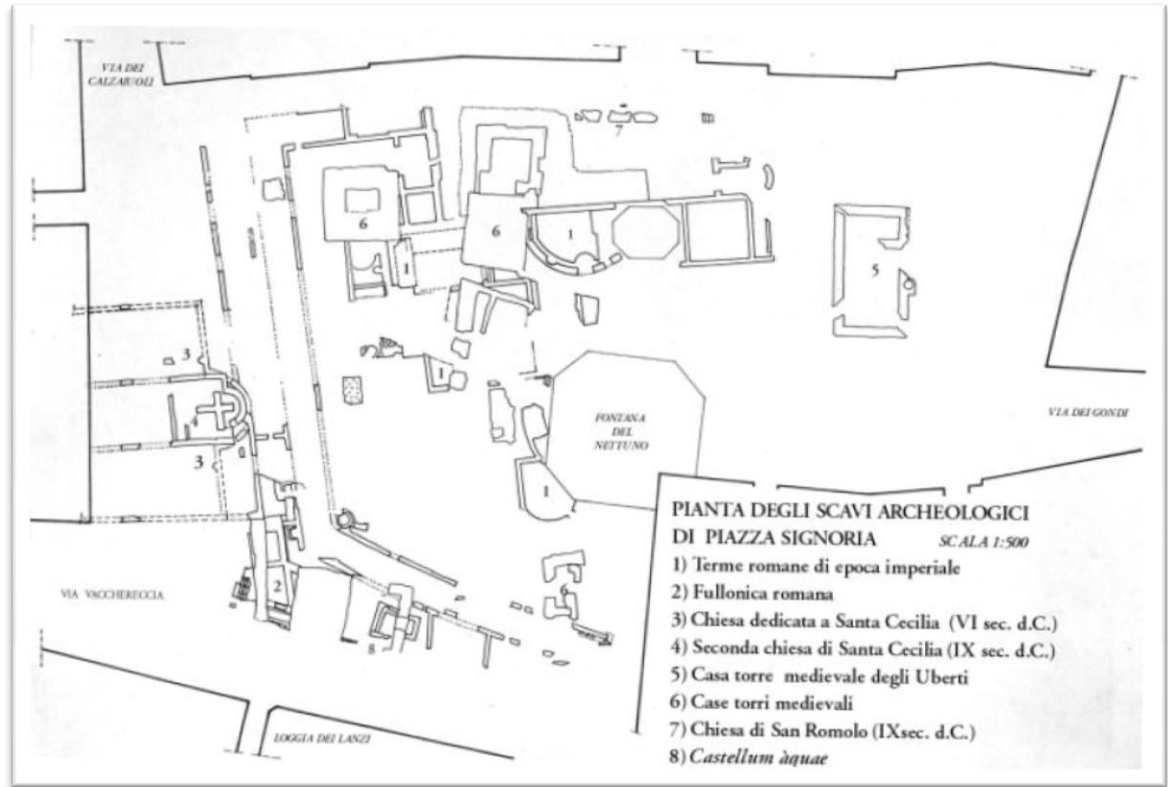
Şekil 5.4.1 Piazza Della Signori'daki yapılan kazılardan bir fotoğraf (Comune di Firenze,2009).

Bu katmanların daha programlı bir şekilde kazılması ise 1983 yılında başlamıştır. Meydanın oluşumu öncesindeki, bilinen Ortaçağ kiliseleri ve konut dokusu kalıntılarına ulaşılmasının ötesinde daha önce pek bilgi edinilemeyen Roma dönemi katmanının ortaya çıkması, kent tarihinin yeniden yorumlanması gerekliliğini ortaya koydu (Comune di Firenze,2009).

Şekil 5.4.2 Piazza Della Signoria'daki kazılardan bir görünüm (Comune di Firenze, 2009).

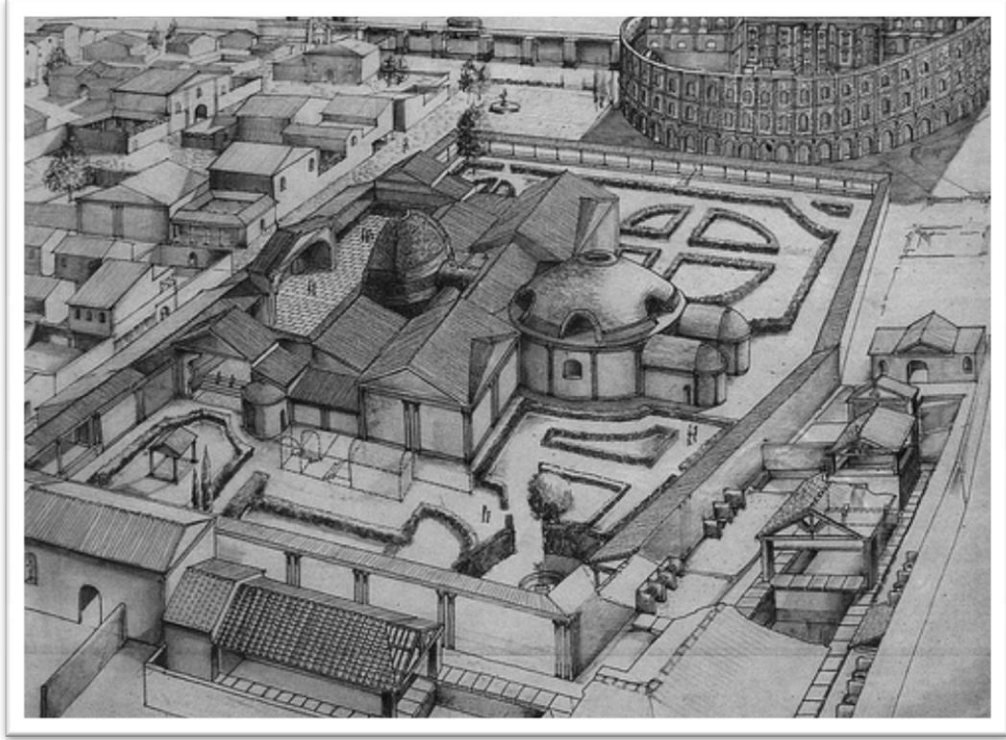
Yapılan kazılarda ortaya çıkan izler doğrultusunda burada Roma döneminde büyük bir hamam kompleksi bulunduğu anlaşıldı ve bu kompleks hakkında bilgiler elde edilebildi. II. yy. imparatorluk döneminde yapılmış olduğu düşünülen hamam, 500 metrekare bir alan üzerine inşa edilmişti. Taş örgü duvarlara sahip hamamda döşemeler mermer kaplıydı. Dekorasyon içinse mozaik ve niş içlerine yerleştirilmiş mermer heykeller kullanılmıştı (Malesci,2007).

Şekil 5.4.3 Piazza Della Signoria'da yapılan arkeolojik kazı planı 1)İmparatorluk dönemi Roma Hamamı 2)Fullonica 3) M.S. VI. yy. Santa Cecilia Kilisesi. 4) Santa Cecilia'ya adanan IX. yy. da yapılan ikinci kilise 5) Uberti'ye ait Ortaçağ kule-evi 6) Ortaçağ kuleleri 7) IX. yy. San Romolo Kilisesi 8) Castellum Aquae adındaki su deposu (Ministero per i beni ...,2000).

Piazza Della Signoria'da yürütülen arkeolojik kazılar sonucunda kalıntılar belgelendi ve kompleksin genel yapısına ilişkin yorumlara gidilebildi. Bu hamam kompleksine giriş kuzeyden yapılıyordu. Hamamın ilk mekanı olan geniş bir holden, hamamın diğer birimlerine geçilmekteydi. Hamamın frigidariumu dikdörtgen bir plana sahipti. Doğu yakasında bulunan calidairumu ise tuğla ayakların yükselttiği mermer kaplamalı bir döşemeye sahipti. Bu döşemenin altındaki hava boşluğu ile yerden ısıtma sistemi yapılmaktaydı. Büyük dairesel bir havuzun da bulunduğu hamamda, aynı zamanda spor salonu olan 'palaestra' da mevcuttu.

Mekanları arasındaki bağlantıların tonozlu galeriler ile gerçekleştirildiği hamamın, yemek pişirildiği düşünülen bir de fırını vardı. İç mekan kurgusunda her türlü ihtiyacı karşılanabilen kompleksin dış mekanı da düşünülmüştü (Şekil 5.4.5). Belirli bir peyzaj düzenlemesi yapılan bahçede dekoratif amaçlı çeşmeler bulunmaktaydı (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.4.4 Hamam kompleksinin rekonstrüksiyon perspektifi
(www.flickr.com/photos/portaleragazzi/).

Hamam kompleksi dışında meydana başka Roma dönemi izlerine de rastlanıldı. “Fullonica” adı verilen boyahane yapısının bulunması ile Roma kentindeki mesleki uğraşlarla ilgili de bilgi sahibi olunabildi. Daha çok endüstriyel işlemler için kullanılan bir çamaşırhane olarak tanımlanan yapı, Floransa tarihindeki tekstil faaliyetlerinin kaynağı olarak düşünülmüştür (Comune di Firenze, 2009). Fullonica kalıntıları meydanın Via Vacchereccia girişinde, başka deyişle meydanın güneybatısında bulunmuştur. Yapı kalıntılarından yapının fonksiyonları ile ilgili değerlendirilmeler yapılmıştır. Yapıdaki küvete benzeyen haznelerde, kumaş yıkama ve boyama işlemleri gerçekleştiriliyordu. Kumaşlar ilk etapta beyazlatılarak yıkanıyor, daha sonra da boya dolu olan haznelerde renklendiriliyordu. Birbirlerine farklı eğimlerle bağlanan haznelerde insanlar ayakları ile kumaşları ezmekteydiler. Bu işlemler sırasında da muhtemelen doğadan elde edilen boya ve kimyasallar kullanılmaktaydı. Kuzeyindeki hamam kompleksine bir pasaj ile bağlanan “fullonica”nın doğusunda ise başka bir yapının kalıntıları bulunmuştur. “Castellum Aquae” adındaki sarnıç yapısında, çevresindeki yapılara dağıtmak için su depolanmaktaydı. Roma döneminde hamam ve çevresinin yoğun olarak kullanıldığı

düşüncesi, meydanın batı yakasında genel kullanıma açık bir tuvaletin ortaya çıkması ile güçlenmiştir (Ministero per i beni ...,2000).

Bir Ortaçağ Meydanı olan Piazza Della Signoria'da yapılan kazılar ile buradaki arkeolojik kent mirası keşfedilebildi. Erken Ortaçağ döneminden Roma dönemine değin bir katman çalışması gerçekleştirilen meydanda, Roma kalıntılarının da kendi içerisinde katmanlara sahip olduğu anlaşılmıştır. M.S. I. yy. sonları ile II. yy. başlarına tarihlendirilen hamam ve 'fullonica' gibi yapıların, Florentia kolonisinin kurulduğu yıllara tarihlenen, daha antik yapı kalıntılarının üzerine yapıldığı ortaya çıktı. Böylelikle II. yy.'da İmparator Hadrian döneminde kentte yenileme çalışmaları yapıldığına dair hipotezler kuvvetlenmiş oldu.

Şekil 5.4.5 Piazza della Signoria'da 1997 yılında yapılan arkeolojik kazı planında mavi ve yeşil çizimler Roma dönemi kalıntılarını, turuncu çizimler ise ortaçağ kalıntılarını göstermektedir (www.archeofirenze.unisi.it).

Heykellerin sergilendiği yarı açık yapı, Loggia dei Lanzi'nin önündeki alan ise bu dönemde kazılamamış ve meydanın güneydoğusunda açılmamış bir bölüm olarak kalmıştı. Fakat, 1997 yılında devam eden kazılarda burada Roma dönemi kent surlarının güney uzantısı olan

duvara ait kalıntılara ulaşıldı. Bu kent duvarı kalıntılarının içerisinde VI. ve VII. yy.'lara tarihlenen mezarlar bulundu. Bu yüzyıllarda Roma kent surlarının bu parçasının bir şekilde yok olmadığı ve içerisine ölülerin gömüldüğü anlaşıldı. (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.4.6 Hamamın VI. ve VII. yy. dönemindeki rekonstrüksiyonu. Tahribata uğramış hamam kompleksi ile birlikte harap halindeki tiyatro yapısına yaslanan yapılar da görebilmekte (<http://www.flickr.com/photos/portaleragazzi/>).

Piazza Della Signoria'da yapılan yenileme işlemleri sırasında, kentin Roma dönemine ait önemli izleri ortaya çıkmıştır. Birkaç aşamada gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda erken Koloni ve İmparatorluk dönemlerine ait Roma yapıları, daha üst katmanlardaki erken Ortaçağ ve Ortaçağ yapı kalıntıları belgelenmiştir. Bir Ortaçağ meydanı olan Signoria'nın oluşumu sırasında mevcut dokuda yıkımlar yapılmıştır. Fakat yüzyıllarca meydan olarak kullanılan bu kentsel boşluğun müdahalelere kapalı olması, altındaki arkeolojik miras katmanlarının korunabilmesini sağlamıştır. Meydanda uzun bir zaman diliminden sonra, XX. yy.'da yapılan döşeme kaplamasının değişimi esnasında bu katmanların açığa çıkarılması ve belgelenip incelenebilmesi mümkün olmuştur. Her ne kadar planlı olmasa da, kentsel arkeolojik çalışmalar ile Roma dönemine ait çok önemli verilere elde edilmiştir. Yılın her döneminde yoğun turist ziyaretine uğrayan Floransa'nın bu meydanında yapılan kazı çalışmaları insanlar tarafından izlenebilmiştir. Günümüzde ise meydanın batısında bulunan bir bilgilendirme tabelası ile Roma dönemi kenti hakkında genel bilgiler ile birlikte, burada yapılan arkeolojik çalışmalar, metinler ve çizimler eşliğinde anlatılmaktadır (Şekil 5.4.8).

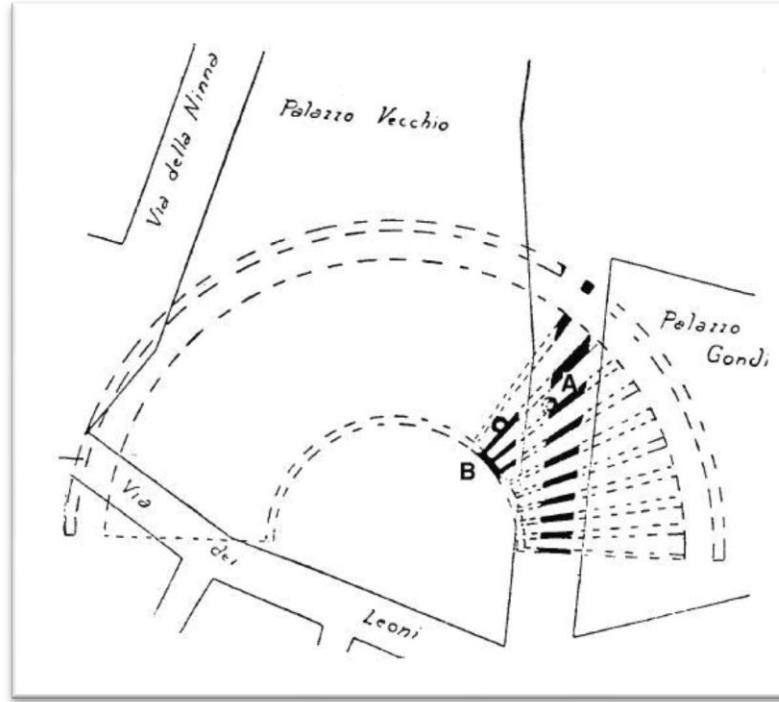
Şekil 5.4.7 Piazza della Signoria’da Roma dönemi kenti ve meydanın Roma dönemindeki durumuna ilişkin bir bilgilendirme levhası (Polat, 2010).

Piazza Della Signoria’daki arkeolojik kazılardan sonra taşınabilir nesneler müzeye alınmış, kazı alanının üzeri tekrar toprak ile kapatılmıştır. Bu büyük meydanın bir kısmında döşeme açılarak sergilenebilecek arkeolojik kalıntılar sadece bir tabela ile anlatılmaktadır.

5.5 Palazzo Vecchio

Piazza Della Signoria’nın doğusundaki Ortaçağ sarayı Palazzo Vecchio’nun altında Roma döneminin en önemli anıtlarından birinin kalıntıları bulunmaktadır. XIX. yy. sonlarında antik kalıntıların bulunmasıyla tiyatro yapısına ilişkin ilk kazılar başlatılmıştır. Palazzo Vecchio’nun altındaki Roma tiyatrosu ve sonraki dönem katmanları ile ilgili arkeolojik kazılar ve bilimsel çalışmalar günümüzde de devam etmektedir (Ministero per i beni ...,2000).

Roma kentinin sosyal mekanlarından birisi olan tiyatronun izlerine Floransa’da ilk kez 1875 yılında rastlandı. Via dei Gondi’de kanalizasyon çalışmaları sırasında işinsal bir doğrultu ile konumlanan duvar parçalarıyla karşılaşılınca tiyatroya ait ilk ipuçlarına ulaşılmış oldu. 1930’lu yıllarda da Eski Saray altında yapılan çalışmalarda, tiyatronun başka bölümleri ile ilgili kalıntılar elde edilerek, Roma tiyatrosu hakkında bütüncül değerlendirmeler yapılabilirdi (Ministero per i beni ...,2000).

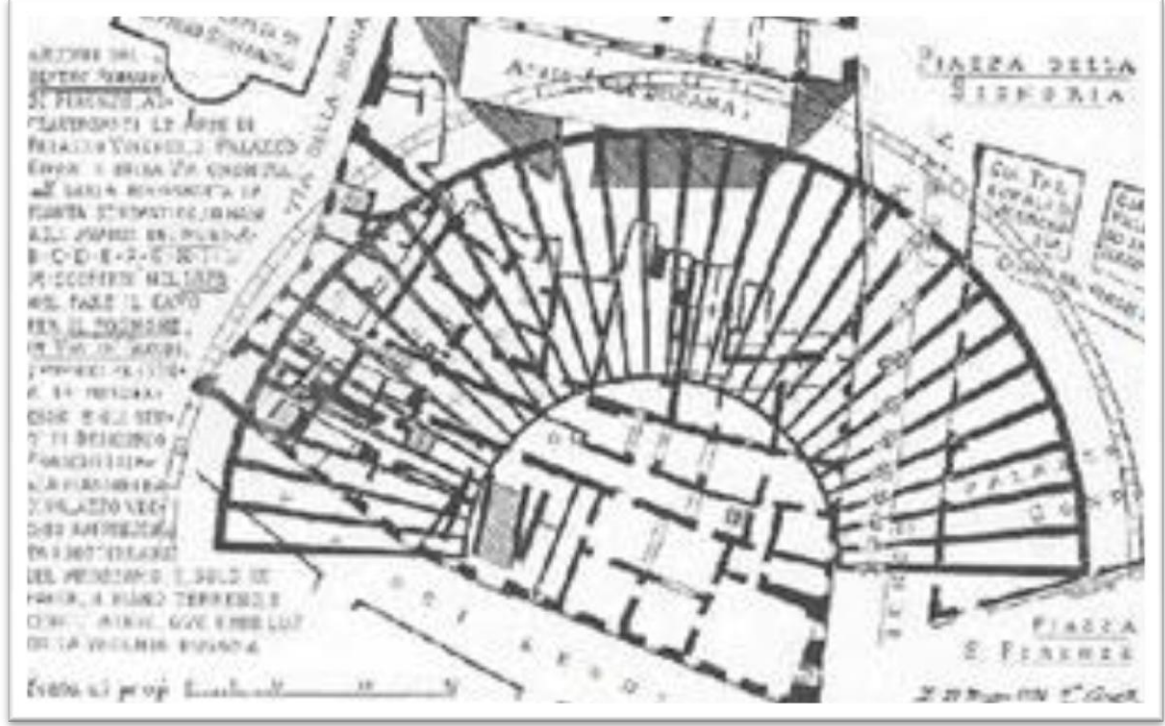

Şekil 5.5.1 Tiyatronun planı. A)1875 yılındaki buluntular B) 1935 yılındaki buluntular (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.5.2 Firenze Com'era Müzesi'ndeki rekonstrüksiyon maketinin tel ile sınırları belirlenmiş saray altında kalıntıları bulunan Roma tiyatrosu ve sol tarafında bulunan hamam kompleksini gösteren fotoğraf (Kılınç, 2009).

Günümüzde hala devam eden çalışmalar ile birlikte kent tarihine ışık tutacak verilere ulaşılabilmektedir. Roma kentindeki tiyatro ve üzerindeki yapılar ile ilişkisi çözümlenirken, Palazzo Vecchio'nun da Rönesans'ta yapılmış ekler gibi farklı dönemlerinin analizleri yapılmaktadır. Böylelikle kentsel müdahaleler günümüze dek olan süreçte daha iyi bir biçimde ortaya konabilmektedir.

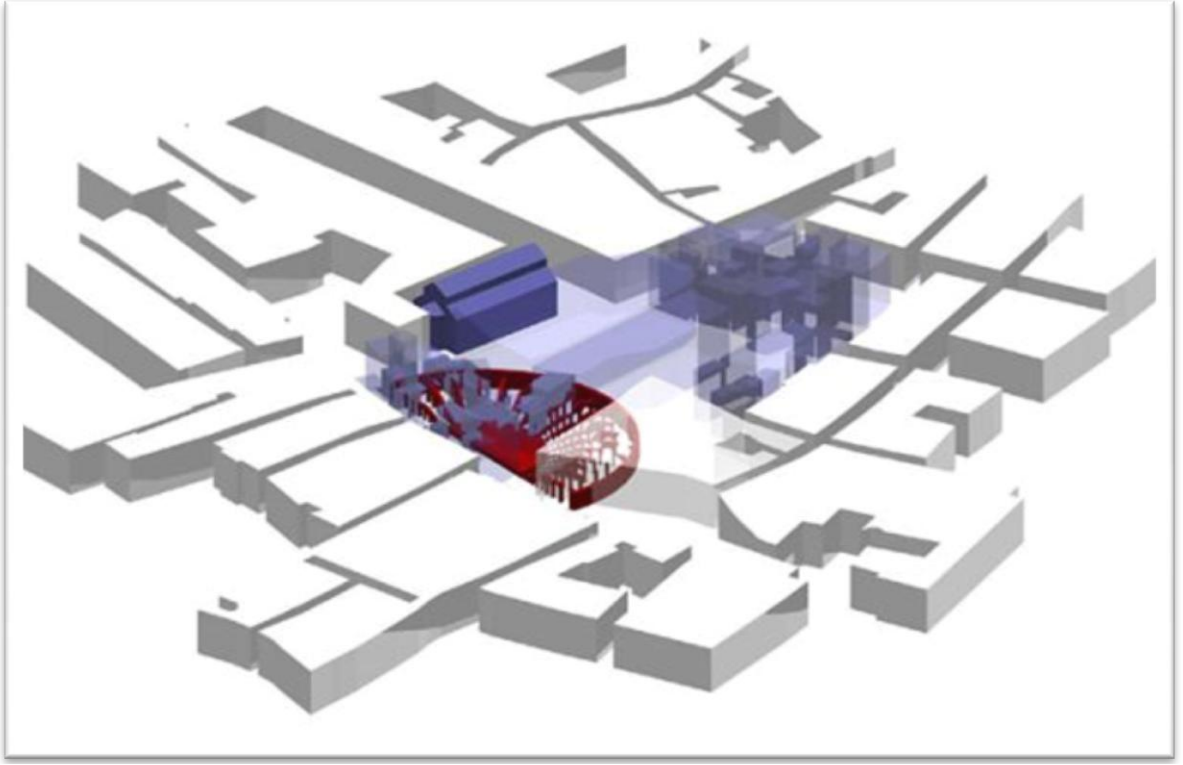
Şekil 5.5.3 Corinto Corinti grubunun açığa çıkan Roma dönemi tiyatrosu kalıntıları ışığında yapmış olduğu plan rekonstrüksiyonu çizimi (Cesati, 2004).

Arkeolojik kazılar ile Florentia kolonisinin yerleştiği Arno kıyısındaki Roma kentinde surların güneydoğuda tiyatro yapısı ile sonlandığı anlaşılmıştır. M.S. I. yy.'a tarihlenen Tiyatro'nun planı tam bir yarım daireye oturmaktaydı. Aynı anda 15.000 kişiyi barındıran kapasitesi * ile Florentia nüfusunun M.S. ilk yüzyılında ne kadar artmış olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Ministero per i beni ...,2000). M.S. V. yy.'da Tiyatronun artık özgün işlevini kaybettiği kazılar neticesinde elde edilen bir başka bilgidir. Bu yüzyılda kenti ağır bir biçimde etkileyen istilalar ve yıkımlar ile Tiyatro da yağmalanmış ve strüktürüne zarar verir bir biçimde müdahalelerde bulunulmuştur. Böylelikle tiyatro yapısı antropojenik ** zararlarla yıkıma terk edilmiştir (Gabrielli, 2008) ***.

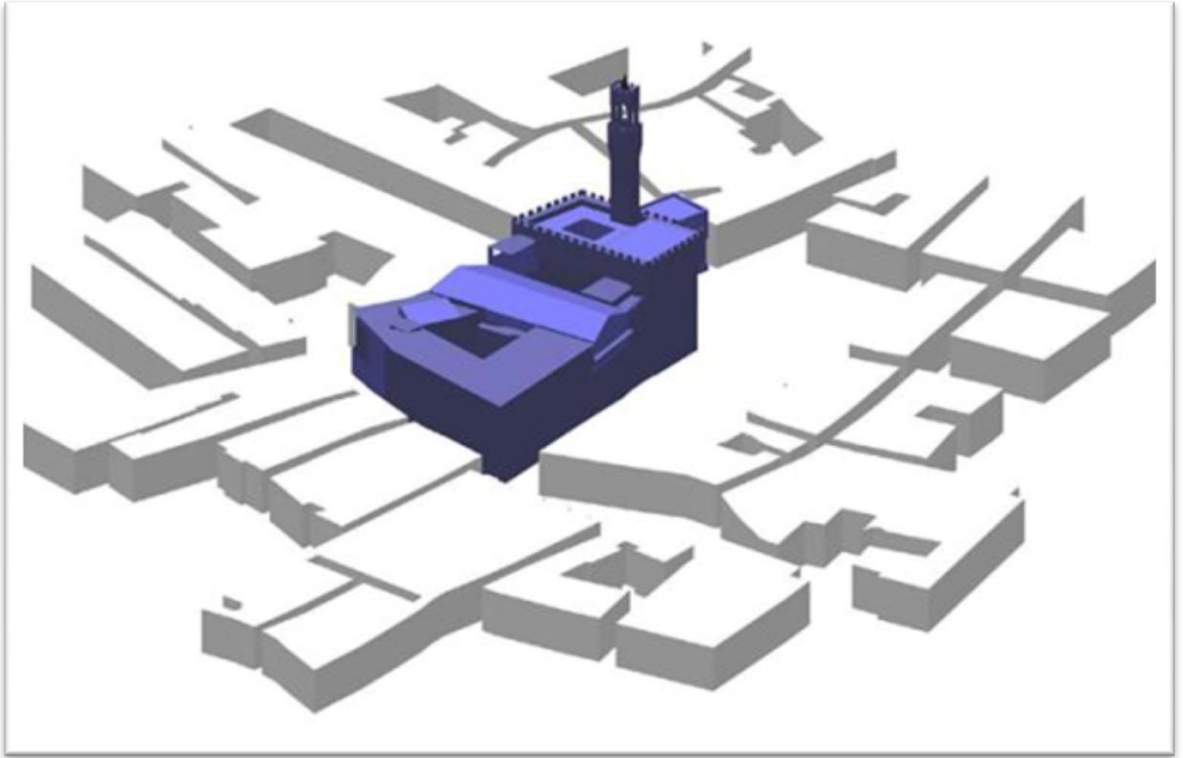
*Yapılan araştırmalara göre Floransa'daki tiyatro, imparatorluğun en büyük kentlerinden olan Roma'daki Marcella tiyatrosu ile aynı kapasiteye sahipti.

** Antropojenik zarar; insan kaynaklı zararlara verilen isimdir.

*** Archeologia per la Toscana grubunun internet sayfası www.archeofirenze.unisi.it de, bu komisyonda bulunan Fabio Gabrielli'nin, kazılar ve tiyatro yapısı hakkında bilgi veren bir yazısı bulunmaktadır.

Şekil 5.5.4 Palazzo Vecchio yapılmadan önce tiyatro ve içerisine yerleşen yapılar ile henüz boşaltılmamış Piazza della Signoria'yı gösteren üç boyutlu bir bilgisayar modeli (www.archeofirenze.unisi.it).

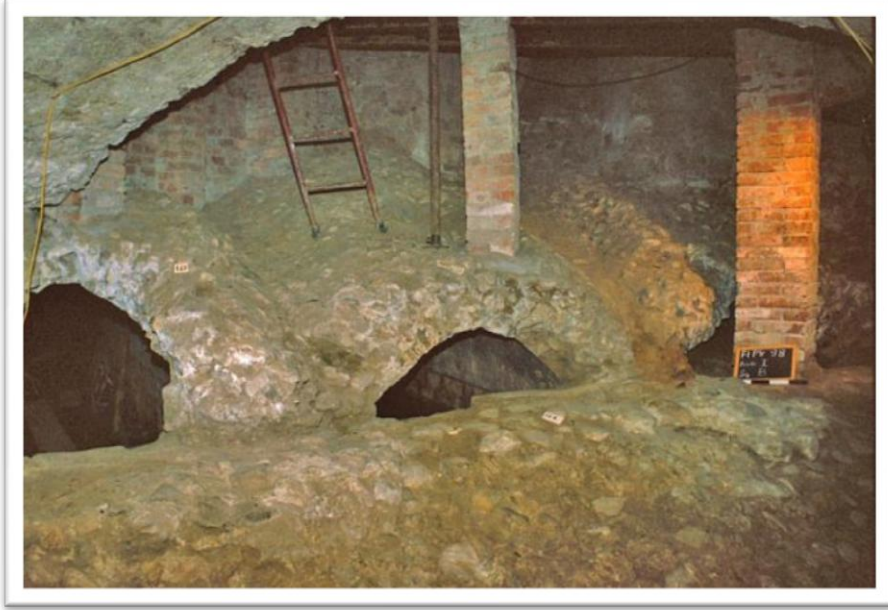
Şekil 5.5.5 XIX. yy. ve XXI. yy. arasında meydan ve saray günümüzdeki yapısı üç boyutlu olarak modellenmiş (www.archeofirenze.unisi.it).

İşlevini yitirmiş ve tahribata uğramış Roma tiyatrosunun içerisine ve çevresine, daha sonraki süreçte değişik boyutlarda yapılar yapılmıştır. 1282 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yeni bir yönetim yapısı ihtiyacı doğmuş ve bu sarayın antik kalıntıların olduğu bu bölgeye yapılmasına karar verilmiştir. Palazzo della Signoria adı verilen sarayın yapımına 1299 yılında başlanabilmektedir. Sarayın inşaatının devam ettiği XIII. yy.da tiyatronun alt kotlardaki henüz yıkılmamış bazı odalar hapisane olarak kullanılmıştır.*

1935 yılında ilk kez Saray'ın içerisinde yapılan kazılarda Tiyatronun başka bir bölümü ortaya çıkarıldı ve güneye doğru bu kalıntıların devam edebileceği anlaşıldı. Palazzo Vecchio'nun altında 1997 yılının Kasım ayında başlatılan kazılarda tiyatro tarihlendirilebilirken, sahne ve oditoryumun boyutu ve konumu belirlenebildi. Floransa'da 1997 yılından beri "Soprintendenza Archeologica della Toscana" (Toskana Bölgesi Arkeolojik Denetimi), "La Direzione Centrale del Ministero dei Beni Culturali" (Kültürel Miras Bakanlığı Merkez Müdürlüğü) ve Siena Üniversitesi Arkeoloji Departmanı işbirliği ile yürütülen çalışmalar ile geçmişte farklı kurumların gerçekleştirdiği arkeolojik kazılardan elde edilen belgeler bir araya getirilmek istenmektedir. "Firenze, Archeologia per la città" (Floransa, kent için arkeoloji) adını alan projede Palazzo Vecchio ve çevresi arkeolojik olarak incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra aynı proje kapsamında, kentte daha önce yapılmış olan kazılar ile ilgili belgeler de bir araya getirilip kentin arkeolojik planı oluşturulmaktadır. Tüm bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan ürünler bir internet sitesinde yayınlanmaktadır. Ayrıca "Firenze Com'era" (Floransa nasıldı?) Müzesi'nde Floransa'nın tarih öncesi, Roma dönemi ve sonrasına dair buluntu, maket, çizim ve resimler sergilenmektedir. Organize edilen geziler ile Palazzo Vecchio altındaki kazılar arkeolog rehberler eşliğinde görülebilmektedir.

Önemli Ortaçağ anıtlarından biri olarak kabul edilen Palazzo Vecchio'nun, altındaki farklı dönem katmanları ile çok boyutlu bir kimliğe sahip olduğu anlaşılmıştır. Antik Roma tiyatrosu ve erken Ortaçağ yapılarının bir arada bulunduğu bu kentsel arkeolojik miras, kentin dönüşüm ve değişim sürecinde değerli bir kesit oluşturmaktadır. Böyle bir potansiyele sahip bölgede yapılan çalışmalar ve sonucunda ortaya çıkan değerlendirmeler yayınlanmalı ve kent ile ilgili araştırmalarda kullanılması sağlanmalıdır. Ayrıca, Saray'ın zemin katında Roma dönemi tiyatrosu ve sonraki dönem yapılarını sergileyen bir müzenin ziyarete açılması da kamunun kentin sahip olduğu tarihsel zenginliği anlamaları açısından etkili olacaktır.

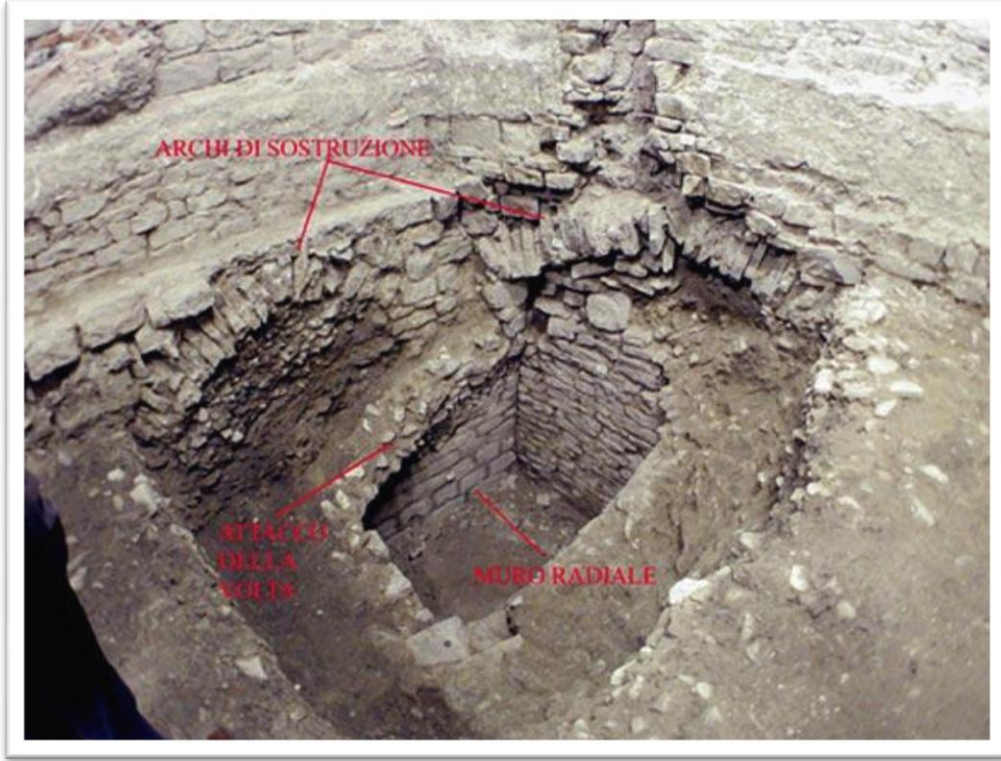
* Floransa'daki Roma tiyatrosunun dönüşümü ile ilgili, www.archeofirenze.unisi.it internet adresinde "Archeologia per la Toscana" grubunun yürüttüğü kentsel arkeoloji çalışmaları ile ilgili yayınlardan yararlanılmıştır.

Şekil 5.5.6 1998 yılında yapılan kazılardan çekilmiş bir fotoğraf. Tiyatronun tonozları üzerine gelmiş daha geç dönem yapılarına dair taşıyıcı elemanlar görülmekte (www.archeofirenze.unisi.it).

Şekil 5.5.7 Palazzo Vecchio altındaki arkeolojik kazılara ait bir fotoğraf. Fotoğrafın ortasında görülen Roma tiyatrosunun ışınal odalarından biri (www.archeofirenze.unisi.it).

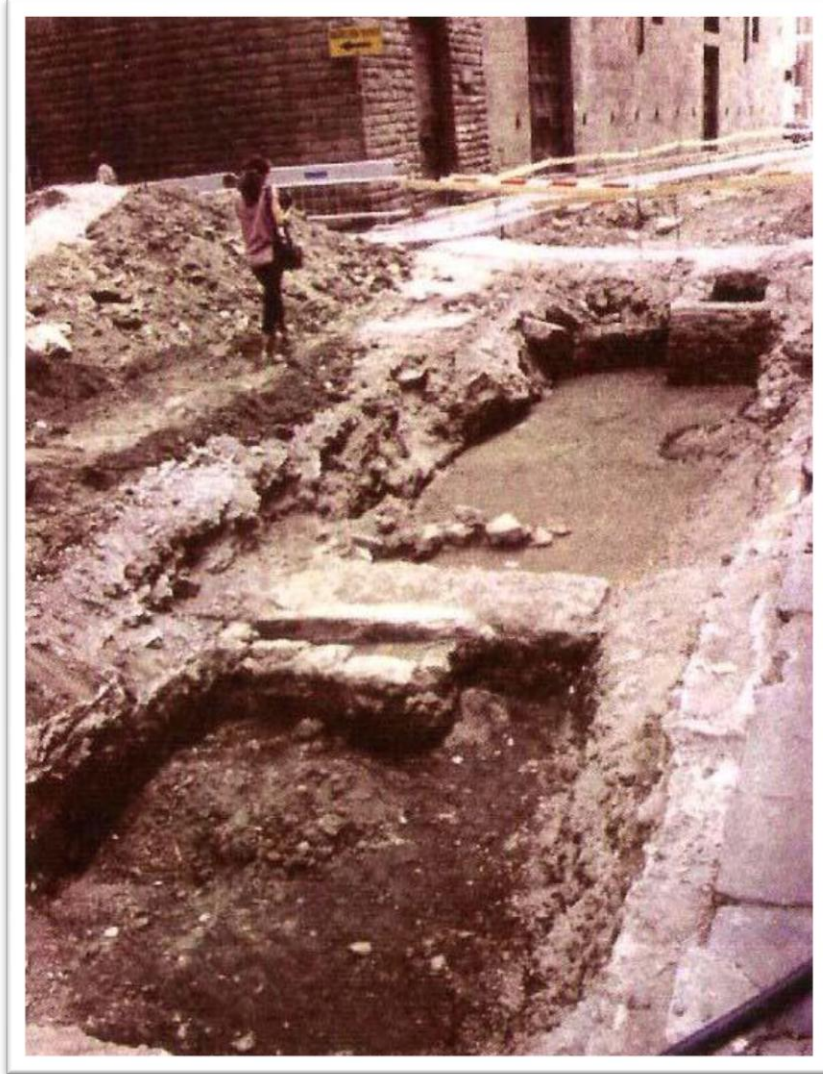
Şekil 5.5.8 Palazzo Vecchio kazılarından bir başka fotoğraf. Muro radiale: Tiyatronun iç duvarlarından biri, Atacco della volta: tiyatro tonozuna yaslanmış, Archi sostruzione: erken Ortaçağ döneminde yapılan kemerler (www.archeofirenze.unisi.it).

Şekil 5.5.9 Bu fotoğrafta ise Tiyatro yapısındaki bir tonoz görülebilmekte (www.archeofirenze.unisi.it).

5.6 Via Del Proconsolo

Floransa'da Roma dönemi izlerinden bir tanesi de tarihi kent merkezinde, Piazza San Firenze'nin kuzeyinde, Via del Proconsolo'nun başlangıcında bulunmaktadır. Bu sokakta karşılaşılan kalıntıların diğerleri gibi üzeri çalışma sonrasında kapatılsa da, farklı bir ifade yöntemi ile, sokak kaplamasında vurgulanmıştır.

Şekil 5.6.1 Kazılar sırasında sokağın durumu (Comune di Firenze, 2009).

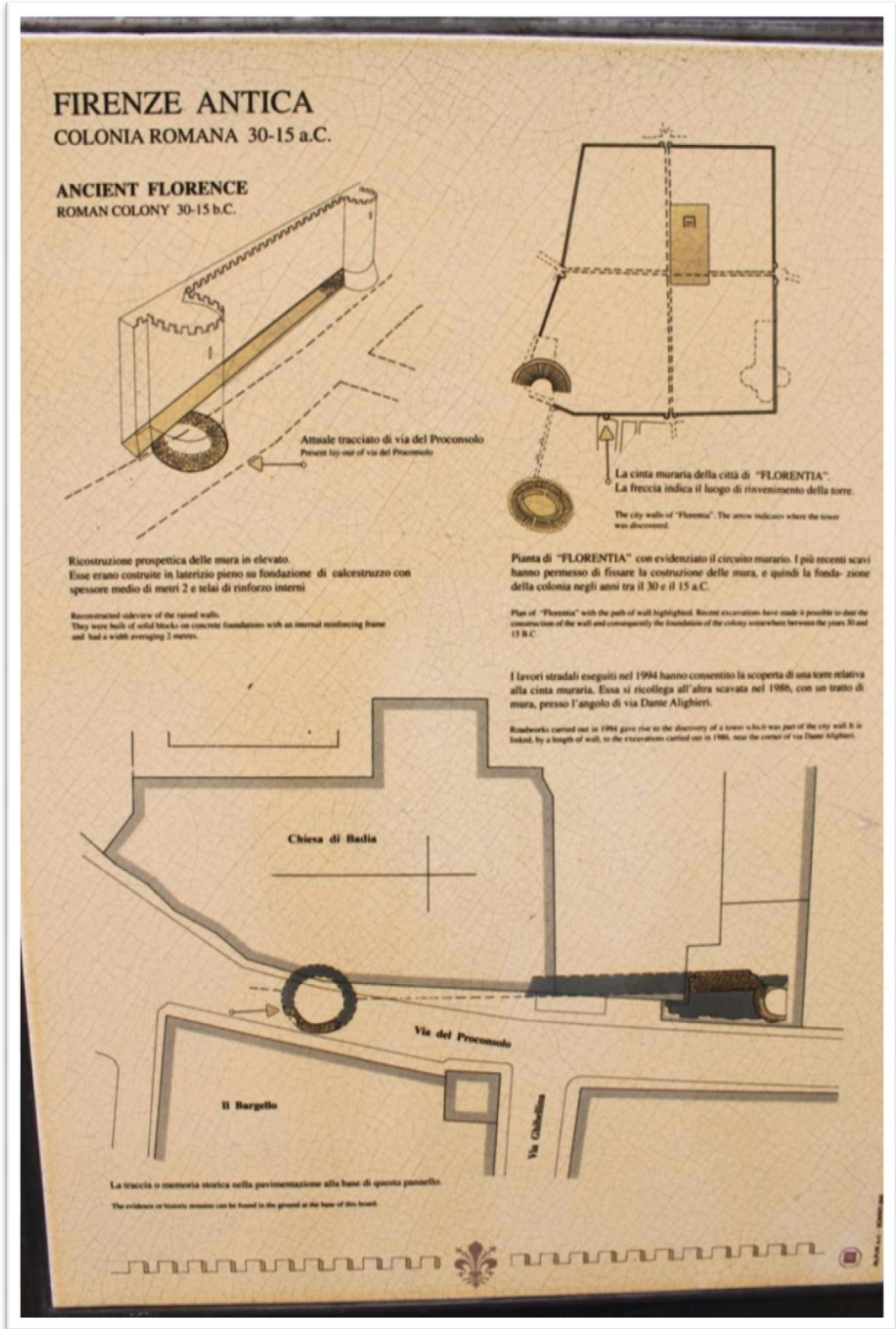
Roma kenti kurgusunda kent surlarının doğu yakasındaki duvarın bu akstan geçtiği tahmin edilmekteydi. 1886 yılında Via Dante Alighieri Sokağı ile Via Dei Proconsolo'nun kesiştiği noktada yapılan bazı kazılarda silindirik bir kule ve duvar izlerine rastlanıldığı bilinmektedir. 1994 yılında Via Del Proconsolo'da yapılan onarım çalışmaları sırasında kule kalıntılarının bulunmasıyla burada arkeolojik kazılar başlatıldı. Yapılan belgeleme ve değerlendirme işlemleri ile de Roma duvarına ve kulelerine ilişkin daha detaylı bilgiler elde edilebildi (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.6.2 Via del Proconsolo’da Roma dönemi duvarındaki silindirik kulenin plan olarak izi döşemede gösterilmektedir (Polat, 2010).

Kazı çalışmaları ve belgeleme işlemleri bittikten sonra bu kulenin yoldaki izdüşümü döşeme kaplamasındaki doku farklılığı ve çevresindeki metal hat ile ifade edilmiştir (Şekil 5.6.2). Aynı zamanda kaldırımda bulunan bir bilgilendirme tabelasında Roma kenti kurgusunun ana hatları ve duvar izleri içerisinde bu izin yeri anlatılmaktadır (Şekil 5.6.3).

Birçoğu toprak altında kalmış olan Roma dönemi kalıntılarının sadece özel izinlerle ya da özel müze girişleri ile görebilmek ile birlikte, kamu mekanlarındaki kolay sunum ve anlatımlarla insanların bilgilendirilmeleri sağlanabilir. Arkeolojik kalıntıların üzerini tekrar toprak ile örtmek koruma açısından tartışılacak bir konu olsa da Via del Proconsolo’daki bu örnek Floransa’nın Roma dönemini vurgulaması açısından önemlidir.

Şekil 5.6.3 Via del Proconsolo'da bulunan iz hakkındaki bilgilendirme tabelası (Polat, 2010).

5.7 Amfitiyatro

Güncel Floransa kentine ulaşmış belki de en farklı Roma dönemi izi, amfitiyatronun izidir. Via del Proconsolo'dan doğuya doğru ilerlendiğinde, yani Roma kent duvarlarının dışına çıktığında Roma kentinin bir anıt yapısı amfitiyatronun bulunduğu yere gelir. Floransa'nın dokusu plan olarak incelendiğinde, çizgisel sokaklar ve dörtgen yapı adaları arasında Piazza Santa Croce'nin batısında bulunan ve elips şeklini tamamlayan üç yapı adası hemen dikkati çekmektedir (Ek 2). Bir başka deyişle amfitiyatronun formu, üzerine yapılmış Ortaçağ yapılarının oluşturduğu sınır ile günümüze gelebilmiştir.

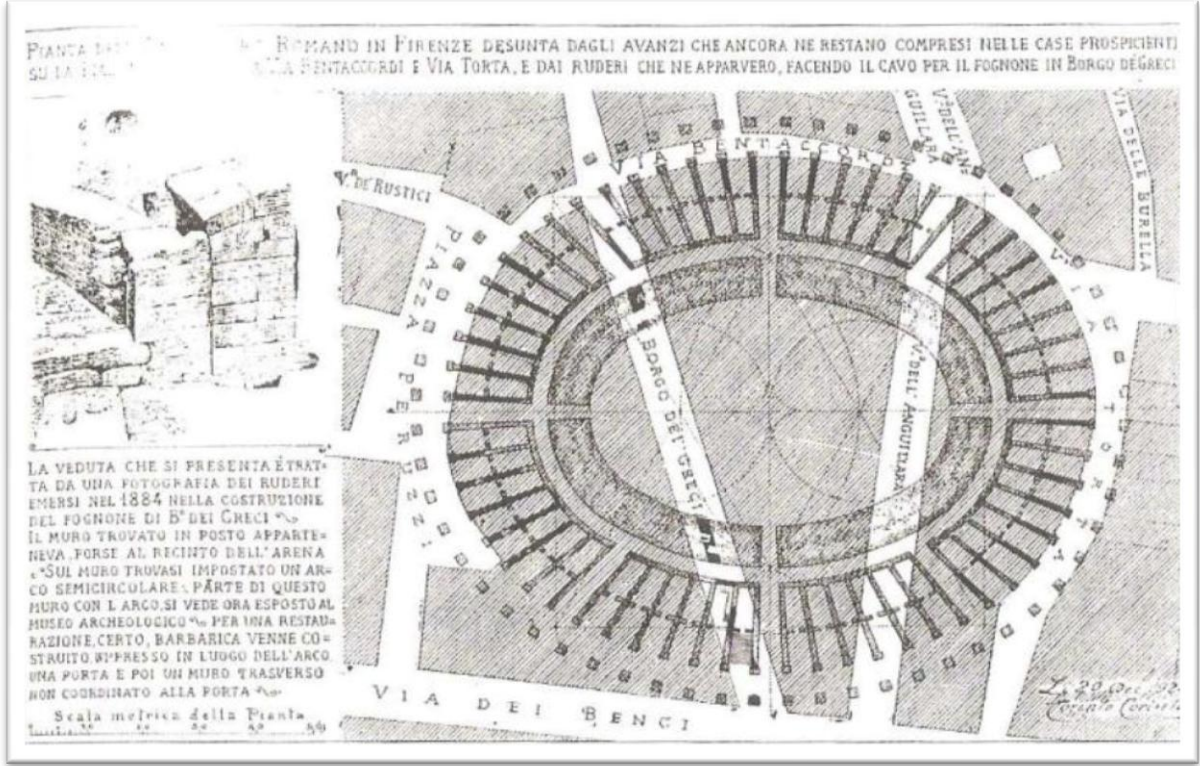

Şekil 5.7.1 Hava fotoğrafından amfitiyatronun sınırlarını takip eden yapı adasının görünümü (www.maps.google.com).

Burada bir amfitiyatro olduğu tahmin ediliyor olsa da görülebilen ilk izlerle XIX. yy.da ulaşılmıştır. 1887 yılında Borgo dei Greci'de yapılan kanalizasyon çalışmaları sırasında amfitiyatronun bazı kalıntıları açığa çıkmıştır. Sonrasında yürütülen arkeolojik kazı çalışmaları ile yapının konstrüksiyonu ve boyutları belirlenmek istenmiştir (Ministero per i beni ...,2000).

Sadece XIX. yy.'daki kentsel müdahaleler sırasında amfitiyatro kalıntılarının bir kısmı açığa çıkarılıp incelenebilmiştir. Bu incelemeler ile M.S. ilk yy.'da gelişerek büyüyen Fiorentia'nın kent duvarları dışına inşa edilmiş yapılarından birisi olan amfitiyatro hakkında bazı bilgiler elde edilebildi. Kuzeydoğu ile güneybatı ekseninde yönelmiş elips bir plana oturan yapı, klasik Roma amfitiyatrosu özelliklerini taşımaktaydı. Uzunluğu 113 metre, genişliği ise 90 metre olarak belirlenen tiyatronun 20.000 kişilik izleyici kapasitesine sahip olduğu tahmin

edilmektedir. Uzmanlar tarafından yapım tekniği ve malzemeleri incelenerek, Amfiteyatro'nun M.S. II. yy.ın ilk yarısına tarihlendiği sonucuna varılmıştır (Ministero per i beni ...,2000).

Şekil 5.7.2 Borgo Dei Greci’de yapılan kazılar sonucunda Corinto Corinti grubu tarafından çizilen plan rekonstrüksiyonu (Cesati, 2004).

Sadece maddesel kalıntılar ya da mekansal izlerin dışında kentte bazen de tarihi mekan isimleri de bölgenin geçmişine referans verebilmektedirler. Via dell’Isola (Ada Sokağı) , Via Dell’acqua (Su Sokağı) Roma döneminde henüz drene edilmemiş sulu topraklar ile ilişkilendirilirken, Latince ve Grek anlamı dairesel karşılık gelen bir sokak ismi olan Via del Parlascio ismi de Amfiteyatro ile ilişkilendirilmektedir. Bazı sokaklardaki ön isim Via yerine “Borgo” yani köy kelimesinin kullanılması ise, Roma kent duvarlarının dışının köy olarak kabul edilmesinden ileri geldiği düşünülmektedir. Bu kabuller Ortaçağda da devam ettirilmiş ve modern kentte korunmuş isimler olarak günümüze gelebilmişlerdir (Ministero per i beni ...,2000).

Ortaçağa harap bir şekilde gelen Amfiteyatro’nun içerisine yapılar konumlanmaya başlamıştır. Ortaçağdaki yoğun yapılanma sonrasında da amfiteyatro kalıntıları toprak altında kalmış, fakat üzerine yapılan binalar sayesinde sınırları korunabilmiştir. XIII. yy.’da Piazza Santa Croce’nin oluşumu sırasında doğu yönündeki cephesi meydana paralel olacak biçimde

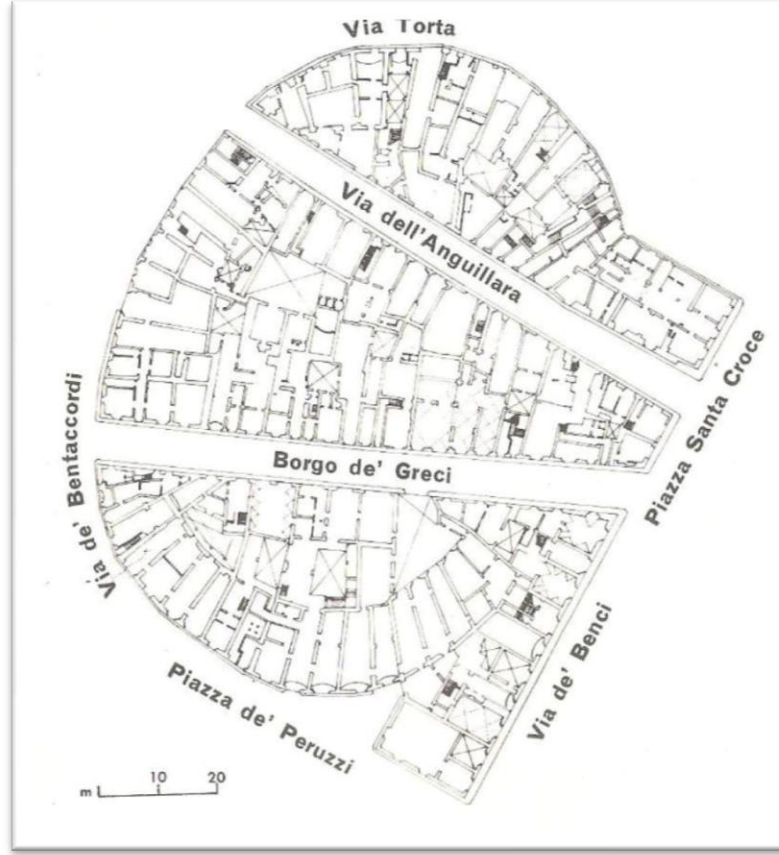
dairesel hatları düzleştirilmiştir. Böylece ada tam elips şeklini bu dönüşüm esnasında kaybetmiştir (Şekil 5.7.4).

Şekil 5.7.3 Amfiteyatronun sınırlarına konumlanan yapı adası çevresindeki sokaklardan biri olan Via Torta'dan güncel bir fotoğraf (Polat, 2010).

XIV. yy.a gelindiğinde Tiyatro'dan kalan karanlık ve sağlıksız mekanların zindan olarak kullanıldığı, yapının dönüşümü hakkındaki bir başka tezdır. XIX. yy.'da kentteki

rehabilitasyon çalışmaları sırasında Piazza Della Signoria ile Piazza Santa Croce arasında, bu elips dokuya zarar verecek biçimde bir cadde fikri projelendirilmiş, fakat uygulanmamıştır.

Şekil 5.7.4 Yapı adasının güncel planı (Fanelli, 1988).

XIX. yy.'da kentte yapılan hızlı müdahaleler sırasında programsız olarak yapılan kazılar dışında, Amfitiyatro'ya ilişkin planlı ve daha kapsamlı bir çalışma yürütülmemiştir. Ancak, kent haritalarından açıkça kendini gösteren ve yürürken kolaylıkla algılanabilen bu dairesel izi ve bu izin geçmişini ortaya koyan, daha derin çalışmalar yapılmalıdır. Günümüzde gelinen teknolojik kolaylıklarla bu daha da mümkün bir hale gelmiştir. Kısa vadede bölgeye Amfitiyatro'yu tanıtan bir sokak tabelası konularak buradaki dairesel formun Roma dönemine dayandığı ifade edilebilir.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu yüksek lisans tezinde, Rönesans'ın doğduğu yer olarak tanınan İtalya'nın Floransa kentinin Roma dönemi ve günümüze gelen izleri ele alınmıştır. Arka planda kaldığı düşünülen Roma dönemi kentinin kuruluşundan günümüze yaşanan dönüşüm araştırılmıştır. Esas olarak, yüzyıllar içerisinde yapılan müdahaleler ile günümüze gelebilen izler ve kent kimliğine etkilerinin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Floransa'nın kökleri, diğer pek çok tarihi kentlerde olduğu gibi antik çağlara dayanmaktadır. Bölgede tarih öncesi kavimlerden izlere ulaşılmış olursa da, kent yaşamına Romalılar zamanında başladığı düşünülmektedir. M.Ö. I. yy.'da 'castrum' planı temellerine göre kurulan kentte, M.S. II. yy.da imparatorluğun yükselişi ile ilk müdahaleler gerçekleştirilmiş ve anıtsal mimarisi ile klasik bir Roma kenti görünümü elde edilmiştir.

Roma dönemi kentinin plan kurgusu, günümüzde Floransa'nın hava fotoğrafından algılanabilen başlıca izlerdendir. Antik kentin planı, aynı merkez etrafında gelişen kentin tarihi çekirdeği olarak korunabilmiştir. Ortaçağda artan yapısal yoğunlaşma karşısında önlemler alınmış, yatayda ve düşeyde sınırlamalar getirilmiştir. Ayrıca, modernizm ile birlikte kentsel gelişim önceden hazırlanmış projeler çerçevesinde gerçekleştirildiğinden, tarihi kent çekirdeği ve sınırları oran olarak korunabilmiştir. Kültürel ve ekonomik yapısından dolayı kentin çok büyüyerek bir metropol haline gelmemesi de, tarihi doku için bir avantaj olarak görülebilir. Bu gibi nedenlerle, günümüzde Floransa'nın tarihi merkezinde yürünülen sokaklar Roma dönemi kenti sokaklarına referans verebilmektedir (Ek 1).

İmparatorluğun çöküşü ile birlikte istilaların yaşandığı kent büyük yıkımlara sahne olmuştur. Ardından Hıristiyanlığın kabulü de kentte değişimlere sebep olmuştur. Yönetim ya da din değişmiş olsa da Roma kenti ile bağlar tamamen koparılmamıştır. Kentlerin, savaşlar gibi bilinçli ya da doğal felaketler gibi bilinçsiz yıkımları ile, geçmiş dönem kalıntıları tamamen yok olabilmektedir. Kesintiye uğramamış bir kent tarihi sürekliliği içerisindeki dönüşümünü, fiziksel ve kültürel etkileşimleri ile birlikte gerçekleştirir.

Floransa'nın Roma dönemi izlerine yapılmış en büyük tahribat XIX. yy.daki kentsel müdahalelerdir. Bu müdahaleler, o döneme dek toprak altında kalarak korunabilmiş Roma dönemi kalıntılarının belgelenebilmeleri açısından bir avantaj oluşturmuştur. Ancak, kent içi arkeolojik verileri hakkında genel bir yaklaşımın bulunmaması nedeni ile bu kalıntıların kentin kültürel birikimindeki yerleri tam olarak ortaya konamamış ve de korunmaları sağlanamamıştır. Yeni kurulan ülkedeki modern kent yaratma düşüncesi ve Ortaçağ anıtları

üzerine yoğunlaşan koruma yaklaşımları ile Floransa'yı harap göstereceği düşünülen antik doku katmanları temizlenmiştir. Ne yazık ki, Floransa'nın başkent olması sürecinde yürütülen rehabilitasyon çalışmaları sırasında Roma dönemi kenti kalıntılarının neredeyse yarısı yok edilmiştir. Açığa çıkarılan arkeolojik verilerin belgeleri günümüzde çeşitli arşiv ve müzelere yayılmış vaziyettedir. Kurtarılabilen bazı kalıntılar ise Arkeoloji Müzesinde kente referans vermeyen kopuk parçalar şeklinde sergilenmektedir. Bazı kişisel girişimlerin dışında Roma döneminin kent içerisinde değerlendirilmesine yönelik bir yaklaşım söz konusu olmamıştır. Roma dönemi kalıntıları kentsel arkeolojik veriler olarak görülmeyip, bütüncül bir koruma ve değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapılmamıştır.

Avrupa genelinde kentsel arkeolojik veriler ile ilgili ilk öneriler, II. Dünya Savaşı sonrasında üretilmeye başlanmıştır. Sonrasında koruma kavramlarının genişlemesi ve disiplinlerarası çalışmanın gerekliliğinin anlaşılması ile XX. yy.da Avrupa genelinde "kent arkeolojisi" kavramının da üzerinde durulmuştur. Kavramsal gelişmeler ile birlikte Floransa'da daha programlı arkeolojik çalışmalar yapılmaktadır. Günümüzde hala devam eden arkeolojik kazılar ve araştırmalar ile kentin tarihi katmanları çözümlenmeye çalışılmaktadır.

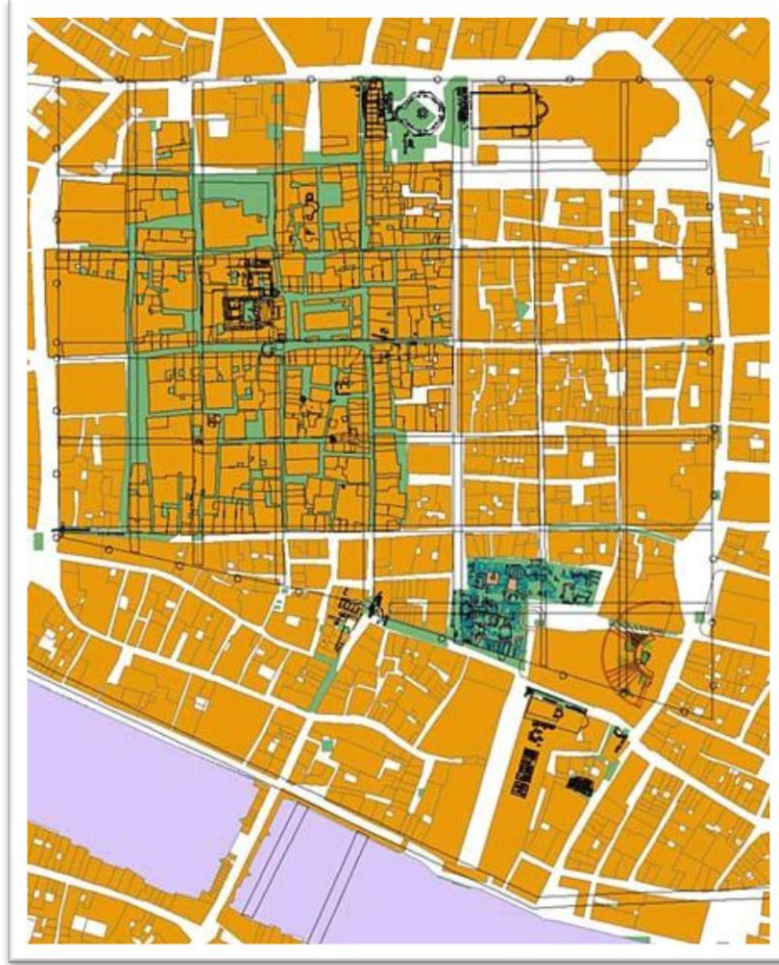
1930'lu yılların sonlarından itibaren tarihi merkezde yaklaşık elli kadar kazı çalışması yürütülmüştür. Küçük bir alan ya da kurtarma maksadıyla yapılmış kazıların yanı sıra Piazza Della Signoria, Duomo, Palazzo Vecchio, Uffizi Sanat Galerisi, Via Castellani ve Via Del Proconsolo gibi daha büyük mekanlar ve anıtsal yapılarda da çalışılmıştır. "Archeologia per la citta" adı altında yürütülen proje kapsamında yapılan çizimler, analizler ve üç boyutlu modelleme çalışmaları bir internet sitesinde yayınlanmaktadır. Bu proje ile birlikte, kentin diğer bölgelerinde yapılmış arkeolojik çalışmalar da toparlanarak Roma dönemi Floransa'sı hakkında genel değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca, devam eden kazılar hakkında medyada sık sık haberlere yer verilmesi ve bu çalışma alanlarına arkeolog rehberler eşliğinde geziler organize edilmesi ile son zamanlarda kamunun da Floransa arkeolojik mirasına olan ilgisinin artması sağlanmıştır.

Yine de kentin tarihi merkezi Ortaçağ duvarlarının iç bölgesi olarak değerlendirildiğinde, bu alanın sadece % 15'i gibi bir alan katmanlar halinde kazılabildiği hesaplanmaktadır. Yapılan tüm bu çalışmaların % 1 gibi küçük bir kısmının akademik çevrede yayını yapılabildiği *.

Kentin arkeolojik açıdan incelenmesindeki eksik kalan bir diğer taraf ise, Antik dönemden Rönesans'a kadar elde edilen verilerin bir arada değerlendirilememesidir. Antik dönem ile ilgili üretilen dokümanlar giderek bulmacanın parçaları şeklinde başka yerlere yayılmaya

* Floransa'daki arkeolojik kazılara dair bu oranlar www.archeofirenze.unisi.it sayfasındaki verilerden alınmıştır.

devam etmektedir. Bu yüzden bilimsel araştırmalar için kentin geçmişi hakkında tüm verilere ulaşmak ve bütüncül değerlendirmeler yapmak zordur.

şekil 6.1 XIX. yy. müdahalelerinden önceki tarihi kent planında yeşil renk ile arkeolojik kazıların ve sokaklar üzerinde Roma kent kurgusunun gösterimi (www.archeofirenze.unisi.it).

Floransa gibi tarihi kentlerde, öncelikle antik izlere nasıl yaklaşılması gerektiği belirlenmelidir. Daha önce yapılmış kazıları da içeren bir kent haritasının oluşturulması ve ortak bir sisteme tüm arkeolojik verilerin girilmesi hem bu antik dönem hakkında daha çok bilgi edinilmesini sağlar, hem de kent bütününde arkeolojik miras bakımından potansiyel bölgeler ortaya konabilir. Böylelikle tarihi merkezdeki arkeolojik kazı yapılması gereken yerler öngörülerek, herhangi bir çalışmada karşılaşılacak kalıntılar ile ilgili değerlendirmeler önceden yapılabilir.

Kent içi arkeolojik mirasın korunması ise sadece kalıntıların ortaya çıkarılıp belgelenmesi ile gerçekleşmemektedir. Bu buluntuların kent tarihi içerisindeki rolleri anlaşılmalı, kent için önemleri ortaya konmalıdır. Kent içi buluntularını kent dışı buluntulardan farklı anlaşılarak bu objelere sadece müzede sergilenebilecek elemanlar gözü ile bakılmamalıdır. Ayrıca, tüm tarihi eserlerin korunmasında olduğu gibi, kent içerisindeki katmanlara din ve siyaset gibi

önyargılardan arınılarak, objektif bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır. Kent tarihindeki farklı dönemlerin kent için eşit önemler taşıdığı unutulmamalıdır.

Roma dönemi arkeolojik mirası, Floransa'nın kültürel birikiminde çok önemli bir yere sahiptir. Bu önemin iyi bir şekilde ifade edilebilmesi için Roma kalıntılarını ve diğer dönem katmanlarını koruma yöntemleri belirlenmelidir. Kazı yapılan alanlarda açığa çıkarılan arkeolojik mirasın belgelenmesinden sonra tekrar üzerinin kapatılması bir koruma yöntemi olarak düşünülebilir. Fakat kent yaşamının elverdiği boyutta buluntular müze yerine, açığa çıkarıldıkları mekanlarda korunmalı ve kamu ile paylaşılmalıdırlar. Arkeolojik kalıntıların sergilenmesinde de değişik yollara başvurulabilir. Ziyaretçiler için tek başına ifadesiz olan antik dönem yapı parçaları, özgün yerinde, görsel araçlar ve üç boyutlu restitüsyonlarla sunulabilirler. Ayrıca, halkın yoğun olarak kullandığı, sokalar ve meydanlar gibi kentsel boşluklarda, döşemelerin bir bölümünün açılması ile günümüzden antik döneme ulaşan bir kesit güncel kent yaşamına dahil edilebilir.

Çağımızın gelişen teknolojisi ile kalıntıların belgelenmesi, envanter oluşumu gibi aşamalarda kullanılan bilgisayar destekli araçlar ve programlar çok büyük kolaylık sağlamaktadır. Yeni malzemeler ve inşaat teknikleri ile de birçok uygulama mümkün hale gelmiştir.

Türkiye'de de pek çok kent, arkeolojik miras bakımından büyük bir zenginliğe sahiptir. Fakat hala bu mirasın değeri anlaşılamadığı gibi bu konudaki koruma kuralları da bir engel olarak görülmektedir. Bazı yerel yönetimler ve uygulayıcılar ne yazık ki kentsel arkeolojik verilere duysız kalmaktadırlar. Öte yandan, Türkiye'deki kentler, Avrupa'daki gibi bir II. Dünya Savaşı sonrası süreci yaşamamış, ya da büyük kentsel müdahalelere maruz kalmamıştır. Dolayısıyla da kentsel arkeolojik verilere genel bir koruma yaklaşımı geliştirilememiştir. Uluslararası kurum ve kuruluşların getirdiği kriterler ve akademik girişimler ile kentsel arkeolojik veriler konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Son dönemlerde tarihi kente olan ilginin artması da kent arkeolojisi konusuna eğilimi arttırmıştır.

Floransa kent arkeolojisi bakımından, kalıntılar ile erken karşılaşılması, geçmişte çok fazla doküman üretilmiş olması, takip edilebilen bir ölçekte dokuya sahip olması ve son dönemlerde disiplinlerarası çalışmaların artması gibi pek çok avantaja sahiptir. Türkiye'nin geçmişte birçok döneme ev sahipliği yapmış olan ve kentsel arkeolojik miras bakımından büyük bir zenginliğe sahip bir kent olan İstanbul, kent arkeolojisi bakımından ele alındığında bu gibi avantajlar söz konusu olmamaktadır. Kent sınırları antik dönemde bile çok geniş olan İstanbul, günümüzde de büyük bir metropoldür ve bu yüzden kentsel arkeolojik veriler bağlamında birçok problem yaşamaktadır. Henüz arkeolojik bir envanterin

oluşturulmamasının da etkisi ile kalıntılarla genellikle rastlantısal olarak karşılaşmakta ve de sonrasında kurtarma kazıları gerçekleştirilmektedir. “Marmaray Projesi” sürecinde ortaya çıkan ve kent için büyük bir değeri olan katmanlar da kurtarma kazısı kapsamında incelenmektedirler. Yoğun kent hayatı devam ederken bu kazılar, trafik, mekan kullanımı, inşaat uygulamaları gibi konulara engel olarak görülmektedir. Çok uzun süren, etrafı paravanlarla çevrili kapalı kazı çalışmaları yerine, daha çok paylaşımın olabileceği görülebilen kazılar, sadece akademik yayınlarla değil, medya yardımı ile de kentsel arkeoloji konusunda halkın bilinçlendirilmesi sağlanabilir. Akademik çevrelerce yapılacak çalışmaların da arttırılması ile tarihi kentin tek bir yapı ya da arkeolojik kalıntı yerine bir bütün olarak korunmasının sağlanması düşüncesi yaygınlaştırılabilir. Ayrıca, tarihi mirasa önem veren yönetimlerin ve koruma kurumlarının yaptırımları ile uygulamalarda yüklenici ve mimarların da sorumlulukları belirlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Aydeniz, N. E., (2009), “Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’deki Yansımaları”, Journal of Yasar University, 4(16): 2501-2524.
- Balzetti Steiner, G., (2001), Firenze Disegnata, Alinea Editrice, Firenze.
- Belge, B., (2004), “Çok Katmanlı Tarihi Kent Merkezlerinin Yönetimi: Kentsel Arkeoloji ve Planlama”, Planlama 2004(4): 48-56.
- Bilgin Altınöz, G., (1996), “Çok Katmanlı Kentteki Tarihsel Katmanlaşmayı Çözümlemek: Kent Arkeolojisi”, <http://www.metropolistanbul.com>.
- Boethius, A. ve Ward Perkins J. B., (1970), “Etruscan and Roman Architecture”, Penguin Books, Great Britain.
- Bricoli, A, Cecchi, C, Chelini, B, Pagnotta, L, Pruneti, P ve Sframeli, M., (1989), Il Centro di Firenze Restituito, Alberto Bruschi Editore, Firenze.
- Calsen, J, Orsted, P. ve Skysgaard, J., (Ed), (1993), “Landuse in the Roman Empire”, Accademia di Danimarca, Rome.
- Cavaglieri, G., (1949), ”Outline for a History of City Planning. From Prehistory to the Fall of the Roman Empire: IV. Etruscan and Roman”, The Journal of the Society of Architectural Historians, Society of Architectural Historians, 1949(3-4): 27-42.
- Cesati, F., (2004), Firenze Antica, Newton&Compton Editori, Roma.
- Comune Di Firenze, (2009), “Memorie Dal Sottosuolo”, Firenze.
- Council of Europe, (1969), “European Convention On The Protection Of The Archaeological Heritage”, London.
- Council of Europe, (1999), “Cultural Heritage, Report on the Situation of Urban Archaeology in Europe”, Germany.
- Council of Europe, (2000), “European Code of Good Practice: Archaeology and the Urban Project”, Strasbourg.
- Davidsohn, R., (1956), Storia Di Firenze: Le Origini, Sansoni Editore, Firenze.
- Dezzi Bardeschi, M., (2006), Firenze- Architettura città Paesaggio, Mancosu Editore, Roma.
- Doyduk, S., (2006), “Kentsel Katmanların Boşluklar Aracılığıyla Korunması”, Mimarist, 2006(19): 84-88.
- Doyduk, S., (2006), ”Kentsel Korumada Süreklik Kavramına, Tamamlayıcı Bir Bilgi Üretme Aracı Olarak Kentsel Arkeoloji Disiplinine Yenikapı Limanı Örneği Üzerinden Bir Bakış...”, <http://www.metropolistanbul.com>.
- Erder, C., (1999), Tarihi Çevre Kaygısı, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Erder, C., (2007), Tarihi Çevre Bilinci, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Erdönmez, M. E. ve Haznedar B., (2006), “Açık Kamusal Alan Kullanımında İki İtalyan Örneği: Piazza Del Campo ve Piazza Della Signoria”, Mimarist, 2006(19): 77-83.
- Fanelli, G., (1985), La Citta Nella Storia D’Italia-Firenze, Laterza, Roma.
- Federico, P. ve Pompilio, F., (1997), Osservazione sula Centuriazione del Soletto; Metodologie di Catalogazione dei beni Archeologici, Lecce, Italia.

- Hardie, C., (1965), “The Origin and Plan Of Roman Florence”, The Journal of Roman Studies, Society for the Promotion of Roman Studies 1965/(55):122-140.
- Malesci G., (2007), “Itinerario attraverso la Firenze Romana”, www.tuscanyiloveyou.com.
- Mazzucconi, V., (1985), La Città Nascente, Dedalo, Bari.
- Ministero per i Beni e le Attività Culturali Soprintendenza, (2000), Archeologica della Toscana, Sezione Didattica, “Firenze Romana, La Colonia Romana di Florentia: un Itinerario Didattico”, www.comune.firenze.it.
- Mutlu, B., (2001), Mimarlık Tarihi Ders Notları, Mimarlık Vakfı Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Orefice, G., (1986), Rilievi e Memorie Dell’antico Centro di Firenze; 1885-1895, Alinea Editrice, Firenze.
- Özcan, Z., (2006), “Planlamada Disiplinler Arası İlişkiler ve Kentsel Arkeolojinin Yeri”, Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2006(21-4):681-687.
- Istituto di Restauro dei Monumenti, (1974), Firenze, Studi e Ricerche sul Centro Antico, Nistri-Lischi, Pisa.
- Roth, L. M., (2002), Mimarlığın Öyküsü, Çeviren Ergün Akça, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Rubinstein, N., (2004), Studies in Italian history in the Middle Ages and the Renaissance, Giovanni Ciappelli, Edizioni di Storia e Letteratura, Roma.
- Sgro, J., (2009), “Invisible city: Roman Florentia”, www.theflorentine.net.
- Simonis, P. ve Shugaar, A., (1999), Florence: a Complete Guide to the Renaissance City, Touring Club Italiano, Milano.
- Thorpe, M., (2002), Roma Mimarlığı, Çeviren Rıfat Akbulut, Homer Kitabevi ve Yayıncılık İstanbul.
- Toker F., (1975), “Excavations Below the Cathedral of Florence, 1965-1974”, Gesta, International Center of Medieval Art, 1975(14-2): 17-36.
- Toker, F., (1976), “A Baptistery, Below the Baptistery of Florence” , The Art Bulletin, College Art Association, 1976(58-2): 157-167.
- Weinberger M., (1940), “The First Façade of the Cathedral of Florence”, Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, The Warburg Institute, 1940(1-2): 67-79.
- Zucconi, G., (1995), Firenze: Guida all’Architettura, Arsenale Editrice, Verona.

İnternet Kaynakları

www.aboutflorence.com

www.archaeological-buildings.suite101.com

www.archeofirenze.unisi.it

www.arkeolojidunyası.com

www.books.goole.com

www.centuriazione.it

www.comune.fi.it

www.comunicarelarcheologia.megablog.it

www.corrierefiorentino.corriere.it
www.dssg.unifi.it
www.edehist.uu.se
www.firenze.repubblica.it
www.florenceonearth.comune.fi.it
www.florence-student-service.com
www.jstor.org
www.khaetnina.pochta.ru
www.maps.google.com
www.operaduomo.firenze.it
www.ostia-antica.org
www.pompeiiinpictures.com
www.storiadifirenze.org
www.theflorentine.net
www.vitrivius.be
www.vps.it

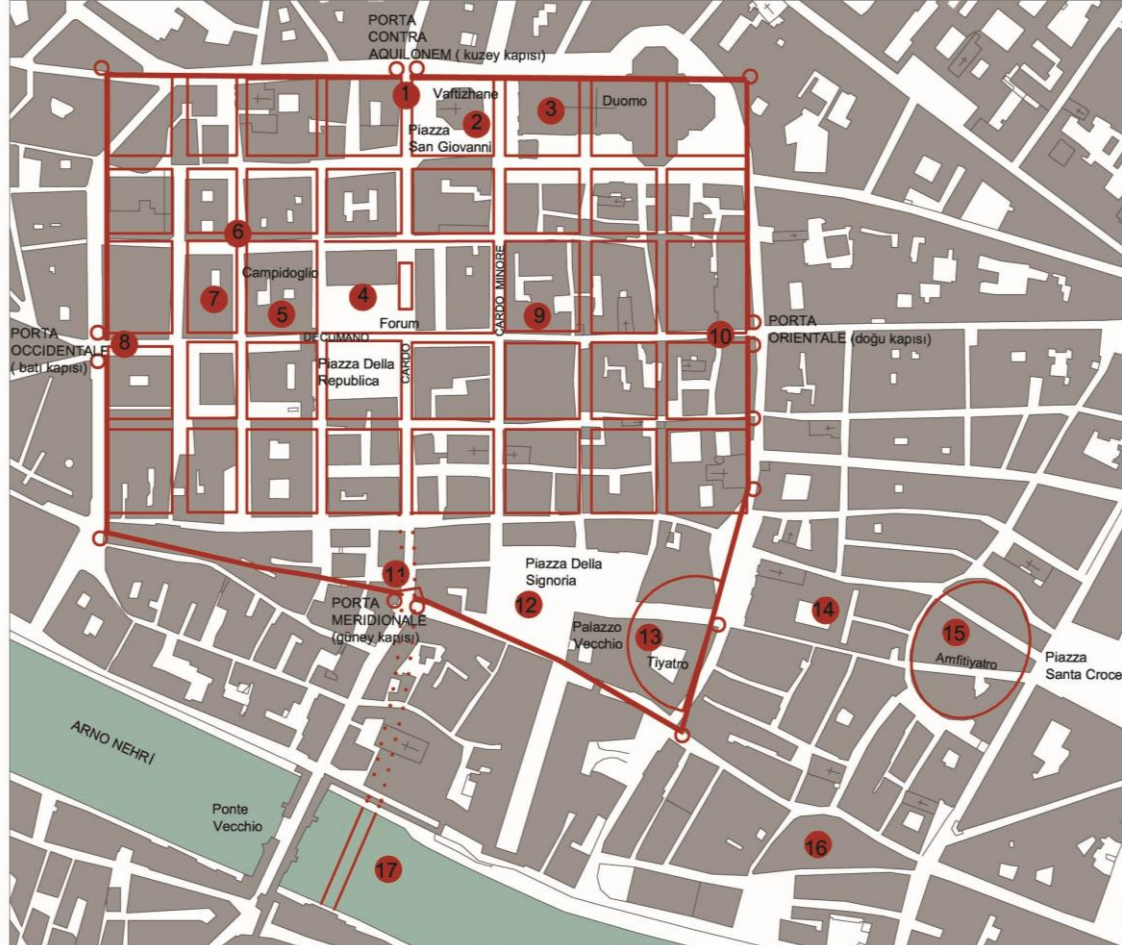
Güncel Floransa Fotoğrafları Kaynağı: Özge Polat

EKLER

Ek 1 Güncel Floransa Haritasında Roma Dönemi Yapılarının Yerleri

Ek 2 Güncel Floransa Haritasında Roma Dönemi İzlerinin Bulunduğu Bölgeler

"ROMA DÖNEMİ FLORANSA KENTİ VE GÜNÜMÜZE GELEN İZLERİ"

EK 1

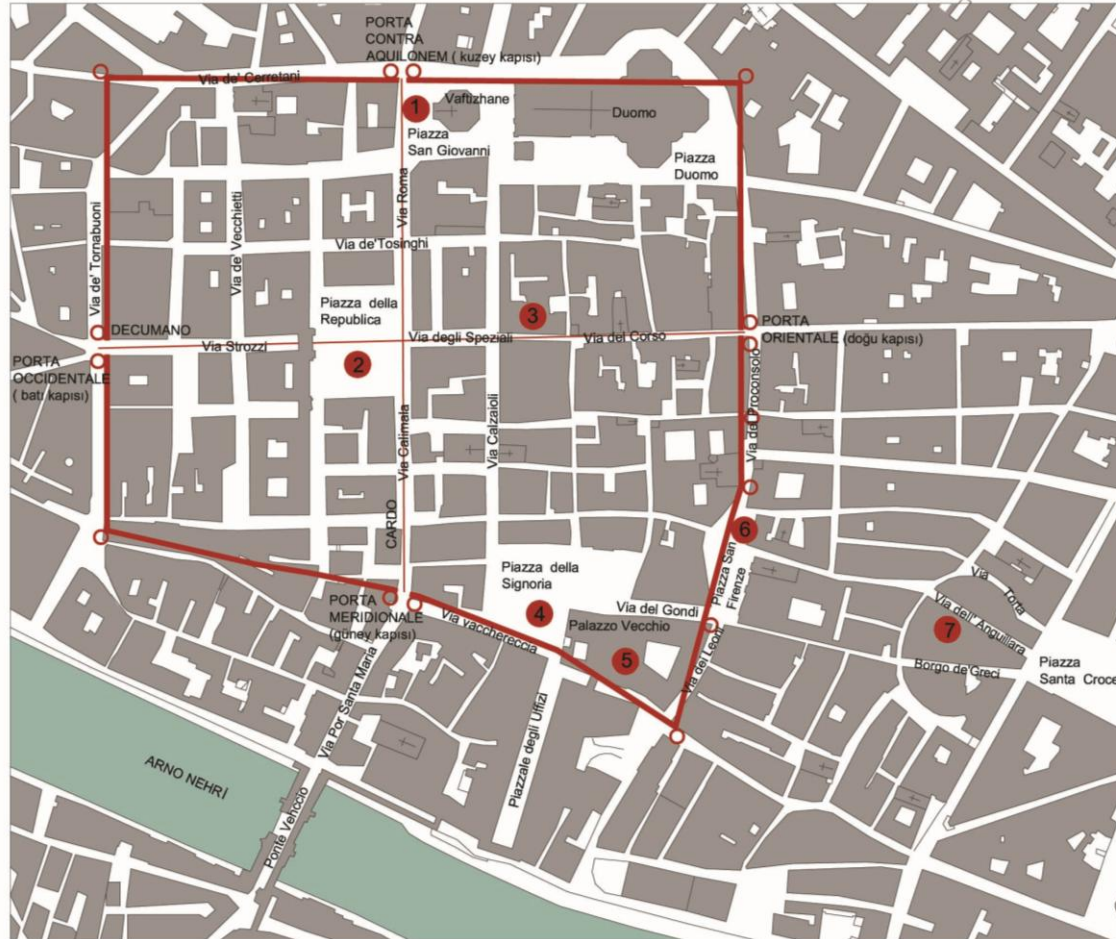
" Güncel Kent Haritasında Roma Dönemi Yapılarının Yerleri "

- 1.Kuzey Kapısı
- 2.Domus
- 3.Konut _ Santa Reperata Kilisesi
- 4.Forum
- 5.Tapınak
- 6.Su Kemerli
- 7.Hamam
- 8.Batı Kapısı
- 9.Hamam
- 10.Doğu Kapısı
- 11.Güney Kapısı
- 12.Hamam Kompleksi
- 13.Tiyatro
- 14.İsis Tapınağı
- 15.Amfitiyatro
- 16.Liman
- 17.Köprü

- Castrum planında yapı adaları ve sokaklar
- Kent Duvarları
- Güncel Yapılar

0 10 50 100 200

"ROMA DÖNEMİ FLORANSA KENTİ VE GÜNÜMÜZE GELEN İZLERİ"

EK 2

" Güncel Kent Haritasında Roma Dönemi İzlerinin Bulunduğu Noktlar "

1. Piazza San Giovanni
2. Piazza Della Republica
3. Pagliazza Kulesi
4. Piazza Della Signoria
5. Palazzo Vecchio
6. Via Del Proconsolo
7. Amfi Tiyatro

— Roma Dönemi Ana Aksları
 — Kent Duvarları
 ■ Güncel Yapılar

0 10 50 100 200

Danışman : Prof. Dr. Cengiz Can

Hazırlayan : Gülhan Kılınç

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 01.01.1984

Doğum yeri Antalya

Lise 1998-2002 Antalya Anadolu Lisesi

Lisans 2002-2007 Yıldız Teknik Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2007-2010 Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
Rölöve-Restorasyon Programı

Çalıştığı kurumlar ve projeler

2006- 2007 Bektaş Mimarlık İşliğı

2008 “Al Quds/Jerusalem 2015”

2009-2010 Saygıner Mimarlık